

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์
เรื่อง

จากภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนลุ่มน้ำโขง
กรณีศึกษา อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร
From Cultural Landscape to Sustainable Tourism for
Mekong Region: Case Study at Kum-Cha-E Mukdahan

ผศ.ดร. อรุณญา มณีเพชร
ดร. ดลฤทัย โกวรรณกุล

61000 100
I 12050868

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ประเภทอุดหนุนทั่วไป ประจำปีงบประมาณ 2550
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และสำเร็จลุล่วงด้วยดี ส่งผลให้ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภูมิทัศน์วัฒนธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยสภาพธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างผสมกลมกลืน ของอำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนโอกาสและทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น และได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พร้อมทั้งผู้ช่วยนักวิจัยทั้ง 2 ท่าน และทีมนักศึกษาที่ร่วมกันเก็บข้อมูลนอกจากนั้นยังได้รับความร่วมมืออย่างดีจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และขอขอบพระคุณผู้เกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่ได้ให้ความร่วมมือและให้ความอนุเคราะห์ จนทำให้โครงการวิจัยนี้บรรลุผลสำเร็จด้วยดีทุกประการ

คณะผู้วิจัย
กรกฎาคม 2552

Research Title From Cultural Landscape to Sustainable Tourism for
Mekong Region: Case Study at Kum-Cha-E Mukdahan

Researcher Asst.Prof.Dr. Thirachaya Maneemetr
Author Contribution Percentage 50 %
Dr. Donruetai Kovathanakul
Author Contribution Percentage 50 %

Office Tourism Department, Faculty of Management Sciences,
Khon Kaen University

Abstract

This research aims to study the cultural landscape and sustainable conservation of Kum-Cha-E District, Mukdahan Province, for contributing sustainable tourism.

The research methodology is qualitative research. The researchers mainly collected databank of cultural landscape from primary and secondary data. This causes non population in this research. From surveying, the overview of Kum-Cha-E District interprets the significance of the site. The primary examples cite 5 villages are; Bann Kum-Cha-E, Bann Kok Hai, Bann Kaeng Chang Neam, Bann Kum Bok, and Bann Nong Ka Pad.

The capacity assessment and urgent arrangement for tourist attractions have to consider the significance and decadence rating. From the analysis, founded Bann Kaeng Chang Neam and Bann Kum Cha E need urgent development. So, the importance is to set the preservation and development zone.

The interpretation is to study the setting of Phu Tai in Kum-Cha-E District. These make clear that Kum-Cha-E District has capacity to development to being the tourist destination. Because the setting of Mukdahan Province supports this area.

Consequently, the strategic tourism management is a part of management and capacity development to be the diversity attraction and could extend the tourism network to the nearer area, and maintaining sustainable cultural tourism.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ ภาษาไทย	ข
บทคัดย่อ ภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญแผนที่	ฉ
สารบัญแผนผัง	ช
สารบัญภาพประกอบ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	3
ปัญหาคำถามการวิจัย	3
ขอบเขตของโครงการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม (Cultural Landscape)	6
แนวทางในการจัดภูมิทัศน์วัฒนธรรม	6
ขั้นตอนในการจัดภูมิทัศน์วัฒนธรรม	6
การทำแผนโครงการ	6
การจัดการอย่างยั่งยืนในพื้นที่ต่างๆ	7
มรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage)	8
ชาวผู้ไท	8
ศาสนาของชาวผู้ไท	8
มรดกวัฒนธรรมของชาวผู้ไท	8
การอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่	9
การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)	10
การพัฒนาการท่องเที่ยว	10
การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)	12

	หน้า
การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม	14
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ข้อมูลและแหล่งข้อมูล	16
ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
ศึกษาภาคสนาม	16
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	16
วิธีการรวบรวมข้อมูล	16
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	16
การวิเคราะห์ข้อมูล	17
บทที่ 4 ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่	
ความสำคัญของพื้นที่ที่มีต่อชุมชน และการแปลความหมาย	18
ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่	18
การตั้งถิ่นฐานของชาวไทยในจังหวัดมุกดาหาร	21
ความสำคัญของพื้นที่ที่มีต่อชุมชน	30
การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว	30
การแปลความหมาย	64
แนวคิดการจัดการทรัพยากรกับการปรับตัวทางการท่องเที่ยว	64
อัตลักษณ์วิถีไทกับสินค้าทางการท่องเที่ยว	68
วัด และสถาปัตยกรรมทางศาสนาของชาวไทยในอำเภอคำชะอี	73
บ้านเรือนพักอาศัยของชาวไทยในอำเภอคำชะอี	75
การพัฒนาสถาปัตยกรรมเพื่อการท่องเที่ยว	78
บทที่ 5 กำหนดขอบเขตพื้นที่สงวนรักษาและพื้นที่พัฒนา	
กำหนดขอบเขตพื้นที่สงวนรักษาและพื้นที่พัฒนา	90
บ้านคำชะอี	91
บ้านกกไฮ	92
บ้านหนองกะปาด	92
บ้านคำบก	93
บ้านแก้งช้างเนียม	94
กลุ่มหมู่บ้านในขอบเขตการสงวนรักษาและพัฒนาพื้นที่	94
พื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมทางด้านเกษตร	96
พื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	97

พื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาวิถีชีวิตวัฒนธรรมความเป็นอยู่ และปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่	99
พื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน	104
พื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น	107
บทที่ 6 การจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อการท่องเที่ยว	
แนวคิดพื้นฐานด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ของอำเภอคำชะอี	
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	113
ขั้นตอนที่ 1 Current Situation	115
ขั้นตอนที่ 2 Review Corporate Governance	116
ขั้นตอนที่ 3 (a) Scan and Assess External Environment	116
(b) Analyze External Factors	119
ขั้นตอนที่ 4 (a) Scan and Assess Internal Environment	120
(b) Analyze Internal Factors	121
ขั้นตอนที่ 5 (a) Select Strategic Factors (SWOT)	
in Light of Current Situation	122
(b) Review and Revise as Necessary	124
ขั้นตอนที่ 6 (a) Generate and Evaluate Strategic Alternative	125
(b) Select and Recommend Best Alternative	125
ขั้นตอนที่ 7 Implement Strategic	126
ขั้นตอนที่ 8 Evaluate and Control	127
ระยะเวลา	129
สรุป	129
บรรณานุกรม	130
ภาคผนวก ก แบบประเมินความสำคัญแหล่งท่องเที่ยว	132
ภาคผนวก ข แบบประเมินความเสื่อมโทรมแหล่งท่องเที่ยว	134
ประวัติผู้วิจัย	136

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 ตารางประเมินความสำคัญ บ้านแก้งช้างเนียม	30
ตารางที่ 4.2 ตารางประเมินความสำคัญ บ้านกกไฮ	33
ตารางที่ 4.3 ตารางประเมินความสำคัญ บ้านคำชะอี	36
ตารางที่ 4.4 ตารางประเมินความสำคัญ บ้านหนองกะปาด	39
ตารางที่ 4.5 ตารางประเมินความสำคัญ บ้านคำบก	42
ตารางที่ 4.6 ตารางประเมินความเสื่อมโทรม บ้านแก้งช้างเนียม	46
ตารางที่ 4.7 ตารางประเมินความเสื่อมโทรม บ้านกกไฮ	49
ตารางที่ 4.8 ตารางประเมินความเสื่อมโทรม บ้านคำชะอี	52
ตารางที่ 4.9 ตารางประเมินความเสื่อมโทรม บ้านหนองกะปาด	56
ตารางที่ 4.10 ตารางประเมินความเสื่อมโทรม บ้านคำบก	59
ตารางที่ 4.11 ตารางการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับ ความเร่งด่วนในการพัฒนา	63
ตารางที่ 4.12 ตารางการจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว	63
ตารางที่ 4.13 ตารางแสดงผลศักยภาพในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ของอำเภอกำชะอี	68
ตารางที่ 4.14 แสดงผังวัดต่างๆ ในพื้นที่วิจัย	83
ตารางที่ 6.1 ตารางExternal Factors Analysis Summary (EFAS)	119
ตารางที่ 6.2 ตารางInternal Factors Analysis Summary (IFAS)	121
ตารางที่ 6.3 ตาราง(SFAS) Strategic Factor Analysis Summary	122
ตารางที่ 6.4 ตาราง BCG Growth - Share Matrix	123
ตารางที่ 6.5 ตาราง TOWS Matrix	124
ตารางที่ 6.6 ตารางกลยุทธ์ระดับหน้าที่ทางด้านการตลาด	126

สารบัญแผนที่

	หน้า
แผนที่ 4.1 แสดงตำแหน่งหมู่บ้านชาวไทยในอำเภอคำชะอี	18
แผนที่ 4.2 จังหวัดมุกดาหาร	25
แผนที่ 4.3 แสดงที่ตั้งสถานที่ท่องเที่ยวและการเข้าถึงหมู่บ้านแก้งช้างเนียม	26
แผนที่ 4.4 แสดงที่ตั้งสถานที่ท่องเที่ยวและการเข้าถึงหมู่บ้านหนองกะปาด	28
แผนที่ 4.5 แสดงตำแหน่งวัดต่างๆ ในพื้นที่วิจัย	82
แผนที่ 5.1 หมู่บ้านทั้ง 5 หมู่บ้านในการศึกษาวิจัย	90
แผนที่ 5.2 ศูนย์กลางขอบเขตพื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาพื้นที่	95
แผนที่ 5.3 พื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมทางด้านเกษตร	97
แผนที่ 5.4 พื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	99
แผนที่ 5.5 พื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาวิถีชีวิตวัฒนธรรมความเป็นอยู่และ ปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่	104
แผนที่ 5.6 พื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน	106
แผนที่ 5.7 พื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น	112

สารบัญแนมฝั่ง

	หน้า
แนมฝั่งที่ 4.1 ภาพแสดงความสัมพันธ์ของสามส่วนในเรื่องการมีจินตนาการร่วมกัน	65
แนมฝั่งที่ 4.2 บ้านแก่งข้างเนียม แสดงพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ	79
แนมฝั่งที่ 6.1 การจัดการเชิงกลยุทธ์	114
แนมฝั่งที่ 6.2 5 Forces Model Industry Analysis (Task)	118
แนมฝั่งที่ 6.3 Value Chain	120
แนมฝั่งที่ 6.4 วิธี BSC (Balance Scorecard)	128

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปที่ 4.1 น้ำตกและระบบการจัดการน้ำ	67
รูปที่ 4.2 สินค้าของหมู่บ้านเสือป่าลาย	67
รูปที่ 4.3 การทอผ้าฝ้าย	72
รูปที่ 4.4 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์	72
รูปที่ 4.5 วัดที่มีสถาปัตยกรรมโดดเด่น	74
รูปที่ 4.6 วัดโพธิ์ไทรที่ใกล้กลุ่มผลิตสินค้าของหมู่บ้านหนองกะปาด	74
รูปที่ 4.7 วัดท่าผาแดงฯ กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม	75
รูปที่ 4.8 เรือนพื้นดินที่ยังผูกพันกับสังคมเกษตร	76
รูปที่ 4.9 เรือนที่เริ่มใช้วัสดุใหม่เพื่อรองรับการใช้งานที่เปลี่ยนไป	77
รูปที่ 4.10 เรือนรุ่นใหม่ที่เปลี่ยนไปพร้อมกับสภาพสังคมปัจจุบัน	77
รูปที่ 4.11 ลักษณะเรือนชาวผู้ไทยริมทางหลวง 2042	78
รูปที่ 4.12 แสดงความคล้ายกันของวัดทั้งสอง	81
รูปที่ 5.1 ภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านคำชะอี	91
รูปที่ 5.2 ภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านกกไฮ	92
รูปที่ 5.3 ภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านหนองกะปาด	93
รูปที่ 5.4 ภาพถ่ายทางอากาศบ้านคำบก	93
รูปที่ 5.5 ภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านแก้งช้างเนียม	94
รูปที่ 5.6 ถนนสายหลักที่เข้าสู่ตัวเมืองมุกดาหารผ่านหมู่บ้านคำชะอี	95
รูปที่ 5.7 ดอกบัวได้เถียงนา (ซ้าย) เล้าข้าว (ขวา)	96
รูปที่ 5.8 นาข้าว (ซ้าย) แปลงดอกดาวเรือง (ขวา)	97
รูปที่ 5.9 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติภายในพื้นที่ศึกษาวิจัย	98
รูปที่ 5.10 ภูเขาใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษาวิจัย	98
รูปที่ 5.11 ชาวบ้านในชุมชน	100
รูปที่ 5.12 ชุมศาลาหน้าบ้านไว้สำหรับรับรองแขก	100
รูปที่ 5.13 สนามหญ้าซึ่งเป็นลานวัด	101
รูปที่ 5.14 ใต้ถุนเรือนที่จะมีความเย็นสบายในช่วงกลางวัน	101
รูปที่ 5.15 บริเวณรั้วบ้านปลูกพืชผักผลไม้	102
รูปที่ 5.16 ชาวบ้านกับวิถีชีวิตบนชานบ้าน	102

	หน้า
รูปที่ 5.17 จิตรกรกำลังวาดภาพตกแต่งพระอุโบสถ	103
รูปที่ 5.18 ในบางชุมชนยังอนุญาตให้เลี้ยงสัตว์ไว้ในหมู่บ้านได้	103
รูปที่ 5.19 ในฤดูนอกการทำนาชาวบ้านก็จะใช้เวลาว่างในการทอผ้า	105
รูปที่ 5.20 เสื้อผ้าเอกลักษณ์ของชุมชน	105
รูปที่ 5.21 (ซ้าย) ชาวบ้านและผลงานของตนเอง (ขวา) ชาวบ้านสาธิตการทอผ้า	106
รูปที่ 5.22 ทศนิยมภาพบ้านในชุมชนในปัจจุบัน	107
รูปที่ 5.23 สภาพภูมิทัศน์ของชุมชนในพื้นที่ศึกษาวิจัย	107
รูปที่ 5.24 เรือนภูไทแบบเก่าที่ได้ถนอมยังใช้เลี้ยงสัตว์	108
รูปที่ 5.25 เรือนร้านค้าในชุมชน	108
รูปที่ 5.26 เรือนภูไทในชุมชน	108
รูปที่ 5.27 ศาลาการเปรียญโบราณที่บ้านกกไฮ	109
รูปที่ 5.28 รายละเอียดของงานช่างภูไทสมัยก่อน	109
รูปที่ 5.29 เรือนภูไทที่บ้านกกไฮจัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์	109
รูปที่ 5.30 เล้าข้าวของชาวภูไท	110
รูปที่ 5.31 เรือนภูไท	110
รูปที่ 5.32 ชุมประจิวัดคัมภีโรนุสรณ์	111
รูปที่ 5.33 ประตูบ้านเพ็ญมของเรือนร้านค้า	111
รูปที่ 5.34 ลานดินแอนกประสงค์หน้าบ้าน	111

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพพื้นที่ของมุกดาหารอยู่ทางตอนใต้ของแอ่งสกลนคร (Sakon Nakhon Basin) ประกอบด้วยเทือกเขาภูพาน (Phu Phan Range) ซึ่งมีแนวต่อเนื่องมาจากเขตจังหวัดสกลนครทางตะวันตก เทือกเขานี้ได้ทอดตัวแยกออกเป็นสี่แนวลาดไปทางทิศตะวันออกสู่มแม่น้ำโขง ซึ่งกั้นอาณาเขตของจังหวัดมุกดาหารกับแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นระยะทาง 72 กิโลเมตร ที่ราบระหว่างแนวภูเขามีสภาพเป็นที่ราบลูกคลื่น (Rolling Plain) นอกจากบริเวณปากน้ำในอ่างที่ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำโขงจะมีสภาพเป็นคันดินธรรมชาติ (Natural Levee) แคมๆ ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำขนานไปกับลำน้ำโขง มีลำน้ำสำคัญคือ ห้วยมุก ห้วยบังอี ห้วยบางทราย ห้วยชะโนด ห้วยทราย เป็นต้น พื้นที่จังหวัดอยู่ในระดับสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 289 เมตร (www.mukdahan.go.th, 2548)

จากการที่สำนักพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านและพื้นที่ชายแดน (สพช.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจาก JAPAN INTERNATIONAL COOPERATION AGENCY : JICA ดำเนินโครงการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชายแดนต่อเนื่อง 4 จังหวัด ได้แก่ นครพนม มุกดาหาร กาฬสินธุ์และสกลนคร รวมทั้ง JICA ยังได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการในรูปแบบเดียวกันดำเนินโครงการศึกษาวางแผนพัฒนาพื้นที่แขวงสะหวันเขตและแขวงคำม่วน สปป.ลาว ให้สามารถพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงในลักษณะ พื้นที่เขตเศรษฐกิจการผลิตร่วม (CO-PRODUCTION AREA) จังหวัดมุกดาหาร เหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางธุรกิจจัดจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ หรือ "นครการค้าชายแดน" ผลการศึกษาของ สพช./สศช./JICA ได้คัดเลือกให้จังหวัดมุกดาหาร เป็น ประตูด่านตะวันออกสู่ สปป.ลาว และเวียดนามตอนกลาง โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ขึ้นที่จังหวัดมุกดาหาร - แขวงสะหวันเขต เป็นโครงการหนึ่งที่เตรียมรองรับการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงในทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว กับประเทศเพื่อนบ้านและพื้นที่ชายแดน สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 นี้จะรองรับการเชื่อมต่อกับทางหลวงหมายเลข 9 ของ สปป.ลาว ทางแขวงสะหวันเขต ไปเชื่อมต่อกับเวียดนามตอนกลาง ตลอดไปถึงชายแดนทะเลเข้าบรรจบเส้นทางหมายเลข 1 โดยมีหัวเมืองที่สำคัญของเวียดนาม คือ เมืองกวางตรี เมืองเว้ (เมืองหลวงเก่า) และเมืองดานัง ซึ่งเป็นท่าเรือที่สำคัญสามารถรองรับเรือขนาด 30,000 ตันได้ ซึ่งจะทำให้จังหวัดมุกดาหารกลายเป็นเมืองศูนย์กลางทางการค้า และพาณิชย์กรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกเมืองหนึ่ง ผลจากการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างชาติ จังหวัดมุกดาหาร - สะหวันเขต และโครงการต่าง ๆ ที่จะมารองรับข้างต้น จะส่งผลให้จังหวัดมุกดาหาร เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญ และมีบทบาทใน

ด้านต่าง ๆ มากขึ้น คือ บทบาทในฐานะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ เชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวระดับโลกของกลุ่มประเทศอินโดจีน เช่น นครวัด นครธม ในประเทศกัมพูชา น้ำตกหลี่ผี ในสปป.ลาว และเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ ของประเทศเวียดนาม เป็นต้น (www.mukdahan.go.th/sapan.htm, 2548)

จังหวัดมุกดาหารประกอบด้วยชนเผ่าต่าง ๆ รวม 8 เผ่า ได้แก่ ผู้ไทย ไทยย้อ ไทยซ่า ไทยกระโซ่ ไทยกระเลิง ไทยแสก ไทยกุลา และไทยลาวแต่ละเผ่าจะอยู่รวมกลุ่มกระจุกกระจายอยู่ตามพื้นที่อำเภอต่าง ๆ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่น่าสนใจ ได้แก่ ชาวผู้ไทย¹ (ภูไท) ส่วนใหญ่จะอยู่ที่อำเภอคำชะอี ชนกลุ่มนี้ได้มีการพัฒนาเอกลักษณ์ที่เป็นของตนเองมาเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบหนึ่งซึ่งยังคงรักษาวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นถิ่นไว้ได้อย่างน่าสนใจ

โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) หน่วยงานหลักของรัฐที่ดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ จึงได้ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน ด้วยตระหนักในผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้คำนโยบายหลักประการหนึ่งของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า "อนุรักษ์ และฟื้นฟูสมบัติวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ด้วยดี" การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศให้เจริญเติบโตไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยรักษาสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดใจเดิมให้คงอยู่ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่มุ่งอนุรักษ์คุณค่าของทรัพยากร ธรรมชาติ เป็นการพัฒนาโดยถือว่าการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศ สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมของระบบนิเวศโดยไม่ให้เป็นการเปลี่ยนแปลงหรือทำลาย (ภราเดช พยัจวิเชียร, 2537) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน รัฐบาลได้มีนโยบายกระจายอำนาจไปสู่ชนบทและส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น แต่การสร้างประโยชน์ที่แท้จริงแก่ชุมชน และการสร้างโอกาสให้ชุมชนในการปรับตัวต่อการพัฒนาที่เข้าสู่ท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ชุมชนได้มีโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่น มีความรัก ความหวงแหนในทรัพยากรจากแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ในระดับชุมชนแต่ละพื้นที่ จะมีผู้นำชุมชนที่มีความสามารถแต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาชุมชน

จากประเด็นดังกล่าว การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องมีการศึกษา เพื่อนำรูปแบบการวางแผนการพัฒนาแบบองค์รวมของการท่องเที่ยวมาพัฒนาชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากจะเป็นการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้ว ยัง

¹ คำว่า "ผู้ไทย" บางท่านมักเขียนว่า "ภูไท" แต่ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานเขียนว่า "ผู้ไทย" ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวผู้ไทย เดิมอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทยและ แคว้นสิบสองปันนา (ดินแดนส่วนเหนือของลาวและเวียดนามซึ่งติดต่อกันส่วนใต้ของประเทศจีน) ราชอาณาจักรไทยได้สูญเสียดินแดนแคว้นสิบสองจุไทยให้แก่ฝรั่งเศสเมื่อ ร.ศ. 107 (พ.ศ. 2431)

จะเป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจในความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว และชุมชนจะได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาต่อไป (อภิกรมย์ พรหมจรรยาและคณะ, 2543)

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาสภาพภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่เป็นหลัก และแนวทางการอนุรักษ์และการร่วมมือพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ

1.3 ปัญหาการวิจัย

หากนักวิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลทั่วไป ความสำคัญของพื้นที่ที่มีต่อชุมชน และแปลความหมายของภูมิทัศน์วัฒนธรรมจากสภาพธรรมชาติและวัฒนธรรมของอำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหารแล้ว อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหารจะมีการวางแผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมได้อย่างไร

1.4 ขอบเขตของโครงการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

ขอบเขตด้านแนวคิด การศึกษาความสำคัญของพื้นที่ที่มีต่อชุมชน จะมีผลต่อการแปลความหมายของคณะผู้วิจัยในเรื่องของ แนวคิดการจัดการทรัพยากรกับการปรับตัวทางการท่องเที่ยว อัตลักษณ์ภูไทกับสินค้าทางการท่องเที่ยว และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้จะสามารถกำหนดขอบเขตพื้นที่สงวนรักษาและพื้นที่พัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและนำการกำหนดกลยุทธ์ในการอนุรักษ์พื้นที่มาใช้เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดในการวางแผนการท่องเที่ยว

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ดีพิมพ์ในวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. เสนอผลการวิจัยในการประชุมสัมมนาด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรม
3. นำเสนอรายงานต่อชุมชนท้องถิ่น กระทรวงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
4. ชุมชนท้องถิ่นสามารถรักษามรดกวัฒนธรรมของตนเองไว้ได้ โดยไม่เสื่อมสลายไปตามกระแสโลกปัจจุบัน

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

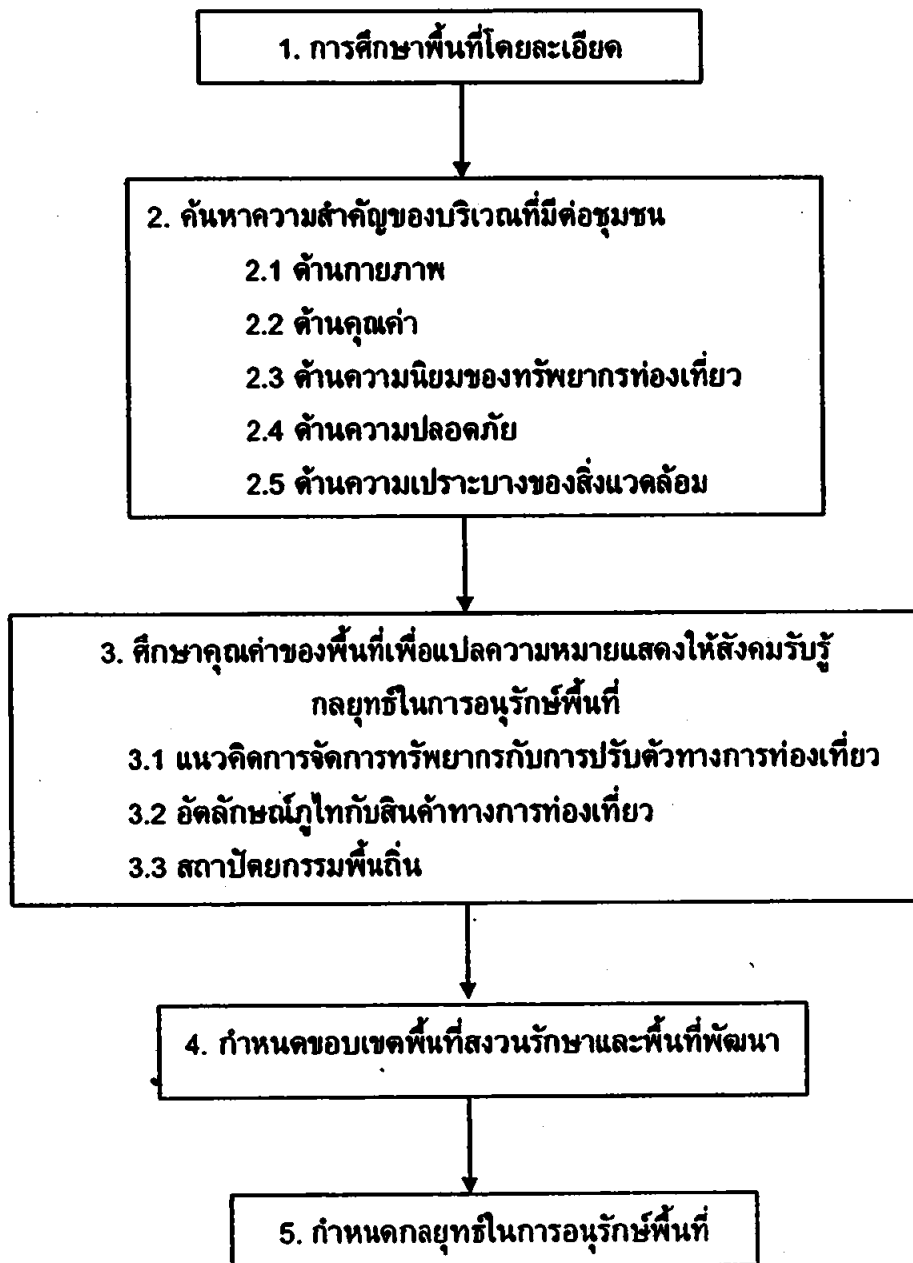
1. ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม (Cultural Landscape) หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งทาง รูปธรรมและนามธรรมอันเป็นสิ่งที่ผู้คนในกลุ่มถือร่วมกัน (ค่านิยม) และได้กระทำต่อ สภาพแวดล้อมภูมิประเทศ เพื่อสร้างความเจริญ งามงามและพัฒนาสังคมของมนุษย์ แบ่งได้ เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ภูมิทัศน์ซึ่งได้ออกแบบและสร้างสรรค์โดยมนุษย์ ภูมิทัศน์ที่มีวิวัฒนาการ อันเป็นผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง ศาสนา ความเชื่อ และภูมิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม หรือองค์ประกอบทางธรรมชาติ ของ อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร (กระทรวงวัฒนธรรม, 2549)

2. มรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage) หมายถึง สิ่งที่จับต้องได้ และจับต้อง ไม่ได้ของมีความสำคัญด้านสุนทรียศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ชาติพันธุ์ และภูมิศาสตร์ และรวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมด้วย ในที่นี้ได้รวมถึง แหล่งโบราณคดี หรือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และบริเวณโดยรอบ ภูมิทัศน์ กลุ่มอาคาร การรวบรวม ผลงานวิทยาศาสตร์ งานศิลปะ จารึก หนังสือ สิ่งตีพิมพ์ จดหมายเหตุ วัสดุอุปกรณ์ทางโสต และการผลิตสิ่งตีพิมพ์ขึ้นใหม่ หรือการรวบรวมคุณค่าทางประวัติศาสตร์ก็ตาม รวมทั้งมรดก วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ตัวอย่างเช่น ศิลปะ ประเพณี ขนบธรรมเนียม และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่ได้แสดงออกในการแสดงศิลปประยุคต์ และงานฝีมือ ของชาวบ้านอำเภอคำชะอี จังหวัด มุกดาหาร (ปรับปรุงจากรัฐบาลมอลต้า, 2549)

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่น ชุมชน ต้องร่วมแรงร่วมใจในการจัดการ โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน โดยนำ การท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือเสริมสร้างวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนให้เข้มแข็ง โดยต้องทำให้คน ในชุมชนอำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหารรู้จักอดีตและปัจจุบัน เพื่อนำพาไปสู่อนาคตที่ยั่งยืน (ปรับปรุงจากกระทรวงวัฒนธรรม, 2549)

1.7 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

การศึกษาภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมทำให้ทราบถึงแนวทางการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

ที่มา: ปรับปรุงจาก กระทรวงวัฒนธรรม, 2549

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม (Cultural Landscape)

ไทเลอร์ (Tyler, 1924 : 1) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ซับซ้อนที่รวมเอาความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลธรรม กฎหมาย ประเพณี และนิสัย ซึ่งรวมกันเป็นมนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ฮอฟสเตด (Hofstede, 1980 : 26) ให้ความหมายว่าวัฒนธรรมเป็นส่วนประกอบของมนุษย์หลากหลายกลุ่ม และเมื่อศึกษาถึงพฤติกรรมความเป็นมนุษย์ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม วัฒนธรรมกลายเป็นสิ่งที่ขัดแย้งในตัวเอง ซึ่งสามารถสังเกตได้จากความหลากหลายของพฤติกรรมที่มีส่วนสัมพันธ์กัน กับกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (Bagby, 1953)

1.1 แนวทางในการจัดภูมิทัศน์วัฒนธรรม มี ๓ ลักษณะ ได้แก่ การอนุรักษ์ การปรับปรุง และการพัฒนา ซึ่งในการพัฒนานั้น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจชุมชนนั้นอย่างลึกซึ้งก่อนที่จะพัฒนา ซึ่งแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย “ ภูมิทัศน์นำ วัฒนธรรมตาม ” “ วัฒนธรรมนำ ภูมิทัศน์ตาม ” และ “ ภูมิทัศน์และวัฒนธรรมมีความสำคัญร่วมกัน ” ซึ่งจำเป็นต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าชุมชนควรมีแนวทางการพัฒนาอย่างไร จึงเกิดการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ เหมาะสม ดังนั้น สิ่งสำคัญประการแรก คือ ชุมชนต้องรู้จักตนเอง จากนั้นจึงศึกษาพื้นที่ ในด้านวัฒนธรรม ซึ่งดูได้จากคนในชุมชน และศึกษาจากสภาพแวดล้อม อันเป็นลักษณะเด่นทางกายภาพ ต่อมาจึงทำ การประเมินคุณค่าของพื้นที่ และต้นทุนชุมชน อาทิ ต้นทุนทางทรัพยากร ต้นทุนทางความรู้ และต้นทุน ทางสังคม (กระทรวงวัฒนธรรม, 2549)

1.2 ขั้นตอนในการจัดภูมิทัศน์วัฒนธรรม มีขั้นตอนการทำงานเป็นสามระดับคือ ระดับชุมชน โดยการมองหาองค์ที่มีอยู่ในชุมชน จากนั้นจึงสร้างความเข้าใจร่วมกันทำในชุมชน และตั้ง คณะทำงานเฉพาะจากการคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมในชุมชนด้วยความสมัครใจ และนำไปสู่กระบวนการทำแผนงานเพื่อปฏิบัติต่อไป ระดับวัฒนธรรมจังหวัด เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน (สร้างเครือข่าย) โดยมีการกำหนดแนวทางการจัดภูมิทัศน์ฯ ที่ชัดเจน และเป็นตัวกลางประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาครัฐ และระดับ สวช. ซึ่งจะพิจารณาแผนดำเนินโครงการ สนับสนุนด้าน งบประมาณ และการประเมินผล (กระทรวงวัฒนธรรม, 2549)

1.3 การทำแผนโครงการ สิ่งสำคัญของการทำแผนโครงการคือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และความเป็นไปได้ตามแผนที่ได้วางไว้ ดังนั้น จึงต้องมีเป้าหมายในการจัดการที่ชัดเจน ซึ่งขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และต้องมีการประสานความร่วมมือกับภาครัฐในการใช้พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ที่ได้รับการดูแลโดยรัฐบาล ดังนั้น จึงควรคำนึงถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันจัดทำแผน และผลักดันให้เกิดการดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ต่อไป โดยบุคลากร ประกอบด้วย บุคลากรท้องถิ่น เช่น ประชาชน ท้องถิ่น พระสงฆ์ นักวิชาการ เช่น

นักมานุษยวิทยา สถาปนิก วิศวกร นักวางผังเมือง และหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ อบจ . อบค . กรมศิลปากร และกรมป่าไม้ เป็นต้น (กระทรวงวัฒนธรรม, 2549)

1.4 การจัดการอย่างยั่งยืนในพื้นที่ต่าง ๆ ในการจัดการภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนในท้องถิ่น ชุมชน ต้องร่วมแรงร่วมใจในการจัดการ โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน โดยอย่างมุ่งนำการท่องเที่ยวมาเป็นแกนหลัก เพราะจะเป็นการทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมลงไป กล่าวได้ว่า ต้องทำให้คนในชุมชนรู้จักอดีตและปัจจุบัน เพื่อนำพาไปสู่อนาคตที่ยั่งยืน

ภูมิทัศน์วัฒนธรรม เป็นเรื่องที่ควรหันมาสนใจและให้ความสำคัญ เนื่องจากปัจจุบัน ศิลปวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นกำลังจะสูญหายไป อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม โดยหัวใจสำคัญของการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม คือการทำความเข้าใจกับชุมชนของคนอย่างถ่องแท้ และจัดการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นรากฐานวิถีชีวิตแต่ดั้งเดิม อันจะนำมาซึ่งความผาสุก (กระทรวงวัฒนธรรม, 2549)

เกรียงไกร เกิดศิริ ได้ให้แนวความคิดในการจัดการและการอนุรักษ์มรดกทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของพื้นที่โดยหัวใจหลักของการจัดการต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของภูมิทัศน์และการดำเนินต่อไปของประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบันของชุมชนเจ้าของพื้นที่ โดยมีอิสระในการดำเนินชีวิตเพื่อการพัฒนายกระดับคุณค่า และความมั่นคงแห่งชีวิต ด้วยการอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของคนอย่างยั่งยืน การจัดการและการพัฒนาที่ปราศจากการมีส่วนร่วมของชุมชนมิอาจเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ รวมไปถึงการท่องเที่ยวที่ปราศจากการจัดการที่ดี และละเอียดลึกซึ้งเพียงพอจะกลายเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อภูมิทัศน์วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมรวมถึงการสร้างควมอ่อนแอให้กับชุมชนในระยะยาวด้วย

การรับรู้และการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างธรรมชาติ มนุษย์และวัฒนธรรมถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นในการศึกษาของ Knottnerus (2548) ได้พูดถึงการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่เชื่อมโยงกับน้ำ และมีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิทัศน์ตามกาลเวลา

Senda (2535) ได้กล่าวถึงมุมมองธรรมชาติของชนบทรรมนิยมประเพณีของญี่ปุ่นและการสื่อความหมายด้านภูมิทัศน์ เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์สมัยใหม่ของญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลง โดยได้รับอิทธิพลของยุโรป แนววงนักวิชาการด้านภูมิศาสตร์ของญี่ปุ่นจึงได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ เขาเหล่านั้นคิดว่า การเปลี่ยนแปลงแบบยุโรปได้มีการทำลายสภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติของญี่ปุ่น แต่เดิมชาวญี่ปุ่นเชื่อว่าธรรมชาติก่อเกิดจากเทพเจ้าหลายองค์และเทพเจ้าเหล่านั้นก็ได้ควบคุมพื้นที่ทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมจึงควรอยู่ในมือของธรรมชาติ จึงทำให้มีการอธิบายถึงพลังธรรมชาติที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมในสภาพภูมิทัศน์ของญี่ปุ่น

งานของ Grzymiski (2547) ได้ศึกษาบริบทของพัฒนาการด้านประวัติศาสตร์ของแหล่งโบราณคดีของนูเบียและซูดานตอนกลาง ซึ่งนอกจากจะพูดถึงแหล่งโบราณคดีอย่างเดียวแล้วยังทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงการศึกษาธรรมชาติ เศรษฐศาสตร์ การเมือง วัฒนธรรม และภูมิทัศน์ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวนูเบียและซูดานตอนกลางอีกด้วย

2. มรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage)

มรดกวัฒนธรรม" ออกเป็น ๒ ส่วนคือ Tangible Cultural Heritage คือ มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ และ Intangible Cultural Heritage คือ มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญา ทรัพย์สินทางปัญญา ระบบคุณค่า ความเชื่อ พฤติกรรมและวิถีชีวิต ซึ่งวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นี้ มีผู้เสนอว่าน่าจะใช้คำว่า "วิถีชน" จะเห็นภาพได้ชัดเจนกว่า (อมรรัตน์ เทพกำปนาท, 2548)

เนื่องจากชาวบ้านส่วนมากในอำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ภูไท ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่พูดถึง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวภูไทด้วย วารสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางวัฒนธรรมของภูไท อาจสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 4 หัวเรื่องด้วยกัน คือ

2.1 ชาวผู้ไท

พบในเอกสารของ ประคอง นิมมานเหมินทร์ (2543) พิเชฐ สายพันธ์ (2545) เรื่องข้อถกเถียงทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของชาวภูไท การศึกษาโครงสร้างชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านโนนหอม จังหวัดสกลนคร และผลกระทบของการศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมของชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านโนนหอม โดย สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2542) เช่นเดียวกับพิเชฐ

2.2 ศาสนาของชาวผู้ไท

ปราณี วงษ์เทศ ได้กล่าวถึงศาสนาของชาวผู้ไท (2534) ที่เคยนับถือผีมาก่อน โดยอ้างถึงปรมาจารย์ทางด้านมานุษยวิทยา คือ Anthony Thomas Kirsch ที่ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับปัญหาของศาสนากับสังคมไทยของชาวบ้านหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งปราณีเชื่อว่าชาวภูไทมีการนับถือผีมาก่อน ซึ่งก็ตรงกับงานของเริงวิษญู นิลโคตร (2546) ที่กล่าวถึงพิธีกรรมเหย้าเลี้ยงผีของชาวผู้ไทย

2.3 มรดกวัฒนธรรมของชาวผู้ไท

มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Heritage)

สมชาย นิลอาธิ (2542) เขียนถึงธรรมาสน์เสาเดี่ยวของชาวผู้ไท ซึ่งมีความเป็นมาจากผีหลักเมืองของบ้านที่วิวัฒนาการมาเป็นธรรมาสน์ในพุทธศาสนา

มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Heritage)

คมกริช การินทร์ (2542) กล่าวถึงการเล่นดนตรีของชาวภูไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ และการใช้วัสดุ ภูมิปัญญาและความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในเรือนผู้ไทที่แสดงออกผ่านงานหัตถกรรมพบในงานของ วาริน จันทศรี (2547) กล่าวถึงการศึกษาความสัมพันธ์ของฝีมือช่างทางหัตถกรรมกับวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมและการอยู่อาศัย ขณะเดียวกันงานหัตถกรรมของชาวผู้ไทยังถูกกล่าวถึงในนิตยสารสารคดี (2538) ที่บ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีการตำหูก (ทอผ้า) ซึ่งถือว่าชาวผู้ไทที่บ้านโพน

นี้มีการรักษาแบบแผนการแต่งกายมานานตั้งแต่ครั้งอยู่ทางแคว้นสิบสองจุไทยของ
ประเทศเวียดนาม

คลฤทัย ไกวรรณะกุล (2548) ได้พูดถึงการพัฒนาเศรษฐกิจผ่านมรดกวัฒนธรรมโดยใช้
การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ ในจังหวัดขอนแก่น โดยได้เสนอแนวทางการจัดการอนุรักษ์พื้นที่ ที่
เริ่มต้นจากการศึกษานโยบายของภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการท่องเที่ยว โดยพยายาม
ชี้ให้เห็นถึงความต้องการที่จะอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมที่อาจได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทาง
ลบจากการท่องเที่ยว หากมีการวางแผนการอนุรักษ์พื้นที่อย่างดี ก็อาจใช้การท่องเที่ยวก็เป็น
เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ดีได้อีกทางด้วย

3. การอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์วัฒนธรรมโดยตรง
นั้นหาค่อนข้างยาก หากแต่ปรากฏอยู่ใน แผนแม่บทของพื้นที่เมืองเก่าเพียงแค่ 2 ส่วนใน
ประเทศไทย คือแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าที่จัดทำ
โดยบริษัทชินครอน และบริษัทมรดกโลก เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2548) และแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนา
เกาะรัตนโกสินทร์ (2543) ซึ่งระบุและกำหนดแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าเพื่อให้เป็น
คู่มือประกอบสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหน่วยงานต่างๆที่ต้องการจะพัฒนาพื้นที่ที่มีคุณค่าต่อ
สังคม ชุมชน และประเทศชาติ

เมืองยังยืนในสังคมไทย ของ ดวงจันทร์ อาภาวิชรุจน์ เจริญเมือง (2547) ได้กล่าวถึง
เมืองยังยืนในไทย 2 เมืองคือ น่านและพิษณุโลก โดยได้นำศึกษาถึงเรื่องการพัฒนาเมือง ซึ่งอาจ
มีขนาดที่ใหญ่กว่างานวิจัยฉบับนี้คือ อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร แต่หากมองในแง่ของการ
พัฒนาพื้นที่แล้ว เอกสารฉบับนี้ก็สามารถทำให้เห็นตัวอย่างของการพัฒนาพื้นที่ที่มาจากประชา
สังคมที่เข้มแข็งของคนในจังหวัดน่าน แต่หากขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาเมืองเพื่อก้าวเข้าสู่
การเป็นมรดกโลก แต่พิษณุโลกจะแตกต่างออกไปในแง่ของการที่มีบริษัทเอกชนเข้ามามีส่วนใน
การบริหารจัดการเมืองในเรื่องของขยะ การเดินรถประจำทางและพิพิธภัณฑ์เมืองซึ่งสิ่งเหล่านี้
เมืองพิษณุโลกจัดการเองโดยภาคเอกชนเพียงอย่างเดียว

เอกสารอีกเล่มหนึ่งเป็นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นแผนภาพ
คุ้มครองมรดกจำกัด (2542) จัดทำโดยองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่ง
สหประชาชาติ (UNESCO) ให้กับรัฐบาลลาว โดยมีการจัดแบ่งเขตพื้นที่อนุรักษ์ในเมืองจำปา
ศักดิ์ และยังได้กล่าวถึงการพัฒนาพื้นที่ในด้านของการท่องเที่ยวด้วยโดยเน้นถึงการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)

4.1 การพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นการดำเนินงานที่ให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่จะก่อให้เกิดความพอใจของนักท่องเที่ยว รักษาทรัพยากรให้คงความดึงดูดใจและพัฒนาให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยทั่วไปของประเทศไทยได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อช่วยแก้ไขการขาดดุลการชำระเงิน เป็นฐานทางเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาคที่จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่อง เป็นแหล่งสร้างงาน การกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในด้านสังคม

อนุสาร อสท. ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้นำเสนอหมู่บ้านวัฒนธรรมโลกไกล่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ถือเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งโดยการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบที่เรียกว่า โฮมสเตย์

ดังนั้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงเป็นอุตสาหกรรมที่เกิดการผสมผสานหลาย ๆ ปัจจัยเข้าด้วยกัน การวางแผนจึงนับเป็นหัวใจที่จะนำความสำเร็จมาสู่การดำเนินงาน ได้มีนักรัฐประศาสนศาสตร์และนักวิชาการในสาขาต่าง ๆ ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "การวางแผน" ไว้มากมาย ซึ่งล้วนมีแนวความคิดและหลักการสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันทั้งสิ้น

4.1.1 การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดี เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด จำเป็นต้องมีการวางแผนเช่นเดียวกัน โดยมีกระบวนการวางแผนไม่แตกต่างจากการพัฒนาด้านอื่น ๆ โดยมีความเฉพาะในการมุ่งเน้นการพัฒนาในสาขาที่เกี่ยวข้อง และมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงผลกระทบทั้งด้านบวกและลบ ตลอดจนความกลมกลืนกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย แบคคอน (Baddon, 1982: 2) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ความหมายของการวางแผนมีหลายความหมาย การศึกษาวิเคราะห์ถึงส่วนประกอบของความหมายจะช่วยให้เข้าใจดีขึ้น

2. ไม่ว่าจะเป็นที่ใดในโลก เรื่องของการวางแผนการท่องเที่ยวกับการวางแผนพัฒนาเกือบจะเป็นเรื่องเดียวกัน กระบวนการของแผนจำเป็นต้องสิ่งต่าง ๆ มากมาย นับตั้งแต่เรื่องภูมิประเทศไปจนถึงเรื่องเศรษฐกิจ หรือในแง่ของความต้องการของนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น มีปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน ตลอดจนผลที่จะเกิดขึ้นในการดำเนินงานตามแผน

3. เรื่องของการท่องเที่ยว เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม วางแผนมีหลายระดับทั้งระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น

4. การวางแผนการท่องเที่ยว จะต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์สภาพทางกายภาพของสิ่งแวดล้อม การวางแผนจัดการด้านการใช้พื้นที่อย่างเหมาะสม จะช่วยให้ประสบความสำเร็จ

5. แนวคิดในการวางแผน จะต้องเกิดจากการผสมผสานกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมในทุกๆระดับที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน และจะต้องพยายามให้เกิดประโยชน์สูงสุด เศรษฐกิจ สังคม และการรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนนั้นๆ

6. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องไม่เป็นแค่เพียงสิ่งที่จะทำสำหรับอนาคต แต่จะต้องสามารถปฏิบัติได้ โดยคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และการผลิตสินค้าและบริการ

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2531: 3-4) ได้กล่าวว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ทำได้ 4 ระดับ คือ

1. การวางแผนสำรวจเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นโดยทั่วไป เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสังเขป เพื่อศึกษาถึงประเด็นที่เด่นชัด และมุ่งแก้ไขปัญหาคเฉพาะหน้า หรือกำหนดการพัฒนาขนาดเล็กลงในในระยะสั้น

2. การวางแผนศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาในลักษณะกว้างถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องในทุกสาขา โครงสร้างพื้นฐานเพื่อกำหนดกรอบและทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ทำการศึกษา

3. การวางแผนหลักเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาลงในรายละเอียดกว่าการศึกษาเบื้องต้น และมีการศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียด แล้วจึงจัดทำแผนพัฒนาอย่างผสมผสานในทุกๆสาขา และจะต้องมีการเสนอกลยุทธ์พร้อมทั้งแนวทางในการพัฒนาที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่กำหนดไว้ โดยกำหนดโครงการต่างๆที่นำไปสู่การปฏิบัติจริงได้

4. การวางแผนศึกษาความเหมาะสมของโครงการ เป็นการศึกษาที่สืบเนื่องจากการจัดทำแผนหลัก โดยทำการศึกษาความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้ของโครงการของโครงการต่างๆที่กำหนดไว้ตามแผนหลัก ในด้านความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ การเงิน เทคนิค การบริหารทางการตลาด พร้อมเสนอแนะที่ผสมผสานในการดำเนินโครงการนั้นๆ

ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทั้ง 4 ระดับจะต้องมีการศึกษาและพิจารณาถึงด้านสภาวะแวดล้อมในทุกๆระดับ และจะยิ่งเพิ่มความสำคัญขึ้นไปตามระดับของแผน ฉะนั้น บทบาทของการท่องเที่ยวที่จะเอื้อประโยชน์ด้านการ

อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม คือ การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีการวางแผนและการควบคุมและต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างมีระบบ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2535: 1-3) ได้กำหนดขบวนการวางแผนการท่องเที่ยวไว้ เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวขยายตัวมากขึ้นเพียงไร ความจำเป็นที่จะต้องมีแผนก็เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น การวางแผนเป็นเรื่องที่จะต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นขบวนการ การวางแผนการท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกับ การวางแผนงานอื่นๆ คือมี 5 ขั้นตอนด้วยกัน

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล
3. การกำหนดปัญหา
4. การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายและกลยุทธ์
5. การกำหนดแผนงานและโครงการ

นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้ศักยภาพของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ปรากฏในงานของรสิกา อังกูร (2548) โดยรสิกา ศึกษาถึงสถานการณ์และรูปแบบ แนวทางของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้วิธีสอบถามจากแบบสอบถามและการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

4.2 การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมีการนิยามความหมายและเสนอสาระสำคัญของแนวคิดดังกล่าวไว้หลายประการ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย(2539: 1-19) ได้เสนอว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่างๆของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวแบบนี้ มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย ซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ไชเลย์ เอคเบอร์ (Shirley Edber, 1993) ได้ให้หลักการสำคัญ ดังนี้

1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสำคัญ และเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว
2. การลดปริมาณที่มากเกินไปและ การลดของเสียจะช่วยเลี้ยงค่าใช้จ่ายในการบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย

3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และจะช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

4. การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติและการพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

5. การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยที่ได้พิจารณา คำนวณและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย

6. การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว ซึ่งจะไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชาชนและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังจะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย

7. การปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กร และสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในอันที่จะร่วมงานกันไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหา และลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8. การฝึกอบรมบุคลากรโดยสอดคล้องกับแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับของการบริการการท่องเที่ยว

9. การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

วิรุจ กิจนันท์วิวัฒน์ (2548) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย ว่ายังไม่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับการตีความของนักวิจัยแต่ละท่าน แต่หากในความคิดของวิรุจเองคือการหาความหมายที่แท้จริงของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ให้ ความเสมอภาคระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยที่ต้องคำนึงถึง ความร่วมมือของกันของทุกฝ่าย

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า แนวความคิดของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของ กระแสโลกที่เปลี่ยนไป โรส คาร์ลิ่ง (Dowling, 1995) กล่าวว่า ขอบเขตของการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถ ดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยือนอย่างสม่ำเสมอ ทวิพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษา ความดึงดูดใจไว้ได้ กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการ ให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่ที่ต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม

จะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด มีแต่การจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้นจึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้

ศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์ (2548) กล่าวถึงในงานวิจัยจังหวัดราชบุรี ที่ศึกษาศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพและขีดความสามารถของชุมชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ด้วย

การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ากับการพัฒนาชุมชนในกรณีศึกษาของมณฑล ไทหนาน ประเทศจีนของ Mike Stone และ Geoffrey Wall (2546) เสนอแนะถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดีจะต้องมีการกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยว สวนสาธารณะ และความสัมพันธ์กับชุมชน และได้เสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ และการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวด้วย

5. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม

การประชุมทางวิชาการของสมาคมสถาปนิกสยามเรื่อง สถาปัตยกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยว (2530) เป็นเอกสารที่จัดทำหลายปีแล้ว แต่หากยังมีประโยชน์ในแง่ของการพัฒนาพื้นฐาน เพราะมีประเด็นที่พูดถึงสถาปัตยกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างไร เพราะสถาปัตยกรรมก็ถือว่าเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมในแบบหนึ่งด้วยตามที่กล่าวถึงรายละเอียดของภูมิทัศน์วัฒนธรรมไว้ข้างต้น

การท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์พบในงานของ Ringer, Greg (2540) ซึ่งได้ตั้งประเด็นไว้ 2 เรื่อง คือ ทำอย่างไรถึงจะให้ภูมิทัศน์ของการท่องเที่ยวตอบสนองกับพื้นที่ของคนในท้องถิ่น และมุมมองด้านภูมิศาสตร์จะสามารถช่วยในการวางแผนแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของ Kennikott และ McCarthy ได้หรือไม่ ในด้านการท่องเที่ยว Ringer ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ โครงสร้างเอกลักษณ์ และความหมายของสถานที่ท่องเที่ยวท้องถิ่น โดยเจาะลึกลงไปในภาพกว้างของภูมิภาคบริเวณรอบและเศรษฐกิจ

Coccosis (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์สภาพภูมิทัศน์ และการท่องเที่ยว ในเกาะเล็ก ๆ ของกรีก Coccosis ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานและการขยายของเมือง สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่เปิดโล่งสำหรับเกษตรกรรม หากจะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวควรมีการศึกษาถึงนโยบายด้านการท่องเที่ยวซึ่งควรคำนึงถึงการอนุรักษ์สภาพภูมิทัศน์ด้วย กลยุทธ์ที่จะนำมาใช้ต้องระมัดระวัง เศรษฐกิจพอเพียง ความเท่าเทียมกันในสังคม และการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม นโยบายการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดการพัฒนา ขณะเดียวกันก็ต้องทำให้ชุมชนท้องถิ่นอยู่ได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย

ปีนรัชฎ์ กาญจนนัษฐิติ และจิตติศักดิ์ ธรรมมาภรณ์ไพลาต (2547) ศึกษาโครงการศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำในกรุงเทพฯ ชั้นในและบริเวณใกล้เคียง โดยมีเป้าหมายเพื่อการศึกษาถึงความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมริมฝั่งแม่น้ำ คู คลองในกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมประเภทหนึ่งได้เช่นกัน โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ และความเหมาะสมในเชิงสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งจะส่งผลประโยชน์ต่อชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ และการสืบทอดคุณค่าและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ไว้ ภายใต้การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “จากภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
ลุ่มน้ำโขง กรณีศึกษา อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร” นี้ มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1.1.1 สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.1.2 หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร

1.1.3 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร

1.1.4 อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

1.2 ศึกษาภาคสนาม เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมของชาวภูไท
และการท่องเที่ยวชุมชนของอำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร โดยมีวิธีการศึกษา
ดังนี้

1.2.1 การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อหาเอกลักษณ์ของมรดก
วัฒนธรรมของชาวภูไท อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

1.2.2 การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อศึกษาภูมิทัศน์
วัฒนธรรม

1.2.3 การศึกษาวิเคราะห์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อหาแนวทางการพัฒนาโดยใช้
ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเป็นประเด็นหลักในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่ง
ศึกษารูปร่างข้อมูลด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม ซึ่งเน้นหนักในเรื่องของการวิเคราะห์ข้อมูลปฐม
ภูมิและทุติยภูมิ จึงทำให้ไม่มีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

3. วิธีการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีการรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยเก็บรวบรวม
ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วารสารต่างๆ นิตยสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์
และรายงานประจำปีของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการวิจัย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจลักษณะของ
อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการสร้างรูปแบบ
การท่องเที่ยว ซึ่งจะประกอบไปด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่, ความสำคัญของพื้นที่ที่มีต่อชุมชน และการแปลความหมายของ อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

ส่วนที่ 2 กำหนดขอบเขตพื้นที่สงวนรักษาและพื้นที่พัฒนา

ส่วนที่ 3 กำหนดกลยุทธ์ในการอนุรักษ์พื้นที่และการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับอำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร โดยใช้ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเป็นฐาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การประมวลผลข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากแบบสำรวจลักษณะของอำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

5.2 การจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นสำคัญของเนื้อหา

5.3 สรุปประเด็นสำคัญและวิเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับ อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร โดยใช้ภูมิทัศน์วัฒนธรรมและมรดกวัฒนธรรมเป็นประเด็น

บทที่ 4 ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่
ความสำคัญของพื้นที่ที่มีต่อชุมชน และการแปลความหมาย

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่

1 บ้านคำชะอี	2 บ้านศรีมงคล	3 บ้านหนองกะปาด
4 บ้านห้วยทราย	5 บ้านกกไฮ	6 บ้านแก้งช้างเนียม
7 บ้านโนนสว่าง	8 บ้านนาปุง	9 บ้านคำบาก
10 บ้านคำบก	11 บ้านกลาง	12 บ้านห้วยลำโพง

แผนที่ 4.1 แสดงตำแหน่งหมู่บ้านชาวไทยในอำเภอคำชะอี

ที่อยู่ที่ว่าอำเภอ พื้นที่	ม.1 ต.น้ำเที่ยง อำเภอคำชะอี จังหวัด มุกดาหาร 713 ตร.กม.
สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป	มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว
ข้อมูลการปกครอง	
1. ตำบล	9 แห่ง
2. หมู่บ้าน	88 แห่ง
3. เทศบาล	1 แห่ง
4. องค์การบริหารส่วนตำบล	9 แห่ง
ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	
1. อาชีพหลัก ได้แก่	ทำนา ทำสวน

2. อาชีพเสริม ได้แก่ ปลูกข้าวโพด
 3. จำนวนธนาคาร มี 2 แห่ง ได้แก่
 ธนาคารกรุงไทย
 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
 4. จำนวนห้างสรรพสินค้า ไม่มี

ด้านสังคม

1. โรงเรียนมัธยม ได้แก่ โรงเรียนคำชะอีวิทยาคาร
 โรงเรียนคำชะอีพิทยาคม
 โรงเรียนคำบกวิทยาคม
 โรงเรียนเหล่าประชาอุทิศ
 โรงเรียนชัยปัญญาวินยานุสรณ์

ด้านทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของอำเภอ

1. ลำห้วยมุก
2. ลำห้วยบางทราย
3. ลำห้วยบางอี
4. ภูผาซาน
5. ภูผากูด
6. อ่างเก็บห้วยมุก

ด้านประชากร

1. จำนวนประชากรทั้งสิ้น รวม 47,854 คน
 ชาย รวม 23,864 คน
 หญิง รวม 24,008 คน
2. ความหนาแน่นของประชากร 76.12 คน ต่อ ตารางกิโลเมตร

ด้านการคมนาคม

1.ทางบก

- รถยนต์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2042

ด้านการเกษตร และอุตสาหกรรม

1. ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง
2. ชื่อแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ ห้วยทราย ห้วยมุก ห้วยบังอี

(<http://www.amphoe.com/menu.php?mid=1&am=468&pv=42,2549>)

ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว**1.โบราณสถาน/โบราณวัตถุ ได้แก่**

กลองโบราณ ที่ตั้ง หอเก็บกลองช้างที่ว่าการอำเภอลำชะอี

2.สถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่

ภูผาซาน หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านเหล่า อำเภอลำชะอี จังหวัด มุกดาหาร

ภูผากูด หมู่ที่ 4 ตำบลคำบก อำเภอลำชะอี จังหวัด มุกดาหาร

หนองบง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองเอี่ยน อำเภอลำชะอี จังหวัด มุกดาหาร

(องค์การบริหารส่วนตำบลลำชะอี, 2550)

ตำบลลำชะอี**ธรรมชาติ****1. น้ำตกศักดิ์สิทธิ์**

ตั้งอยู่ที่บ้านแก้งช้างเนียม หมู่ที่ 10 ห่างจาก อบต. 11 กม.

2. น้ำตกลำชะอี

ตั้งอยู่ที่บ้านลำชะอี หมู่ที่ 1 ห่างจาก องค์การบริหารส่วนตำบล 3 กม.

ธรรมะ**1. วัดป่าวิเวกรัตนาราม (วัดหลวงปู่จาม)**

หมู่ที่ 9 ตำบลลำชะอี อำเภอลำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

2. เจดีย์แม่ศรีแก้ว**3. วัดป่าสุภัททาราม (วัดถ้ำเกีย) และเจดีย์โพธิญาณ****4. หอไตร วัดโพธิ์ศรีแก้ว****3.รายชื่อโรงแรม ได้แก่**

อิวบั้งกะไล

4.รายชื่อร้านค้า ร้านอาหาร ได้แก่

พันใบ หมู่ที่ 8 ตำบลลำชะอี อำเภอลำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

(<http://www.amphoe.com/menu.php?mid=3&am=468&pv=42>, 2549)

เทศกาลสำคัญของอำเภอ**ชื่อเทศกาล****สถานที่****สงกรานต์**

เทศบาลตำบลลำชะอี อ.ลำชะอี จ. มุกดาหาร

วันที่/เวลา:

12 เมษายน ของทุกปี

ลอยกระทง

เทศบาลตำบลลำชะอี อ.ลำชะอี จ. มุกดาหาร

วันที่/เวลา:

วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี

(<http://www.amphoe.com/menu.php?mid=4&am=468&pv=42>, 2549)

หนองสูงและบ้านคำสระอี (ชะอี) ในดงบังอีเมืองมุกดาหาร ในปี พ.ศ. 2387 ขอพระราชทานตั้งขึ้นเป็นเมืองหนองสูง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ท้าวสีหนาม เป็นพระไกรสรราช เป็นเจ้าเมืองหนองสูงคนแรก ตั้งเป็นเมืองอยู่ได้ 63 ปี มีเจ้าเมืองสืบต่อมา 3 คน จนถึงปี พ.ศ. 2450 ปลายรัชกาลที่ 5 ได้มีการปรับเปลี่ยนการบริหารราชการใหม่ เมืองหนองสูงจึงถูกยุบเป็นอำเภอขึ้นกับเมืองนครพนม และได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปที่ตำบลนาแก แต่ยังคงใช้ชื่ออำเภอหนองสูงอยู่ ต่อมาในปี พ.ศ. 2460 จึงเปลี่ยนเป็นอำเภอนาแก ส่วนเมืองหนองสูงเดิมแยกตัวออกมาเปลี่ยนฐานะเป็นตำบลขึ้นกับอำเภอมุกดาหาร จังหวัดนครพนม

วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2484 ตำบลคำชะอียกฐานะเป็นกิ่งอำเภอคำชะอี ตำบลหนองสูงมาขึ้นอยู่กับอำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม

วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2499 กิ่งอำเภอคำชะอียกฐานะเป็นอำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม

วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2525 อำเภอมุกดาหารแยกจากนครพนม ตั้งเป็นจังหวัดมุกดาหาร

วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2528 ตำบลหนองสูงได้ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

ชาวผู้ไทยในมุกดาหารนั้นมีขยายตัวกระจายอยู่ทั่วไปเกิดเป็นชุมชนหมู่บ้านต่างๆ มากมายในมุกดาหารนั้นมีจำนวนกว่าร้อยหมู่บ้านในพื้นที่หลายอำเภอ พื้นที่ที่ใช้ทำการศึกษาที่อำเภอคำชะอีนั้นก็มหลายหมู่บ้าน เช่น บ้านคำชะอี บ้านฮ้วยลำโพง บ้านนากลาง บ้านกกโฮ บ้านนาปูน บ้านแก้งข้างเนียม บ้านคำบาก บ้านหนองปะกาด บ้านห้วยทราย บ้านโพนสว่าง เป็นต้น

ชาวผู้ไทยในอำเภอคำชะอี

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ณรงค์ อุปัญญ์ อาจารย์ประจำโรงเรียนหนองสูงสามัคคีวิทยา ซึ่งบ้านของอาจารย์อยู่ที่บ้านคำชะอี อาจารย์เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ได้รวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาของบ้านคำชะอี ได้กล่าวไว้ว่า บรรพบุรุษของชาวบ้านคำชะอีเป็นชาวผู้ไทยคำ อาจารย์บอกว่ามีผู้รับที่เก่าแก่คือผู้ไทยเผ่านี้อยู่ที่เมืองแกน (เมืองน่าน้อยอ้อยหนู หรือเมืองน่าน้อยอ้อยหนู ปัจจุบันคือ เมืองเคียนเบียนฟู ประเทศเวียดนาม) ที่เรียกว่าชาวผู้ไทยคำเพราะว่าชอบใส่เสื้อผ้าสีดำ โดยสีคำนี้สกัดจากต้นคราม ในความรู้สึกของชาวผู้ไทยคำที่ย้อมจากต้นครามนี้มีสีสวยงามมาก จึงนิยมนำผ้าสีดำครามนี้มาตัดเย็บเป็นเสื้อ กางเกง และผ้าถุง หรือแม้แต่เครื่องนุ่งห่มอื่นๆ ใส่ไปทำงานหรือไปงานบุญพิธีต่างๆ จึงได้ขนานนามว่าเป็น "ผู้ไทยคำ"

บรรพบุรุษของชาวบ้านคำชะอี เป็นชาวเมืองวัง (ปัจจุบันคือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) พ.ศ. 2369 เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์เป็นกบฏต่อกรุงเทพฯ (สมัยนั้นลาวเป็นเมืองขึ้นของสยาม) รัชกาลที่ 3 จึงโปรดฯ ให้กองทัพสยามขึ้นไปปราบได้สำเร็จและได้กวาดต้อนผู้คน รวมทั้งผู้ไทยเมืองต่างๆ เข้ามาอยู่ที่ฝั่งขวาแม่น้ำโขงด้วย

ผู้ไทยเมืองวังได้ขอเข้าไปอยู่กับพระจันทร์สุริยวงศ์ (พรหม) เจ้าเมืองมุกดาหาร คนที่ 3 (พ.ศ. 2384-2405) อยู่ระยะหนึ่ง จึงขออนุญาตเจ้าเมืองอพยพออกมาทางทิศตะวันตกของมุกดาหารเพื่อหาทำเลใหม่ กลุ่มที่อพยพมานี้ยกให้ ท้าวสิงห์ เจ้าเมืองคำอ้อเป็นผู้นำ กลุ่มผู้ไทยนี้ตอนแรกได้อพยพมาพักอยู่ที่แห่งหนึ่ง (ระหว่างบ้านดากแดด และบ้านหนองเอียนทุ่ง) แต่เห็นว่าพื้นที่เป็นหินลูกรังไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก จึงอพยพลงมาทางทิศใต้เข้าสู่ดงทึบ และได้เห็นสายน้ำแห่งหนึ่งบริเวณรอบๆ น่าจะมีความชุ่มชื้นเหมาะแก่การเพาะปลูก ชาวเมืองวังจึงตัดสินใจที่จะพักอยู่ที่นี้เพื่อจะสำรวจที่ทางต่อไป ส่วนชาวเมืองคำอ้อได้อพยพต่อไปทางทิศใต้และไปตั้งหลักที่ บ้านหนองสูง ณ ปัจจุบัน

สายน้ำตรงที่ชาวเมืองวังพักอยู่มีสายน้ำซับ (ผู้ไทยเรียกว่า "น้ำคำ") มีน้ำไหลตลอดปี ในป่ามีจ๊กจั่นอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้ไทยเรียกจ๊กจั่นนี้ว่า "แมงอี" ตามเสียงร้องที่ได้ยิน จึงเรียกสายน้ำนี้ว่า "สายคำแมงอี" อยู่มาก็เพี้ยนเป็น "คำสระอี" และ "คำชะอี" ซึ่งเป็นชื่อของบ้านจนถึงปัจจุบัน ส่วนบริเวณที่พักตอนแรกนั้น ที่ริมสายน้ำเป็นลานหินสลับกับที่โล่ง เวลาเดินย่ำลงไปจะมีเสียงดังตึงๆ จึงเรียกบริเวณนี้ว่า "คานคิง"

จากหนังสือ "เมืองมุกดาหาร" ของสุรจิตต์ จันทรสชา และหนังสือ "เล่าเรื่องเมืองหนองสูง" ของพุลสวัสดิ์ อาจิวชัย ทำให้สันนิษฐานได้ว่าผู้ไทยเมืองวังระดับผู้นำที่อพยพมาในครั้งนั้นมี ท้าวสุวรรณะ หรือสุวรรณโคตร (ต้นสกุลสุวรรณโคตรย์) พระศรีวังคะฮาด (ต้นสกุลวังคะฮาด) และท้าวอุปคุต

เมื่อได้พักและสร้างเพิงที่พักแล้ว ชาวเมืองวังกลุ่มนี้ก็ตกลงพากันแยกทางออกสำรวจที่ดินรอบๆทุกทิศจากใกล้ และไกลออกไปเรื่อยๆ ใครชอบตรงใดก็จับจองเอาตามใจชอบ แต่ละคนได้ที่ดินกันกว้างขวาง บางคนไปทางทิศตะวันออก (นาหลวง) บางคนไปทิศใต้ (นาขี้หมู นาหนองแจ้งเรื่อยลงไป) และบางคนไปทางทิศตะวันตก

เมื่อหักล้างดวงพงเป็นสวนแล้วก็อพยพจากคานคิง ไปอยู่ที่สวนของตนเองหลายปีเข้าก็กลายเป็นผืนนาขยับขยาย จำนวนคนเพิ่มขึ้นก็กลายเป็นชุมชนย่อยๆ กระจายกันอยู่ เช่น บ้านโพนแดง (บริเวณที่พักสงฆ์แก้งวังนอง) บ้านหนองไหล (ทางทิศตะวันตกของนาหนองแจ้ง) บ้านฟากห้วย (ฝั่งห้วยคันทใหญ่ทางทิศตะวันตกคนละฟากกับที่ตั้งโรงสีใหญ่จำเรียวพัฒนา) บ้านคาคโคน (อยู่ริมฝั่งแก้งม่วงไข่ ห้วยคันทใหญ่) บ้านคำชะอี (หมู่ที่ 4 และ 14 ในปัจจุบัน) ซึ่งเป็นบ้านที่ใหญ่กว่าทุกบ้านที่กล่าวมา ต่อมา บ้านโพนแดง บ้านหนองไหล บ้านฟากห้วย และบ้านคาคโคน ก็ร้าง เพราะอพยพมาอยู่ที่บ้านคำชะอี และไปอยู่ถิ่นอื่นบ้าง

พี่น้องเมืองวังที่หนีไปอยู่ตามป่าเพื่อหนีข้าศึก เมื่อบ้านเมืองสงบก็เลยอพยพกลับมาอยู่เมืองวังอีก และสืบทราบว่าพี่น้องที่ถูกกวาดต้อนมาอยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง กลุ่มหนึ่งอยู่ที่บ้านคำชะอี จึงได้เดินทางมาเยี่ยม และได้เห็นสภาพที่อุดมสมบูรณ์ จึงกลับไปชักชวนพี่น้องที่เมืองวังอพยพมาอยู่ด้วย (นามสกุล อุบุญญ์ อยู่ในกลุ่มนี้)

บ้านคำชะอีกลายเป็นบ้านใหญ่ขึ้นเรื่อยๆประมาณ พ.ศ. 2450 ได้รับการยกฐานะเป็น ค.คำชะอี โดยมีคนบ้านคำชะอี เป็นกำนันปกครอง ดังนี้

1. เจ้าพรหมรินทร์ (นายค้อน สุวรรณไครย์)	พ.ศ. 2450-2452
2. หมื่นบริครุฑ (นายสุวรรณะ วังคะฮาด)	พ.ศ. 2452-2462
3. ขุนคำชะอีบำรุง (นายเนียม สุวรรณไครย์)	พ.ศ. 2456-2467
4. ขุนนิคมคำชะอี (นายนารี วังคะฮาด)	พ.ศ. 2467-2482
5. นายฟอง อุปัญญา	พ.ศ. 2482-2487
6. นายคล้อย วังคะฮาด	พ.ศ. 2487-2503
7. นายครอง อุปัญญา	พ.ศ. 2503-2514
8. นายจำรอง (เหลิน) อุปัญญา	พ.ศ. 2514-2524
9. นายแกม แสนโสม	พ.ศ. 2524-2540
(กำนันลำดับที่ 1-9 สืบค้นโดย อาจารย์นำชัย อุปัญญา)	
10. นายเหมย สุวรรณไครย์	พ.ศ. 2540-2543
11. นายสกล คนเชื้อ	พ.ศ. 2543-2546
12. นายทองปาน หาญจริง (บ้านหนองกะปาด)	พ.ศ. 2546-ปัจจุบัน (2550)

วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2484 ตำบลคำชะอียกฐานะเป็นกิ่งอำเภอคำชะอี ตำบลหนองสูงมาขึ้นอยู่กับอำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม (ที่ทำการกิ่งอำเภออยู่ตรงตลาดองค์การบริหารส่วนตำบล ตรงข้ามกับโรงเรียนคำชะอีพิทยาคมในปัจจุบัน) สถานีตำรวจอยู่บริเวณข้างบ้านอาจารย์บุษบา อุปัญญา ด้านทิศตะวันออกครอบคลุมบริเวณที่เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเล็กด้วย เมื่อได้ตั้งเป็นกิ่งอำเภอแล้วก็จัดผังหมู่บ้าน ปรับถนน คัดขอยไว้อย่างเป็นสัดส่วน จึงมีผังหมู่บ้านที่เป็นสัดส่วนกว่าหมู่บ้านอื่นๆ

เนื่องจากเป็นกิ่งอำเภอที่อยู่ในป่า การคมนาคมไม่สะดวก ใช้ป่าชุกชุมเจ้าหน้าที่ที่มาประจำเป็นไข้ป่าเสียชีวิตหลายราย พ.ศ. 2492 จึงย้ายที่ทำการกิ่งอำเภอไปตั้งอยู่ที่บ้านน้ำเที่ยง ห่างจากบ้านคำชะอีขึ้นไปทางเหนือประมาณ 10 กิโลเมตร แต่ยังคงใช้ชื่อกิ่งอำเภอคำชะอี

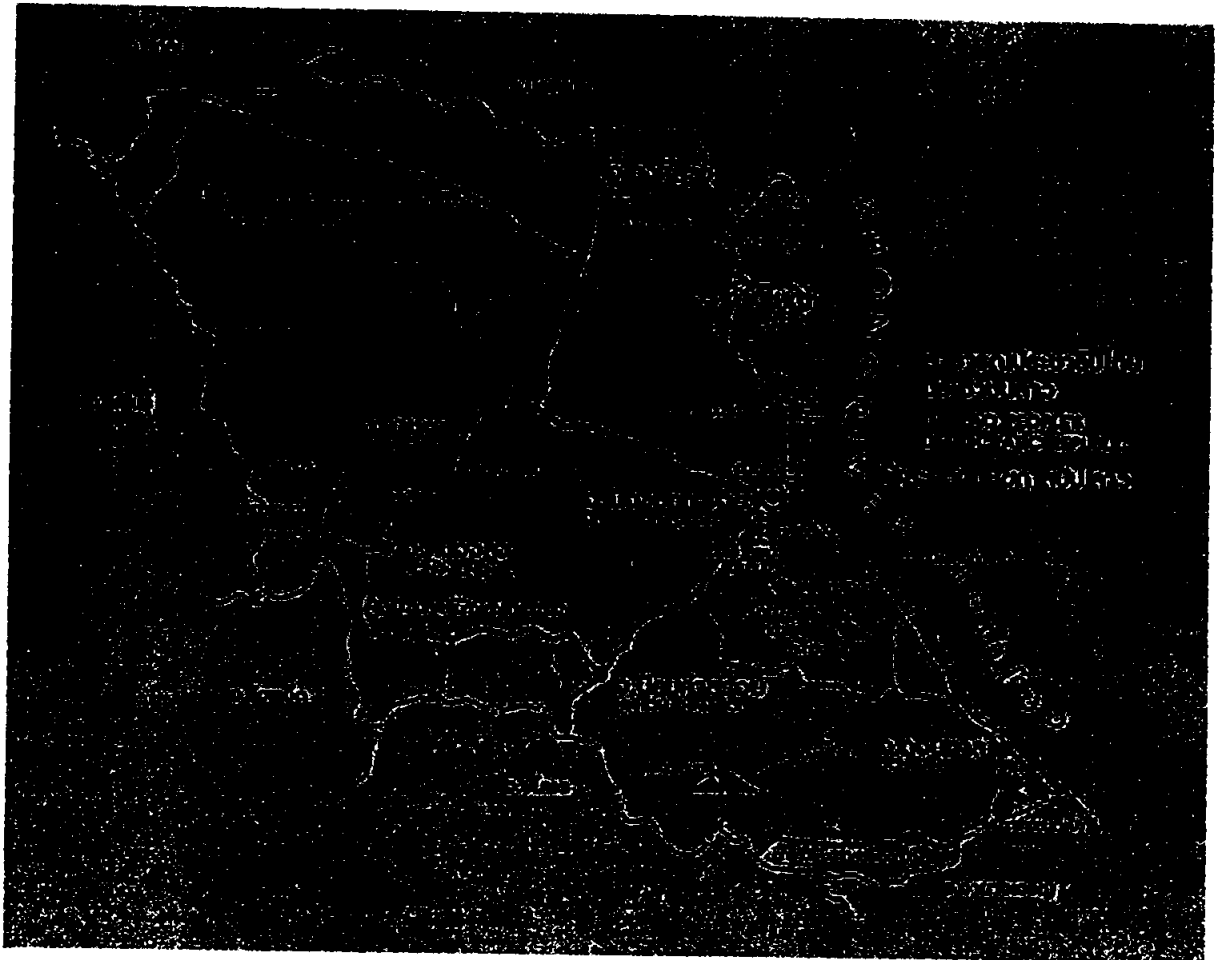
วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2499 กิ่งอำเภอคำชะอียกฐานะเป็นอำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม ที่ทำการอำเภอยังคงอยู่ที่บ้านน้ำเที่ยงมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนบ้านคำชะอีเป็นเพียงอำเภอร้าง มีฐานะเป็นตำบลคำชะอี ขึ้นกับอำเภอคำชะอี และมีฐานะเป็นเพียงเจ้าของชื่อ "คำชะอี" เท่านั้น

อำเภอคำชะอีนั้นแบ่งการปกครองออกเป็น 9 ตำบล ประกอบด้วย ค.คำชะอี, ค.บ้านเหล่า, ค.บ้านค้อ, ค.โพนงาม, ค.หนองเอี่ยน, ค.น้ำเที่ยง, ค.บ้านซ่ง, ค.เหล่าสร้างถ่อ, ค.คำบก รวมพื้นที่ทั้งสิ้น 645.69 ตารางกิโลเมตร จำนวน 86 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านชาวไทย ดังต่อไปนี้ คือ บ้านคำชะอี บ้านห้วยสำไมง บ้านนากลาง บ้าน

กกไฮ บ้านนาปูน บ้านแก้งช้างเนียม บ้านคำบก บ้านบาก บ้านหนองกะปาด บ้านห้วย
ทราบ บ้านโพนสว่าง

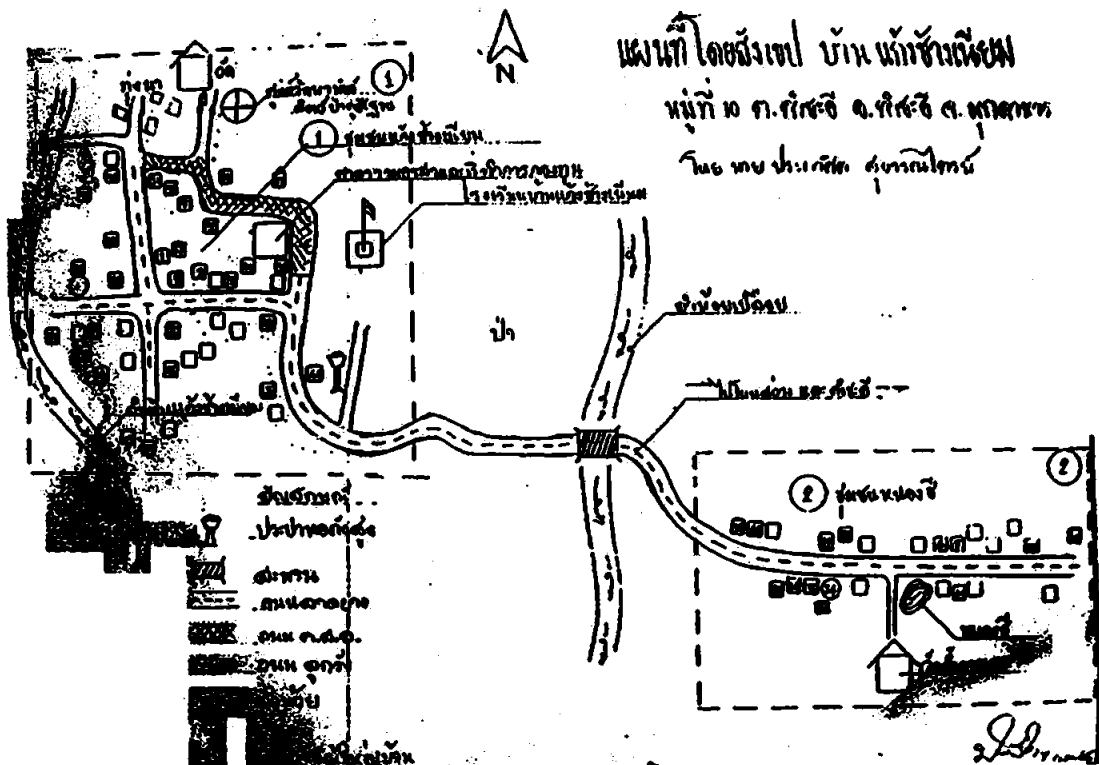
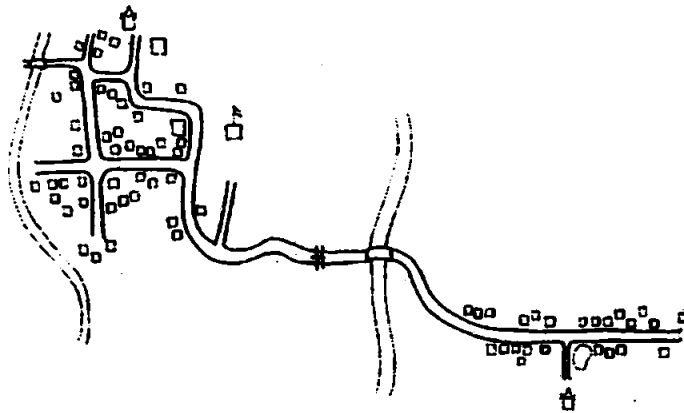
ในการศึกษาวิจัยได้ทำการสำรวจเบื้องต้นได้เลือกตัวอย่างหมู่บ้านมา
ทำการศึกษาเป็นกรณีตัวอย่างเพื่อศึกษาจำนวน 5 หมู่บ้าน คือ บ้านคำชะอี บ้านกกไฮ
บ้านแก้งช้างเนียม บ้านคำบก และบ้านหนองกะปาด

แผนที่ 4.2 จังหวัดมุกดาหาร (<http://www.mukdahannews.com/a-mukdahan.htm>, 2550)

๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐

4.2.1 หมู่บ้านแก่งช้างเนียม

แผนที่ 4.3 แสดงที่ตั้งสถานที่ท่องเที่ยวและการเข้าถึงหมู่บ้านแก่งช้างเนียม

ชาวบ้านไม่สามารถจำประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษของตนเองได้ เพราะว่าบรรพบุรุษเสียชีวิตแล้ว บ้านแก่งช้างเนียมนี้ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 10 มีทั้งหมดประมาณ 63 ครัวเรือน แบ่งเป็น บ้านใต้ และบ้านบน ตั้งอยู่บนเนินเขา มีแหล่งท่องเที่ยวที่ทางธรรมชาติ เช่น น้ำตกแก่งช้างเนียม ที่เป็นน้ำตกศักดิ์สิทธิ์ใช้ประกอบพิธี ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาของจังหวัดมุกดาหาร ด้านวิถีชีวิต มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านผ่านทาง ผลิตภัณฑ์ผ้าห่มมือ การสานกระติบ แผลงปลุกดอกไม้ และการเลี้ยงวัวพื้นเมือง ด้านประเพณีที่ยังคงทำกันอยู่ในปัจจุบันได้แก่ ประเพณีห่อข้าวประดับดิน เดือนเก้าหรือสิบ ณ วัดป่าแสงอรุณ การทำบุญอย่างอื่นก็จะทำร่วมกับชาวบ้านหมู่บ้าน

อื่นในอำเภอคำชะอี การแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ คือ รำกลองยาว จัดแสดงเฉพาะงานบุญใหญ่ๆ

ประเพณีบุญบั้งไฟ และประเพณีรำกลองยาว มีนักท่องเที่ยวมีเป็นบางช่วง ถ้าเป็นชาวต่างชาติจะมาเป็นครอบครัวกับภรรยาคนไทย โดยมาดูการสาธิตกระบี่ การทอผ้า การทำผ้าเย็บมือ ทอเองเย็บเอง ทอช่วงนอกฤดูหนาว ทางราชการให้การสนับสนุนในเรื่องการพัฒนาน้ำตกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้เริ่มโครงการ

การเดินทางเข้าถึงมีระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร จากทางเข้าถนนทางหลวง ทางที่จะไปยังน้ำตกแก้งช้างเนียมได้ทำเป็นถนนดินแดง ทำให้ยากต่อการเข้าถึงสำหรับสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ไม่มีแหล่งน้ำในหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทราบว่าในบึงบประมาณปัจจุบันยังไม่มีโครงการพัฒนาไฟฟ้า น้ำประปา ถนน ชาวบ้านต้องการให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือคือที่ทิ้งขยะ และในอนาคตอันใกล้กำลังจัดทำโครงการพัฒนาเดาเผาถ่านเพื่อให้ชาวบ้านใช้ถ่านเอง ระบบสื่อสารมีโทรศัพท์สาธารณะทั้งหมด มี 5 ตู้ ไม่มีตู้ไปรษณีย์ ส่วนมากติดต่อกันโดยใช้โทรศัพท์ การรักษาความปลอดภัย มีคนในหมู่บ้านช่วยเหลือความปลอดภัย อปภ.ทั้งหมดหมู่บ้านมี 7 คน และสถานีตำรวจที่ใกล้ที่สุดคือ สถานีตำรวจอำเภอคำชะอี

ด้านกายภาพบ้านแก้งช้างเนียมมีภูมิประเทศอยู่บนเขาทำให้มีอากาศค่อนข้างเย็น ฤดูร้อนร้อนจัด ฤดูหนาวหนาวจัด

4.2.2 หมู่บ้านคำชะอี

มีทั้งหมด 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1, 11, 4, และ 14 จุดที่น่าสนใจสำหรับบ้านคำชะอีคือตั้งอยู่ริมถนนทางหลวงในแนวเส้นทางเศรษฐกิจหมายเลข 9 ที่สามารถเชื่อมโยงไปยังอำเภอเมือง มุกดาหาร ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึง แต่ในอนาคตจะมีการเชื่อมโยงถนนหมายเลข 9 จากลาว ไปถึงพม่า และอินเดีย ทำให้ในอีก 2-3 ปี จะมีการเวนคืนที่ดิน

จากการสัมภาษณ์คนในหมู่บ้านทำให้ทราบว่าในอดีตเคยมีการค้นพบซากไดโนเสาร์ที่บ้านคำชะอี แต่ปัจจุบันถูกนำไปเก็บไว้ที่กาฬสินธุ์ทั้งหมด สำหรับแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม สามารถชมเรือนร้านค้าไม้ริมถนน วิถีชีวิตของการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการทำดอกไม้ประดิษฐ์ มีกลุ่มอาชีพเลี้ยงหมู ทอผ้าฝ้าย ทอเอง ใช้เอง และขาย ทอแบบเป็นผืน และเย็บเป็นเสื่อกลุ่มทอผ้า ปัจจุบันการทอผ้าของหมู่ที่ 1 กำลังทอผ้าพันคอ ซึ่งเป็นรายการสั่งมาจากประเทศญี่ปุ่น ทอเป็นสิริธรรมชาติไม่ได้ย้อมแล้วส่งให้คนที่มาจ้างไปย้อมเอง หรือส่งให้ชาวบ้านที่บ้านช้างเนียมไปเย็บมือต่อ และประเพณีบุญบั้งไฟ โดยเฉพาะประเพณีการแต่งงานของชาวภูไทที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

สำหรับด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการมีร้านอาหารอยู่ริมถนนทางหลวงประมาณ 9 ร้าน มีน้ำประปาและไฟฟ้าใช้อย่างสะดวก เนื่องจากที่ตั้งศูนย์กลางของ

แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมีภูผากูด ไร่มะขามหวาน สำหรับศาสนสถาน ยกตัวอย่างเช่น วัดคัมภีร์อนุสรณ์ วัดโพธิ์ไทร มีการลงแขกทำนา ประเพณี การเลี้ยงผีปู่ตา ขึ้น 2 คำ เดือน 6 ใช้ระยะทางประมาณหนึ่งกิโลครึ่งจากถนนใหญ่

ชาวบ้านถ่ายทอดวิถีชีวิตผ่านการทำไม้กวาดหญ้า ชาวกระเทียมรสชาติด่างๆ เช่น รสหักทอง รสมันเทศ และรสพริกแกง โดยชายที่ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์หมู่บ้านหนึ่ง ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambol One Product - OTOP) โดยศูนย์ประสานงานผลิตภัณฑ์อยู่กลางหมู่บ้าน มีป้ายบอกทางและผังหมู่บ้านอย่างชัดเจน

ด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ มีบ่อห้วยกลาง และบ่อบาดาล 2 บ่อ ไม่มีปัญหาเรื่องการลัดขโมย วัช กระจับปี่ แม้จะเอาไปปล่อยไว้กลางทุ่งนา คอนกลางคืนก็ตาม

เป็นที่น่าสังเกตว่าทางหมู่บ้านมีแนวคิดที่จะทำ Home stay ในอนาคต เพราะตำบลบนมีภูเขา แอ่งน้ำ และธรรมชาติ เป็นป่าชุมชน

4.2.4 หมู่บ้านกกไฮ

บ้านกกไฮตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 2 มีประมาณ 60 หลังคาเรือน มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น แปลงเพาะพันธุ์ไม้ของกรมป่าไม้ ศูนย์กลางชุมชนอยู่ที่วัดศรีสำราญ เจดีย์แม่ชีแก้ว ศาลาการเปรียญโบราณ บ้านเรือนเก่า ประมาณ 5 หลัง วิถีชีวิตประจำวันมีการทอผ้าฝ้าย ผ้าเย็บมือ การสานกระจับปี่ การถักไม้กวาด การเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง และพันธุ์เนื้อ การทำข้าวกระเทียม และมีการจัดทำพิพิธภัณฑ์รวบรวมข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ประเพณียังคงรักษาเอกลักษณ์การแต่งงานในแบบภูไท และประเพณีที่ยังคงทำอยู่ในปัจจุบันได้แก่ บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสารท และการบายศรีสู่ขวัญ

การเดินทางสามารถเข้าได้ทั้งหมด 3 เส้นทางที่สามารถมาได้ คือ ทางอำเภอหนองสูง ทางบ้านแก่งช้างเนียม และทางถนนหลวง มีร้านขายของชำ 1 ร้าน มีหนองน้ำสาธารณะ น้ำบ่อ และห้วยหนอง ระบบสื่อสารใช้ดาวเทียม โทรศัพท์มือถือ และมีโทรศัพท์สาธารณะ 2 คู่ ไม่มีตู้ไปรษณีย์ แต่จะมีเจ้าหน้าที่จากที่ทำการไปรษณีย์มาสามารถฝากส่งได้ทั้งจดหมายและพัสดุ ส่วนการกำจัดขยะไม่มีการกำจัดขยะจากทางราชการ ชาวบ้านเผาเอง

4.2.5 หมู่บ้านคำบก

ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 6 แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ได้แก่ ภูผากูด มีลำห้วยกลาง น้ำไหลตลอดปีและมีอาสาสมัครพิทักษ์ป่า มีวัดศรีบุญเรือง มีกลุ่มอาชีพเช่น การปลูกสมุนไพร ปลูกข้าวหอมมะลิ ทอผ้าฝ้าย สานกระจับปี่ กลุ่มทำปุ๋ย กลุ่มทำรั้วลวดหนาม

ระบบสื่อสารมีโทรศัพท์สาธารณะ 2 คู่ การกำจัดขยะจะนำไปเผาที่บ่อ ไม่มีถังขยะในหมู่บ้าน การคมนาคมขนส่งมีรถประจำทาง 2 แถวเข้าออก วันละประมาณ 3 เที่ยว ทั้งหมด 5 คับ

2. ความสำคัญของพื้นที่ที่มีต่อชุมชน

2.1 การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่มีอยู่ในพื้นที่ 5 หมู่บ้าน อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร ว่ามีทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านใดมากกว่ากัน โดยใช้หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจ 5 ด้านคือ

1. ด้านกายภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. ด้านคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว
3. ด้านความนิยมของทรัพยากรการท่องเที่ยว
4. ด้านความปลอดภัยของทรัพยากรการท่องเที่ยว
5. ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.1.1 ประเมินความสำคัญ บ้านแก้งข้างนิคม							
ค่าความสำคัญด้าน	ค่า น้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (B)					คะแนน (A)×(B)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
1. กายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว							
1.1 ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว	5	/					25
1.2 การเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยว	5				/		10
รวมคะแนน	10						35
2. คุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.1 คุณค่าทางเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
2.2 คุณค่าทางความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
2.3 คุณค่าทางสังคมของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
2.4 คุณค่าทางวิชาการและการศึกษาของทรัพยากรท่องเที่ยว	2				/		4
2.5 คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
รวมคะแนน	10						36
3. ความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว							
3.1 ความมีชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว	4					/	4

2.1.1 ประเมินความสำคัญ บ้านแก้งข้างเนียม (ต่อ)							
ค่าความสำคัญด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (B)					คะแนน (A)×(B)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
3.2 ความทนทานของนักท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
3.3 สภาพลักษณะของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
รวมคะแนน	10						10
4. ความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.1 การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว	4					/	4
4.2 การป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
4.3 การดูแลด้านความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
รวมคะแนน	10						13
5. ความแปรปรวนของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว							
5.1 การป้องกันพื้นที่แปรปรวนของทรัพยากรท่องเที่ยว	4					/	4
5.2 การควบคุมเข้าไปใช้พื้นที่แปรปรวนของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
5.3 มาตรการทางกฎหมายในพื้นที่แปรปรวนของทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
รวมคะแนน	10						13
รวมคะแนนทั้งหมด	50						117

ตารางที่ 4.1 ประเมินความสำคัญ บ้านแก้งข้างเนียม

จากตารางที่ 4.1 ประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความสำคัญพบว่า คะแนนอยู่ระหว่าง 91-130 จัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญน้อย และควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 4 ปี

1. ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อมที่มีความเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนความพึงพอใจและยอมรับการเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด

2. การเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความใกล้/ไกลจากตัวเมือง ความสะดวกและความปลอดภัยในการเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยว นั้น อยู่ในระดับน้อย

2. ด้านคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. คุณค่าทางเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อยู่ในระดับมาก

2. คุณค่าทางความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความสมบูรณ์และความเป็นสภาพดั้งเดิมของทรัพยากรท่องเที่ยวที่อยู่นั้นอยู่ในระดับมาก

3. คุณค่าทางสังคมของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นเฉพาะทางสังคมที่ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว ความเข้มแข็งในการดำรงรักษาเอกลักษณ์ ความผูกพันต่อชุมชนท้องถิ่น การสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ อยู่ในระดับมาก

4. คุณค่าทางวิทยาการและการศึกษาของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นทางวิทยาการและการศึกษา การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงลักษณะเด่นทางวิทยาการและการศึกษา กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและวิธีการเผยแพร่ความรู้ อยู่ในระดับน้อย

5. คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นทางด้านสุนทรียศาสตร์ ความกลมกลืนและงดงามของธรรมชาติ สถาปัตยกรรม และศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก

3. ความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. ความมีชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการรู้จักอย่างกว้างขวาง ระดับความมีชื่อเสียง การเผยแพร่ชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยวที่อยู่นั้น อยู่ในระดับน้อยมาก

2. ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในช่วงในและนอกฤดูกาล อยู่ในระดับน้อยมาก

3. ภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความนึกคิด และความคาดหวังของนักท่องเที่ยวและการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวที่อยู่นั้น อยู่ในระดับน้อยมาก

4. ด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย วิธีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย อยู่ในระดับน้อยมาก

2. การป้องกันกรณีขึ้นราคาค่าบริการของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงมีการกำหนดมาตรฐานและราคาค่าบริการอย่างเหมาะสม มีการควบคุมตรวจสอบป้องกันกรณีขึ้นราคาค่าบริการ มีมาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืน อยู่ในระดับน้อยมาก

3. การดูแลด้านความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย การพัฒนาและสร้างขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย อยู่ในระดับน้อย

5. ความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การป้องกันพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการแบ่งเขตพื้นที่ (Zoning) การกำหนดมาตรการป้องกันพื้นที่เปราะบาง อยู่ในระดับน้อยมาก

2. การควบคุมการเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบาง การกำหนดช่วงระยะเวลาให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบาง อยู่ในระดับน้อยมาก

3. มาตรการทางกฎหมายในพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึง การออกกฎหมายเกี่ยวกับการใช้พื้นที่เปราะบาง การทำป้ายประกาศเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้ บังคับในพื้นที่เปราะบางอยู่ในระดับน้อย

2.1.2 ประเมินความสำคัญ บ้านกกโฮ							
ค่าความสำคัญด้าน	ทำ น้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (B)					คะแนน (A)×(B)
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
1. กายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว							
1.1 ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว	5		/				20
1.2 การเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยว	5		/				20
รวมคะแนน	10						40
2. คุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.1 คุณค่าทางเอกลักษณ์ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2		/				8
2.2 คุณค่าทางความสมบูรณ์ของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
2.3 คุณค่าทางสังคมของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2		/				8
2.4 คุณค่าทางวิชาการและการศึกษา ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2	/					10
2.5 คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
รวมคะแนน	10						42
3. ความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว							
3.1 ความมีชื่อเสียงของทรัพยากร ท่องเที่ยว	4	/					20
3.2 ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวใน ทรัพยากรท่องเที่ยว	3		/				12
3.3 ภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3	/					15
รวมคะแนน	10						37
4. ความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.1 การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	4					/	4
4.2 การป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการ ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
4.3 การดูแลด้านความปลอดภัยจาก เจ้าหน้าที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
รวมคะแนน	10						13

2.1.2 ประเมินความสำคัญ บ้านกอกโฮ (ต่อ)							
ค่าความสำคัญด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (B)					คะแนน (A)×(B)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
5. ความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว							
5.1 การป้องกันพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	4					/	4
5.2 การควบคุมเข้าไปในพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
5.3 มาตรการทางกฎหมายในพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
รวมคะแนน	10						10
รวมคะแนนทั้งหมด	50						152

ตารางที่ 4.2 ประเมินความสำคัญ บ้านกอกโฮ

จากตารางที่ 4.2 ประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความสำคัญพบว่า คะแนนอยู่ระหว่าง 131-170 จัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญปานกลาง และควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 3 ปี

1. ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อมว่ามีความเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนความพึงพอใจและยอมรับการเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก

2. การเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความใกล้/ไกลจากตัวเมือง ความสะดวกและความปลอดภัยในการเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น อยู่ในระดับมาก

2. ด้านคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. คุณค่าทางเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อยู่ในระดับมาก

2. คุณค่าทางความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความสมบูรณ์และความเป็นสภาพดั้งเดิมของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้นอยู่ในระดับมาก

3. คุณค่าทางสังคมของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นเฉพาะทางสังคมที่ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว ความเข้มแข็งในการดำรงรักษาเอกลักษณ์ ความผูกพันต่อชุมชนท้องถิ่น การสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ อยู่ในระดับมาก

4. คุณค่าทางวิทยาการและการศึกษาของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นทางวิทยาการและการศึกษา การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงลักษณะเด่นทางวิทยาการและการศึกษา กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและวิธีการเผยแพร่ความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด

5. คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นทางด้านสุนทรียศาสตร์ ความกลมกลืนและงดงามของธรรมชาติ สถาปัตยกรรม และศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก

3. ความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. ความมีชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการรู้จักอย่างกว้างขวาง ระดับความมีชื่อเสียง การเผยแพร่ชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น อยู่ในระดับน้อยมากที่สุด

2. ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในช่วงในและนอกฤดูกลาง อยู่ในระดับน้อยมาก

3. ภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความนึกคิด และความคาดหวังของนักท่องเที่ยวและการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น อยู่ในระดับน้อยมากที่สุด

4. ด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย วิธีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย อยู่ในระดับน้อยมาก

2. การป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงมีการกำหนดมาตรฐานและราคาค่าบริการอย่างเหมาะสม มีการควบคุมตรวจสอบป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการ มีมาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืน อยู่ในระดับน้อยมาก

3. การดูแลด้านความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย การพัฒนาและสร้างขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย อยู่ในระดับน้อย

5. ความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การป้องกันพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการแบ่งเขตพื้นที่ (Zoning) การกำหนดมาตรการป้องกันพื้นที่เปราะบาง อยู่ในระดับน้อยมาก

2. การควบคุมการเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบาง การกำหนดช่วงเวลาให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบาง อยู่ในระดับน้อยมาก

3. มาตรการทางกฎหมายในพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการออกกฎหมายเกี่ยวกับการใช้พื้นที่เปราะบาง การทำป้ายประกาศเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้บังคับในพื้นที่เปราะบางอยู่ในระดับน้อยมาก

2.1.3 ประเมินความสำคัญ บ้านคำชะอี							
ค่าความสำคัญด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (B)					คะแนน (A)×(B)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
1. ภายนอกของทรัพยากรท่องเที่ยว							
1.1 ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว	5	/					25
1.2 การเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยว	5	/					25
รวมคะแนน	10						50
2. คุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.1 คุณค่าทางเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2				/		4
2.2 คุณค่าทางความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2				/		4
2.3 คุณค่าทางสังคมของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
2.4 คุณค่าทางวิชาการและการศึกษาของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
2.5 คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2				/		4
รวมคะแนน	10						28
3. ความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว							
3.1 ความมีชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว	4				/		8
3.2 ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
3.3 ภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
รวมคะแนน	10						14
4. ความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.1 การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว	4					/	4
4.2 การป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
4.3 การดูแลด้านความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
รวมคะแนน	10						13

2.1.3 ประเมินความสำคัญ บ้านคำชะอี (ต่อ)							
ค่าความสำคัญด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (B)					คะแนน (A)×(B)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
5. ความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว							
5.1 การป้องกันพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	4					/	4
5.2 การควบคุมเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
5.3 มาตรการทางกฎหมายในพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
รวมคะแนน	10						10
รวมคะแนนทั้งหมด	50						115

ตารางที่ 4.3 ประเมินความสำคัญ บ้านคำชะอี

จากตารางที่ 4.3 ประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความสำคัญพบว่า

คะแนนอยู่ระหว่าง 91-130 จัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญน้อย และควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 4 ปี

1. ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อมว่ามีความเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนความพึงพอใจและยอมรับการเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด

2. การเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความใกล้/ไกลจากตัวเมือง ความสะดวกและความปลอดภัยในการเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ด้านคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. คุณค่าทางเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อยู่ในระดับน้อย

2. คุณค่าทางความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความสมบูรณ์และความเป็นสภาพดั้งเดิมของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้นอยู่ในระดับน้อย

3. คุณค่าทางสังคมของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นเฉพาะทางสังคมที่ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว ความเข้มแข็งในการดำรงรักษาเอกลักษณ์ ความผูกพันต่อชุมชนท้องถิ่น การสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ อยู่ในระดับมาก

4. คุณค่าทางวิทยาการและการศึกษาของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นทางวิทยาการและการศึกษา การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงลักษณะเด่นทางวิทยาการและการศึกษา กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและวิธีการเผยแพร่ความรู้ อยู่ในระดับมาก

5. คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นทางด้านสุนทรียศาสตร์ ความกลมกลืนและงดงามของธรรมชาติ สถาปัตยกรรม และศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับน้อย

3. ความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. ความมีชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการรู้จักอย่างกว้างขวาง ระดับความมีชื่อเสียง การเผยแพร่ชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น อยู่ในระดับน้อย

2. ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในช่วงในและนอกฤดูกาล อยู่ในระดับน้อยมาก

3. ภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความนึกคิด และความคาดหวังของนักท่องเที่ยวและการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น อยู่ในระดับน้อยมาก

4. ด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย วิธีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย อยู่ในระดับน้อยมาก

2. การป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงมีการกำหนดมาตรฐานและราคาค่าบริการอย่างเหมาะสม มีการควบคุมตรวจสอบป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการ มีมาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืน อยู่ในระดับน้อยมาก

3. การดูแลด้านความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย การพัฒนาและสร้างขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย อยู่ในระดับน้อย

5. ความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การป้องกันพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการแบ่งเขตพื้นที่ (Zoning) การกำหนดมาตรการป้องกันพื้นที่เปราะบาง อยู่ในระดับน้อยมาก

2. การควบคุมการเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบาง การกำหนดช่วงเวลาให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบาง อยู่ในระดับน้อยมาก

3. มาตรการทางกฎหมายในพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการออกกฎหมายเกี่ยวกับการใช้พื้นที่เปราะบาง การทำป้ายประกาศเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้บังคับในพื้นที่เปราะบางอยู่ในระดับน้อยมาก

2.1.4 ประเมินความสำคัญ บ้านหนองกะปาด							
ค่าความสำคัญด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (B)					คะแนน (A)×(B)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
1. ภายนอกของทรัพยากรท่องเที่ยว							
1.1 ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว	5		/				20
1.2 การเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยว	5				/		10
รวมคะแนน	10						30
2. คุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.1 คุณค่าทางเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2			/			6
2.2 คุณค่าทางความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
2.3 คุณค่าทางสังคมของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
2.4 คุณค่าทางวิชาการและการศึกษาของทรัพยากรท่องเที่ยว	2			/			6
2.5 คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
รวมคะแนน	10						36
3. ความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว							
3.1 ความมีชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว	4			/			12
3.2 ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
3.3 ภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
รวมคะแนน	10						21
4. ความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.1 การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว	4	/					20
4.2 การป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
4.3 การลดด้านความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
รวมคะแนน	10						26

2.1.4 ประเมินความสำคัญ บ้านหนองกะปาด (ต่อ)							
ค่าความสำคัญด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (B)					คะแนน (A)×(B)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
5. ความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว							
5.1 การป้องกันพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	4				/		8
5.2 การควบคุมเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
5.3 มาตรการทางกฎหมายในพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
รวมคะแนน	10						20
รวมคะแนนทั้งหมด	50						133

ตารางที่ 4.4 ประเมินความสำคัญ บ้านหนองกะปาด

จากตารางที่ 4.4 ประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความสำคัญพบว่า

คะแนนอยู่ระหว่าง 131-170 จัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญปานกลาง และควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 3 ปี

1. ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อมว่ามีความเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนความพึงพอใจและยอมรับการเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก

2. การเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความใกล้/ไกลจากตัวเมือง สะดวกและความปลอดภัยในการเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น อยู่ในระดับน้อย

2. ด้านคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. คุณค่าทางเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อยู่ในระดับมาก

2. คุณค่าทางความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความสมบูรณ์และความเป็นสภาพดั้งเดิมของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้นอยู่ในระดับมาก

3. คุณค่าทางสังคมของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นเฉพาะทางสังคมที่ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว ความเข้มแข็งในการดำรงรักษาเอกลักษณ์ ความผูกพันต่อชุมชนท้องถิ่น การสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ อยู่ในระดับมาก

4. คุณค่าทางวิทยาการและการศึกษาของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นทางวิทยาการและการศึกษา การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงลักษณะเด่นทางวิทยาการและการศึกษา กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและวิธีการเผยแพร่ความรู้ อยู่ในระดับน้อย

5. คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นทางด้านสุนทรียศาสตร์ ความกลมกลืนและงดงามของธรรมชาติ สถาปัตยกรรม และศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก

3. ความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. ความมีชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการรู้จักอย่างกว้างขวางระดับความมีชื่อเสียง การเผยแพร่ชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น อยู่ในระดับปานกลาง

2. ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในช่วงในและนอกฤดูกลาง อยู่ในระดับน้อยมาก

3. ภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความนึกคิด และความคาดหวังของนักท่องเที่ยวและการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น อยู่ในระดับน้อย

4. ด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย วิธีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก

2. การป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงมีการกำหนดมาตรฐานและราคาค่าบริการอย่างเหมาะสม มีการควบคุมตรวจสอบป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการ มีมาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืน อยู่ในระดับน้อย

3. การดูแลด้านความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย การพัฒนาและสร้างขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย อยู่ในระดับน้อย

5. ความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การป้องกันพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการแบ่งเขตพื้นที่ (Zoning) การกำหนดมาตรการป้องกันพื้นที่เปราะบาง อยู่ในระดับน้อย

2. การควบคุมการเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบาง การกำหนดช่วงเวลาให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบาง อยู่ในระดับน้อย

3. มาตรการทางกฎหมายในพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการออกกฎหมายเกี่ยวกับการใช้พื้นที่เปราะบาง การทำป้ายประกาศเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้บังคับในพื้นที่เปราะบางอยู่ในระดับน้อย

2.1.5 ประเมินความสำคัญ บ้านคำมก							
ค่าความสำคัญด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (B)					คะแนน (A)×(B)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
1. ภายนอกของทรัพยากรท่องเที่ยว							
1.1 ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว	5		/				20
1.2 การเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยว	5		/				20
รวมคะแนน	10						40
2. คุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.1 คุณค่าทางเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
2.2 คุณค่าทางความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
2.3 คุณค่าทางสังคมของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
2.4 คุณค่าทางวิชาการและการศึกษาของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
2.5 คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
รวมคะแนน	10						40
3. ความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว							
3.1 ความมีชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว	4			/			12
3.2 ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
3.3 ภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3			/			9
รวมคะแนน	10						27
4. ความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.1 การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว	4		/				16
4.2 การป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
4.3 การดูแลด้านความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
รวมคะแนน	10						21

2.1.5 ประเมินความสำคัญ บ้านคำบก (ต่อ)							
ค่าความสำคัญด้าน	สำน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (B)					คะแนน (A)×(B)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
5. ความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว							
5.1 การป้องกันพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	4		/	/			12
5.2 การควบคุมเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
5.3 มาตรการทางกฎหมายในพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
รวมคะแนน	10						21
รวมคะแนนทั้งหมด	50						150

ตารางที่ 4.5 ประเมินความสำคัญ บ้านคำบก

จากตารางที่ 4.5 ประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความสำคัญพบว่า

คะแนนอยู่ระหว่าง 131-170 จัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญปานกลาง และควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 3 ปี

1. ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อมว่ามีความเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนความพึงพอใจและยอมรับการเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก

2. การเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความใกล้/ไกลจากตัวเมือง ความสะดวกและความปลอดภัยในการเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยว นั้น อยู่ในระดับมาก

2. ด้านคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. คุณค่าทางเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อยู่ในระดับมาก

2. คุณค่าทางความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความสมบูรณ์และความเป็นสภาพดั้งเดิมของทรัพยากรท่องเที่ยว นั้นอยู่ในระดับมาก

3. คุณค่าทางสังคมของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นเฉพาะทางสังคมที่ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว ความเข้มแข็งในการดำรงรักษาเอกลักษณ์ ความผูกพันต่อชุมชนท้องถิ่น การสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ อยู่ในระดับมาก

4. คุณค่าทางวิทยาการและการศึกษาของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นทางวิทยาการและการศึกษา การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงลักษณะเด่นทางวิทยาการและการศึกษา กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและวิธีการเผยแพร่ความรู้ อยู่ในระดับมาก

5. คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงลักษณะเด่นทางด้านสุนทรียศาสตร์ ความกลมกลืนและงดงามของธรรมชาติ สถาปัตยกรรม และศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก

3. ความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. ความมีชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการรู้จักอย่างกว้างขวาง ระดับความมีชื่อเสียง การเผยแพร่ชื่อเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น อยู่ในระดับปานกลาง

2. ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในช่วงในและนอกฤดูกาล อยู่ในระดับน้อย

3. ภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความนึกคิด และความคาดหวังของนักท่องเที่ยวและการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น อยู่ในระดับปานกลาง

4. ด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย วิธีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก

2. การป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงมีการกำหนดมาตรฐานและราคาค่าบริการอย่างเหมาะสม มีการควบคุมตรวจสอบป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการ มีมาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืน อยู่ในระดับน้อย

3. การดูแลด้านความปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย การพัฒนาและสร้างขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย อยู่ในระดับน้อย

5. ความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การป้องกันพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการแบ่งเขตพื้นที่ (Zoning) การกำหนดมาตรการป้องกันพื้นที่เปราะบาง อยู่ในระดับปานกลาง

2. การควบคุมการเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบาง การกำหนดช่วงระยะเวลาให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบาง อยู่ในระดับน้อย

3. มาตรการทางกฎหมายในพื้นที่เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการออกกฎหมายเกี่ยวกับการใช้พื้นที่เปราะบาง การทำป้ายประกาศเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้บังคับในพื้นที่เปราะบางอยู่ในระดับน้อยมาก

2.2 การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเชื่อมโยง
เป็นการประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ 5 หมู่บ้าน
อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหารว่ามีทรัพยากรการท่องเที่ยวใดเชื่อมโยงมากกว่ากัน
โดยใช้หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจ 5 ด้านคือ

1. ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยว
3. ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรการท่องเที่ยว
4. ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรการท่องเที่ยว
5. ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.2.1 ประเมินความเชื่อมโยง บ้านแก้งวังเหียม							
ค่าความเชื่อมโยงด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (C)					คะแนน (A)×(C)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
1. ขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว							
1.1 พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของทรัพยากรท่องเที่ยว	3	/					15
1.2 การวางแผนการใช้พื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว	3	/					15
1.3 ความเปราะบางของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
1.4 สิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว	2	/					10
รวมคะแนน	10						48
2. การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.1 การจัดการคุณภาพอากาศของทรัพยากรท่องเที่ยว	2	/					10
2.2 การจัดการคุณภาพเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว	2	/					10
2.3 การจัดการคุณภาพขยะมูลฝอยของทรัพยากรท่องเที่ยว	3		/				12
2.4 การจัดการคุณภาพน้ำของทรัพยากรท่องเที่ยว	3	/					15
รวมคะแนน	10						47

2.2.1 ประเมินความเสื่อมโทรม บ้านแก้งข้างเนียม (ต่อ)							
ค่าความเสื่อมโทรมด้าน	ค่า น้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (C)					คะแนน
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	(A)×(C)
		5	4	3	2	1	
3. ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว							
3.1 การมีส่วนร่วมด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว	4				/		8
3.2 การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาและบริหารจัดการของชุมชนในทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
3.3 การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน	3				/		6
รวมคะแนน	10						20
4. ความสามารถในการพึ่งตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.1 ความคุ้มค่าของการเที่ยวชมทรัพยากรท่องเที่ยว	4		/				16
4.2 การจัดเก็บรายได้ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
4.3 การเลี้ยงตัวเองได้ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3	/					15
รวมคะแนน	10						27
5. การบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว							
5.1 การบริหารจัดการด้านการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
5.2 การบริหารจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของทรัพยากรท่องเที่ยว	2	/					10
5.3 การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
5.4 การบริหารจัดการด้านบุคลากรและงบประมาณของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
5.5 การบริหารจัดการด้านการให้ความรู้และจิตสำนึกของทรัพยากรท่องเที่ยว	2	/					10
รวมคะแนน	10						44
รวมคะแนนทั้งสิ้น	50						196

ตารางที่ 4.6 ประเมินความเสื่อมโทรม บ้านแก้งข้างเนียม

จากตารางที่ 4.6 ประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความเสื่อมโทรม

คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 171 - 210 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความเสื่อมโทรมมาก และควรประเมินศักยภาพใหม่ทุก 2 ปี

1. ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงขนาดของพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว ความสามารถในการขยายพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การวางแผนการใช้พื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีแผนการใช้ของแหล่งท่องเที่ยว การใช้พื้นที่แบบกระจายตัวไม่ให้รวมกันอยู่ในบางตำแหน่งมากเกินไป มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความเปราะบางของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงมีการแบ่งเขตพื้นที่ความระมัดระวังในการใช้พื้นที่ที่มีความเปราะบาง มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

4. สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการมากพอ สามารถขยายสิ่งอำนวยความสะดวกให้มากขึ้นได้ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ด้านรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

1. การจัดการคุณภาพอากาศของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงอากาศปราศจากฝุ่นและควัน ไม่มีกลิ่นฟุ้งกระจาย มีอากาศถ่ายเทดี มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การจัดการคุณภาพเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงปราศจากเสียงดังรบกวน ห่างจากย่านอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมอื่นที่มีเสียงรบกวน มีระบบป้องกันเสียง มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การจัดการขยะมูลฝอยของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีอุปกรณ์รองรับขยะมูลฝอยเพียงพอและเหมาะสม มีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง มีป้ายเตือนทิ้งขยะมูลฝอยให้ถูกต้อง มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

4. การจัดการคุณภาพน้ำของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความสะอาดของน้ำดื่มและน้ำใช้ มีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ มีระบบตรวจสอบคุณภาพน้ำ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การมีส่วนร่วมด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงโอกาสทำงานในทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน โอกาสหารายได้จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้น มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

2. การมีส่วนร่วมด้านพัฒนาและบริหารจัดการของชุมชนในทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งทางตรงและทางอ้อม การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอกเข้าไปมีบทบาทสนับสนุน มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

3. การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนโดยพิจารณาถึงมีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว มีการประสานเครือข่ายและมีการถ่ายทอดการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับเยาวชน มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

4. ด้านความสามารถในการพึ่งตนเองของแหล่งท่องเที่ยว

1. ความคุ้มค่าของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว ความพึงพอใจในบริการที่เสนอให้ ความพึงพอใจในการบริหารจัดการ ความพึงพอใจในความสะอาดและปลอดภัยและมีครุภัณฑ์ของชุมชน มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

2. การจัดเก็บรายได้ของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าชมอย่างเหมาะสม การเก็บค่าเช่าร้านค้าอย่างเหมาะสมรวมทั้งการเก็บค่าบริการอื่น ๆ อย่างเหมาะสม มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

3. การเลี้ยงตัวเองได้ของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย มีความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณ มีความคล่องตัวในการเบิกจ่ายและจัดสรรงบประมาณ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

5. การบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว

1. การบริหารจัดการด้านการใช้ทรัพยากรของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า มีการใช้พลังงานจากธรรมชาติ มีมาตรการให้พนักงานประหยัดการใช้ทรัพยากรรวมทั้งการมีมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

2. การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการจัดสร้างป้ายสื่อความหมายในทรัพยากรท่องเที่ยว มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพียงพอ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อยมากที่สุด

3. การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการติดป้ายสัญญาณเตือนภัยอย่างเหมาะสม มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างเพียงพอ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

4. การบริหารจัดการด้านบุคลากรและงบประมาณของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเพียงพอของบุคลากร มีมาตรการสนับสนุนขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้และบริหารงบประมาณ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

5. การบริหารจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีการเตรียมเอกสารเผยแพร่ มีกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2.2 ประเมินความเสื่อมโทรม บ้านกกโฮ							
ค่าความเสื่อมโทรมด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (C)					คะแนน (A)×(C)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
1. ชีตความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว							
1.1 พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
1.2 การวางแผนการใช้พื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว	3		/				12
1.3 ความเปราะบางของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว	2				/		4
สิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว	2		/				8
รวมคะแนน	10						27
2. การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.1 การจัดการคุณภาพอากาศของทรัพยากรท่องเที่ยว	2					/	2
2.2 การจัดการคุณภาพเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว	2					/	2
2.3 การจัดการคุณภาพขยะมูลฝอยของทรัพยากรท่องเที่ยว	3		/				12
2.4 การจัดการคุณภาพน้ำของทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
รวมคะแนน	10						22
3. ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว							
3.1 การมีส่วนร่วมด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว	4				/		8
3.2 การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาและบริหารจัดการของชุมชนในทรัพยากรท่องเที่ยว	3					/	3
3.3 การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน	3		/				12
รวมคะแนน	10						23
4. ความสามารถในการพึ่งตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.1 ความคุ้มค่าของการเที่ยวชมทรัพยากรท่องเที่ยว	4					/	4
4.2 การจัดเก็บรายได้ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
4.3 การเลี้ยงตัวเองได้ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
รวมคะแนน	10						16

2.2.2 ประเมินความเสี่ยงโทรม บ้านกกไฮ (ต่อ)							
ค่าความเสี่ยงโทรมด้าน	สำน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (C)					คะแนน (A)×(C)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
5. การบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว							
5.1 การบริหารจัดการด้านการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
5.2 การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
5.3 การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
5.4 การบริหารจัดการด้านบุคลากรและงบประมาณของทรัพยากรท่องเที่ยว	2				/		4
5.5 การบริหารจัดการด้านการให้ความรู้และจิตสำนึกของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
รวมคะแนน	10						36
รวมคะแนนทั้งสิ้น	50						124

ตารางที่ 4.7 ประเมินความเสี่ยงโทรม บ้านกกไฮ

จากตารางที่ 4.7 ประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความเสี่ยงโทรม

คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 91 - 130 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความเสี่ยงโทรมน้อย และควรประเมินศักยภาพใหม่ทุก 4 ปี

1. ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงขนาดของพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว ความสามารถในการขยายพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว มีความเสี่ยงโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

2. การวางแผนการใช้พื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีแผนการใช้ของแหล่งท่องเที่ยว การใช้พื้นที่แบบกระจายตัวไม่ให้รวมกันอยู่ในบางตำแหน่งมากเกินไป มีความเสี่ยงโทรมอยู่ในระดับมาก

3. ความเปราะบางของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการแบ่งเขตพื้นที่ความระมัดระวังในการใช้พื้นที่ที่มีความเปราะบาง มีความเสี่ยงโทรมอยู่ในระดับน้อย

4. สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการมากพอ สามารถขยายสิ่งอำนวยความสะดวกให้มากขึ้นได้ มีความเสี่ยงโทรมอยู่ในระดับมาก

2. ด้านรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

1. การจัดการคุณภาพอากาศของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงอากาศปราศจากฝุ่นและควัน ไม่มีกลิ่นฟุ้งกระจาย มีอากาศถ่ายเทดี มีความเสี่ยงโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

2. การจัดการคุณภาพเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงปราศจากเสียงดังรบกวน ห่างจากย่านอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมอื่นที่มีเสียงรบกวน มีระบบป้องกันเสียง มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

3. การจัดการขยะมูลฝอยของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีอุปกรณ์รองรับขยะมูลฝอยเพียงพอและเหมาะสม มีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง มีป้ายเตือนถึงขยะมูลฝอยให้ถูกต้อง มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

4. การจัดการคุณภาพน้ำของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความสะอาดของน้ำดื่มและน้ำใช้ มีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ มีระบบตรวจสอบคุณภาพน้ำ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

3. ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การมีส่วนร่วมด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงโอกาสทำงานในทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน โอกาสหารายได้จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่อง การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้น มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

2. การมีส่วนร่วมด้านพัฒนาและบริหารจัดการของชุมชนในทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งทางตรงและทางอ้อม การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอกเข้าไปมีบทบาทสนับสนุน มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

3. การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนโดยพิจารณาถึงมีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว มีการประสานเครือข่ายและมีการถ่ายทอดการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับเยาวชน มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

4. ด้านความสามารถในการพึ่งตนเองของแหล่งท่องเที่ยว

1. ความคุ้มค่าของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว ความพึงพอใจในบริการที่เสนอให้ ความพึงพอใจในการบริหารจัดการ ความพึงพอใจในความสะดวกและปลอดภัยและมิตรไมตรีของชุมชน มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

2. การจัดเก็บรายได้ของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าชมอย่างเหมาะสม การเก็บค่าเช่าร้านค้าอย่างเหมาะสมรวมทั้งการเก็บค่าบริการอื่น ๆ อย่างเหมาะสม มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

3. การเลี้ยงตัวเองได้ของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย มีความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณ มีความคล่องตัวในการเบิกจ่ายและจัดสรรงบประมาณ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

5. การบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว

1. การบริหารจัดการด้านการใช้ทรัพยากรของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า มีการใช้พลังงานจากธรรมชาติ มีมาตรการให้พนักงานประหยัดการใช้

ทรัพยากรรวมทั้งการมีมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

2. การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการจัดสร้างป้ายสื่อความหมายในทรัพยากรท่องเที่ยว มีสาขารูปโภคและสาขารูปการเพียงพอ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

3. การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการติดป้ายสัญญาณเตือนภัยอย่างเหมาะสม มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างเพียงพอ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

4. การบริหารจัดการด้านบุคลากรและงบประมาณของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเพียงพอของบุคลากร มีมาตรการสนับสนุนขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้และบริหารงบประมาณ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

5. การบริหารจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีการเตรียมเอกสารเผยแพร่ มีกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

2.2.3 ประเมินความเสื่อมโทรม บ้านคำชะอี							
ค่าความเสื่อมโทรมด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (C)					คะแนน (A)×(C)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
1. ชีตความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว							
1.1 พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของทรัพยากรท่องเที่ยว	3		/				12
1.2 การวางแผนการใช้พื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว	3		/				12
1.3 ความแปรปรวนของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
1.4 สิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว	2				/		4
รวมคะแนน	10						36
2. การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.1 การจัดการคุณภาพอากาศของทรัพยากรท่องเที่ยว	2	/					10
2.2 การจัดการคุณภาพเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว	2	/					10
2.3 การจัดการคุณภาพขยะมูลฝอยของทรัพยากรท่องเที่ยว	3		/				6

2.2.3 ประเมินความเสี่ยงโทรม บ้านคำชะอี (ต่อ)							
ค่าความเสี่ยงโทรมด้าน	ค่า น้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (C)					คะแนน (A)×(C)
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
1. ชีตความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.4 การจัดการคุณภาพน้ำของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	3		/				6
รวมคะแนน	10						32
3. ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว							
3.1 การมีส่วนร่วมด้านรายได้และ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชน ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว	4		/				16
3.2 การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาและ บริหารจัดการของชุมชนในทรัพยากร ท่องเที่ยว	3		/				12
3.3 การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากร ท่องเที่ยวของชุมชน	3	/					15
รวมคะแนน	10						43
4. ความสามารถในการพึ่งตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.1 ความคุ้มค่าของการเที่ยวชม ทรัพยากรท่องเที่ยว	4		/				16
4.2 การจัดเก็บรายได้ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	3		/				12
4.3 การเลี้ยงตัวเองได้ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	3	/					15
รวมคะแนน	10						43
5. การบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว							
5.1 การบริหารจัดการด้านการใช้ ทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
5.2 การบริหารจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
5.3 การบริหารจัดการด้านความปลอดภัย ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2		/				8
5.4 การบริหารจัดการด้านบุคลากร และงบประมาณของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2	/					10
5.5 การบริหารจัดการด้านการให้ ความรู้และจิตสำนึกของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2	/					10
รวมคะแนน	10						44
รวมคะแนนทั้งสิ้น	50						198

ตารางที่ 4.8 ประเมินความเสี่ยงโทรม บ้านคำชะอี

จากตารางที่ 4.8 ประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความเสื่อมโทรม

คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 171 - 210 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความเสื่อมโทรมมาก และควรประเมินศักยภาพใหม่ทุก 2 ปี

1. ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงขนาดของพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว ความสามารถในการขยายพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

2. การวางแผนการใช้พื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีแผนการใช้ของแหล่งท่องเที่ยว การใช้พื้นที่แบบกระจายตัวไม่ให้รวมกันอยู่ในบางตำแหน่งมากเกินไป มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

3. ความเปราะบางของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงมีการแบ่งเขตพื้นที่ความระมัดระวังในการใช้พื้นที่ที่มีความเปราะบาง มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

4. สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการมากพอ สามารถขยายสิ่งอำนวยความสะดวกให้มากขึ้นได้ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

2. ด้านรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

1. การจัดการคุณภาพอากาศของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงอากาศปราศจากฝุ่นและควัน ไม่มีกลิ่นฟุ้งกระจาย มีอากาศถ่ายเทดี มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การจัดการคุณภาพเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงปราศจากเสียงดังรบกวน ห่างจากย่านอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมอื่นที่มีเสียงรบกวน มีระบบป้องกันเสียง มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การจัดการขยะมูลฝอยของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีอุปกรณ์รองรับขยะมูลฝอยเพียงพอและเหมาะสม มีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องวิธี มีป้ายเตือนทิ้งขยะมูลฝอยให้ถูกวิธี มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

4. การจัดการคุณภาพน้ำของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความสะอาดของน้ำดื่มและน้ำใช้ มีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ มีระบบตรวจสอบคุณภาพน้ำ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

3. ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การมีส่วนร่วมด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงโอกาสทำงานในทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน โอกาสหารายได้จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่อง การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้น มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

2. การมีส่วนร่วมด้านพัฒนาและบริหารจัดการของชุมชนในทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งทางตรงและทางอ้อม การมีส่วนร่วมในการบริหาร

จัดการ การเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอกเข้าไปมีบทบาทสนับสนุน มีความเชื่อมโยงโทรมอยู่ในระดับมาก

3. การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนโดยพิจารณาถึงการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว มีการประสานเครือข่ายและมีการถ่ายทอดการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับเยาวชน มีความเชื่อมโยงโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ด้านความสามารถในการพึ่งตนเองของแหล่งท่องเที่ยว

1. ความคุ้มค่าของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว ความพึงพอใจในบริการที่เสนอให้ ความพึงพอใจในการบริหารจัดการ ความพึงพอใจในความสะอาดและปลอดภัยและมีคริไมคริของชุมชน มีความเชื่อมโยงโทรมอยู่ในระดับมาก

2. การจัดเก็บรายได้ของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าชมอย่างเหมาะสม การเก็บค่าเช่าร้านค้าอย่างเหมาะสมรวมทั้งการเก็บค่าบริการอื่นๆอย่างเหมาะสม มีความเชื่อมโยงโทรมอยู่ในระดับมาก

3. การเลี้ยงตัวเองได้ของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย มีความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณ มีความคล่องตัวในการเบิกจ่ายและจัดสรรงบประมาณ มีความเชื่อมโยงโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

5. การบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว

1. การบริหารจัดการด้านการใช้ทรัพยากรของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า มีการใช้พลังงานจากธรรมชาติ มีมาตรการให้พนักงานประหยัดการใช้ทรัพยากรรวมทั้งการมีมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ มีความเชื่อมโยงโทรมอยู่ในระดับมาก

2. การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาดของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการจัดสร้างป้ายสื่อความหมายในทรัพยากรท่องเที่ยว มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพียงพอ มีความเชื่อมโยงโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

3. การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการติดป้ายสัญญาณเตือนภัยอย่างเหมาะสม มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างเพียงพอ มีความเชื่อมโยงโทรมอยู่ในระดับมาก

4. การบริหารจัดการด้านบุคลากรและงบประมาณของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเพียงพอของบุคลากร มีมาตรการสนับสนุนขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้และบริหารงบประมาณ มีความเชื่อมโยงโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

5. การบริหารจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีการเตรียมเอกสารเผยแพร่ มีกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก มีความเชื่อมโยงโทรมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2.4 ประเมินความเสี่ยงโทรม บ้านหนองกะปาด							
ค่าความเสี่ยงโทรมด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (C)					คะแนน (A)×(C)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
1. ชีตความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว							
1.1 พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของทรัพยากรท่องเที่ยว	3			/			9
1.2 การวางแผนการใช้พื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
1.3 ความเปราะบางของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว	2			/			6
1.4 สิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว	2			/			6
รวมคะแนน	10						27
2. การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.1 การจัดการคุณภาพอากาศของทรัพยากรท่องเที่ยว	2			/			6
2.2 การจัดการคุณภาพเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว	2			/			6
2.3 การจัดการคุณภาพขยะมูลฝอยของทรัพยากรท่องเที่ยว	3		/				12
2.4 การจัดการคุณภาพน้ำของทรัพยากรท่องเที่ยว	3		/				12
รวมคะแนน	10						36
3. ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว							
3.1 การมีส่วนร่วมด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว	4		/				16
3.2 การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาและบริหารจัดการของชุมชนในทรัพยากรท่องเที่ยว	3		/				12
3.3 การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน	3		/				12
รวมคะแนน	10						40
4. ความสามารถในการพึ่งตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.1 ความคุ้มค่าของการเที่ยวชมทรัพยากรท่องเที่ยว	4		/				16
4.2 การจัดเก็บรายได้ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3			/			9
4.3 การเลี้ยงตัวเองได้ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
รวมคะแนน	10						31

2.2.4 ประเมินความเสี่ยงโทรม บ้านหนองกะปาด (ต่อ)							
ค่าความเสี่ยงโทรมด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (C)					คะแนน (A)×(C)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
5. การบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว							
5.1 การบริหารจัดการด้านการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยว	2				/		4
5.2 การบริหารจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของทรัพยากรท่องเที่ยว	2				/		4
5.3 การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว	2			/			6
5.4 การบริหารจัดการด้านบุคลากรและงบประมาณของทรัพยากรท่องเที่ยว	2					/	2
5.5 การบริหารจัดการด้านการให้ความรู้และจิตสำนึกของทรัพยากรท่องเที่ยว	2				/		4
รวมคะแนน	10						20
รวมคะแนนทั้งสิ้น	50						154

ตารางที่ 4.9 ประเมินความเสี่ยงโทรม บ้านหนองกะปาด

จากตารางที่ 4.9 ประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความเสี่ยงโทรม

คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 131 - 170 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความเสี่ยงโทรมปานกลาง และควรประเมินศักยภาพใหม่ทุก 3 ปี

1. ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงขนาดของพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว ความสามารถในการขยายพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว มีความเสี่ยงโทรมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การวางแผนการใช้พื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีแผนการใช้ของแหล่งท่องเที่ยว การใช้พื้นที่แบบกระจายตัวไม่ให้รวมกันอยู่ในบางตำแหน่งมากเกินไป มีความเสี่ยงโทรมอยู่ในระดับน้อย

3. ความเปราะบางของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการแบ่งเขตพื้นที่ความระมัดระวังในการใช้พื้นที่ที่มีความเปราะบาง มีความเสี่ยงโทรมอยู่ในระดับปานกลาง

4. สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการมากพอ สามารถขยายสิ่งอำนวยความสะดวกให้มากขึ้นได้ มีความเสี่ยงโทรมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ด้านรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

1. การจัดการคุณภาพอากาศของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงอากาศปราศจากฝุ่นและควัน ไม่มีกลิ่นฟุ้งกระจาย มีอากาศถ่ายเทดี มีความเสี่ยงโทรมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การจัดการคุณภาพเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงปราศจากเสียงดังรบกวน ห่างจากย่านอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมอื่นที่มีเสียงรบกวน มีระบบป้องกันเสียง มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับปานกลาง

3. การจัดการขยะมูลฝอยของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีอุปกรณ์รองรับขยะมูลฝอยเพียงพอและเหมาะสม มีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง มีป้ายเตือนทั้งขยะมูลฝอยให้ถูกวิธี มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

4. การจัดการคุณภาพน้ำของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความสะอาดของน้ำดื่มและน้ำใช้ มีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ มีระบบตรวจสอบคุณภาพน้ำ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

3. ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การมีส่วนร่วมด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงโอกาสทำงานในทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน โอกาสหารายได้จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่อง การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้น มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

2. การมีส่วนร่วมด้านพัฒนาและบริหารจัดการของชุมชนในทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งทางตรงและทางอ้อม การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอกเข้าไปมีบทบาทสนับสนุน มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

3. การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนโดยพิจารณาถึงมีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว มีการประสานเครือข่ายและมีการถ่ายทอดการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับเยาวชน มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

4. ด้านความสามารถในการพึ่งตนเองของแหล่งท่องเที่ยว

1. ความคุ้มค่าของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว ความพึงพอใจในบริการที่เสนอให้ ความพึงพอใจในการบริหารจัดการ ความพึงพอใจในความสะอาดและปลอดภัยและมิตรไมตรีของชุมชน มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

2. การจัดเก็บรายได้ของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าชมอย่างเหมาะสม การเก็บค่าเช่าร้านค้าอย่างเหมาะสมรวมทั้งการเก็บค่าบริการอื่นๆอย่างเหมาะสม มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับปานกลาง

3. การเลี้ยงตัวเองได้ของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย มีความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณ มีความคล่องตัวในการเบิกจ่ายและจัดสรรงบประมาณ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

5. การบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว

1. การบริหารจัดการด้านการใช้ทรัพยากรของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า มีการใช้พลังงานจากธรรมชาติ มีมาตรการให้พนักงานประหยัดการใช้ทรัพยากรรวมทั้งการมีมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

2. การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการจัดสร้างป้ายสื่อความหมายในทรัพยากรท่องเที่ยว มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพียงพอ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อยน้อย

3. การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการติดป้ายสัญญาณเตือนภัยอย่างเหมาะสม มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างเพียงพอ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับปานกลาง

4. การบริหารจัดการด้านบุคลากรและงบประมาณของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเพียงพอของบุคลากร มีมาตรการสนับสนุนขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้และบริหารงบประมาณ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

5. การบริหารจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีการเตรียมเอกสารเผยแพร่ มีกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

2.2.5 ประเมินความเสื่อมโทรม บ้านคำบก							
ค่าความเสื่อมโทรมด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (C)					คะแนน (A)×(C)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
1. ชีตความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว							
1.1 พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของทรัพยากรท่องเที่ยว	3			/			9
1.2 การวางแผนการใช้พื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
1.3 ความประบางของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว	2					/	2
1.4 สิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว	2				/		4
รวมคะแนน	10						21
2. การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.1 การจัดการคุณภาพอากาศของทรัพยากรท่องเที่ยว	2			/			6

2.2.5 ประเมินความเชื่อมโยงโทรม บ้านคำบก (ต่อ)							60
ค่าความเชื่อมโยงโทรมด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (C)					คะแนน
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	(A)×(C)
		5	4	3	2	1	
2.2 การจัดการคุณภาพเสียงของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	2			/			6
2.3 การจัดการคุณภาพพละมูฝอย ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3			/			9
2.4 การจัดการคุณภาพน้ำของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	3		/				12
รวมคะแนน	10						33
3. ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว							
3.1 การมีส่วนร่วมด้านรายได้และ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชน ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว	4				/		8
3.2 การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนา และบริหารจัดการของชุมชนใน ทรัพยากรท่องเที่ยว	3				/		6
3.3 การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากร ท่องเที่ยวของชุมชน	3				/		6
รวมคะแนน	10						20
4. ความสามารถในการพึ่งตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.1 ความคุ้มค่าของการเที่ยวชม ทรัพยากรท่องเที่ยว	4			/			12
4.2 การจัดเก็บรายได้ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	3					/	3
4.3 การเลี้ยงตัวเองได้ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	3					/	3
รวมคะแนน	10						18
5. การบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว							
5.1 การบริหารจัดการด้านการใช้ ทรัพยากรท่องเที่ยว	2					/	2
5.2 การบริหารจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2					/	2
5.3 การบริหารจัดการด้านความปลอดภัย ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2				/		4

2.2.5 ประเมินความเสื่อมโทรม บ้านคำบก (ต่อ)							61
ค่าความเสื่อมโทรมด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (C)					คะแนน (A)×(C)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก	
		5	4	3	2	1	
5.4 การบริหารจัดการด้านบุคลากรและงบประมาณของทรัพยากรท่องเที่ยว	2					1	2
5.5 การบริหารจัดการด้านการให้ความรู้และจิตสำนึกของทรัพยากรท่องเที่ยว	2				1		4
รวมคะแนน	10						14
รวมคะแนนทั้งสิ้น	50						106

ตารางที่ 4.10 ประเมินความเสื่อมโทรม บ้านคำบก

จากตารางที่ 4.10 ประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความเสื่อมโทรม

คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 91 - 130 คะแนน จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความเสื่อมโทรมน้อย และควรประเมินศักยภาพใหม่ทุก 4 ปี

1. ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว

1. พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงขนาดของพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว ความสามารถในการขยายพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การวางแผนการใช้พื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีแผนการใช้ของแหล่งท่องเที่ยว การใช้พื้นที่แบบกระจายตัวไม่ให้รวมกันอยู่ในบางตำแหน่งมากเกินไป มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

3. ความเปราะบางของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงมีการแบ่งเขตพื้นที่ความระมัดระวังในการใช้พื้นที่ที่มีความเปราะบาง มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

4. สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการมากพอ สามารถขยายสิ่งอำนวยความสะดวกให้มากขึ้นได้ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

2. ด้านรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

1. การจัดการคุณภาพอากาศของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงอากาศปราศจากฝุ่นและควัน ไม่มีกลิ่นฟุ้งกระจาย มีอากาศถ่ายเทดี มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การจัดการคุณภาพเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงปราศจากเสียงดังรบกวน ห่างจากย่านอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมอื่นที่มีเสียงรบกวน มีระบบป้องกันเสียง มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับปานกลาง

3. การจัดการขยะมูลฝอยของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงการมีอุปกรณ์รองรับขยะมูลฝอยเพียงพอและเหมาะสม มีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง มีป้ายเตือนถึงขยะมูลฝอยให้ถูกวิธี มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับปานกลาง

4. การจัดการคุณภาพน้ำของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงความสะอาดของน้ำดื่มและน้ำใช้ มีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ มีระบบตรวจสอบคุณภาพน้ำ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับมาก

3. ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว

1. การมีส่วนร่วมด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงโอกาสทำงานในทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน โอกาสหารายได้จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่อง การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้น มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

2. การมีส่วนร่วมด้านพัฒนาและบริหารจัดการของชุมชนในทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งทางตรงและทางอ้อม การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอกเข้าไปมีบทบาทสนับสนุน มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

3. การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนโดยพิจารณาถึงมีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว มีการประสานเครือข่ายและมีการถ่ายทอดการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับเยาวชน มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

4. ด้านความสามารถในการพึ่งตนเองของแหล่งท่องเที่ยว

1. ความคุ้มค่าของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว ความพึงพอใจในบริการที่เสนอให้ ความพึงพอใจในการบริหารจัดการ ความพึงพอใจในความสะอาดและปลอดภัยและมีครไมตรีของชุมชน มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การจัดเก็บรายได้ของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าชมอย่างเหมาะสม การเก็บค่าเช่าร้านค้าอย่างเหมาะสมรวมทั้งการเก็บค่าบริการอื่นๆอย่างเหมาะสม มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

3. การเลี้ยงตัวเองได้ของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย มีความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณ มีความคล่องตัวในการเบิกจ่ายและจัดสรรงบประมาณ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

5. การบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว

1. การบริหารจัดการด้านการใช้ทรัพยากรของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า มีการใช้พลังงานจากธรรมชาติ มีมาตรการให้พนักงานประหยัดการใช้ทรัพยากรรวมทั้งการมีมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

2. การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการจัดสร้างป้ายสื่อความหมายในทรัพยากรท่องเที่ยว มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพียงพอ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

3. การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการคิดป้ายสัญลักษณ์เตือนภัยอย่างเหมาะสม มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างเพียงพอ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

4. การบริหารจัดการด้านบุคลากรและงบประมาณของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเพียงพอของบุคลากร มีมาตรการสนับสนุนขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้และบริหารงบประมาณ มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อยมาก

5. การบริหารจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึงการมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีการเตรียมเอกสารเผยแพร่ มีกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก มีความเสื่อมโทรมอยู่ในระดับน้อย

ทรัพยากรท่องเที่ยว / เกณฑ์การตัดสิน	ความสำคัญ 250 คะแนน	ความเสื่อมโทรม 250 คะแนน	ความเร่งด่วน 500 คะแนน
1. บ้านแก่งช้างเนียม	117	196	313
2. บ้านกกโฮ	152	124	276
3. บ้านคำชะอี	115	198	313
4. บ้านหนองกะปาด	133	154	287
5. บ้านคำบก	150	106	256

ตารางที่ 4.11 การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา

จากการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา ด้านความสำคัญพบว่า บ้านกกโฮ มีค่าคะแนนความสำคัญมากที่สุด และบ้านคำชะอีมีค่าความสำคัญน้อยที่สุด ส่วนค่าความเสื่อมโทรมนั้นบ้านคำชะอีมีมากที่สุด และบ้านคำบกมีค่าความเสื่อมโทรมน้อยที่สุด แต่ไม่ได้หมายความว่าบ้านที่มีค่าคะแนนความสำคัญมากที่สุด นั้นจะเป็นบ้านที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด เพราะจะต้องนำค่าความเสื่อมโทรมมาประเมินผลร่วมกันด้วย

อันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา	คะแนนรวม
1. บ้านแก่งช้างเนียม	313
2. บ้านคำชะอี	313
3. บ้านหนองกะปาด	287
4. บ้านกกโฮ	276
5. บ้านคำบก	256

ตารางที่ 4.12 การจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว

การจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องต้องคำนึงถึงค่าความสำคัญและค่าความเชื่อมโยงด้วยทั้งสองอย่าง ทำให้พบว่าจากคะแนนรวมบ้านแก่งช้างเนียมและบ้านคำชะอีมีความเร่งด่วนในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่เท่ากัน และบ้านคำบกมีความเร่งด่วนในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่น้อยที่สุด

หากแต่ในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้ว ในงานวิจัยชิ้นนี้มีเป้าหมายที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวจากสภาพภูมิทัศน์วัฒนธรรมในแนวทางแบบยั่งยืน จึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทุกส่วนอย่างละเอียดอ่อน จึงไม่ได้ละทิ้งความสำคัญของหมู่บ้านที่มีความเร่งด่วนน้อย ซึ่งจะสามารถกล่าวได้ในบทความต่อไปในเรื่องการวางแผนกลยุทธ์ในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม ซึ่งคำนึงถึงสภาพธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของอำเภอคำชะอี

3. การแปลความหมาย

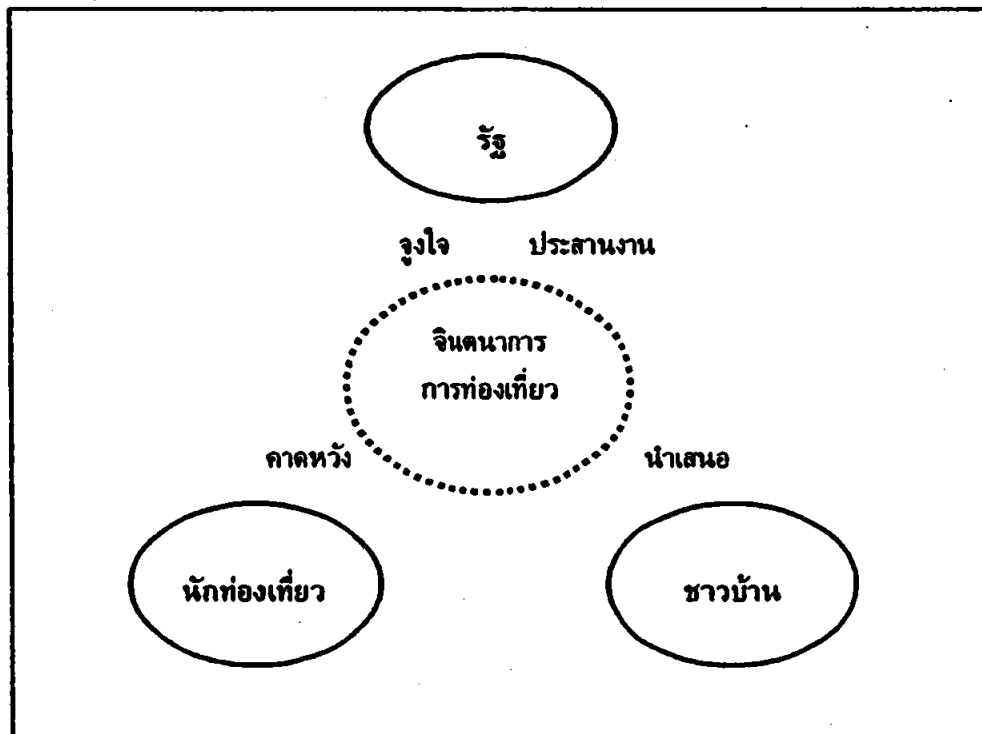
3.1 แนวคิดการจัดการทรัพยากรกับการปรับตัวทางการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพื้นที่ของกลุ่มชาวไทยในเขตอำเภอคำชะอีและเขตพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้เห็นภาพรวมของการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ที่พอมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เพราะมีความพร้อมทางด้านทรัพยากร อีกทั้งบริบทแวดล้อมของทั้งจังหวัดมุกดาหารก็เอื้ออำนวยในการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในภาพรวมของจังหวัด เช่น การที่มีจุดผ่านแดนและสะพานข้ามแม่น้ำโขงของจังหวัดสู่ประเทศลาว ทำให้จังหวัดมุกดาหารเป็นจุดศูนย์รวมในการค้าของภาคอีสานอีกหนึ่งแห่งหนึ่ง มีแนวโน้มที่ผู้คนจากนอกพื้นที่หลั่งไหลเข้าพื้นที่มากขึ้น อำเภอคำชะอีนั้นอยู่ห่างจากตัวจังหวัดไม่มากและมีถนนสายหลักที่ใช้เชื่อมต่อกับจังหวัดตอนกลางของภาคอีสาน ทำให้คนจากภายนอกที่จะเดินทางไปอำเภอเมืองสามารถสัมผัสบรรยากาศของอำเภอคำชะอีได้ก่อน ส่วนอำเภอหนองสูงซึ่งอยู่ใกล้กันนั้นก็ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ของชาวไทย) อยู่ก่อนแล้ว หากสามารถเชื่อมสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันก็สามารถทำให้พื้นที่นี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ไม่ยาก แต่ทว่าสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่านั้นคือ การทำอะไรที่จะทำให้การท่องเที่ยวนี้สามารถสร้างประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนและเกิดความสมดุลต่อวิถีชีวิตคนในพื้นที่

การท่องเที่ยวนั้นสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้โดยอาศัยการจัดการที่เป็นระบบ รู้ความต้องการของลูกค้า (นักท่องเที่ยว) และสนองตอบความต้องการจากทรัพยากรพื้นฐานที่มีอยู่โดยไม่ต้องลงทุนมาก โดยต้องอาศัยความร่วมมือของหลายๆ ฝ่ายในการสานประโยชน์ร่วมกัน และร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาหากเกิดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์จากการศึกษาพื้นที่ของชาวไทยในอำเภอคำชะอีพบว่าในแต่ละพื้นที่ส่วนมีมีโนทัศน์ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหลากหลายต่างกันไป เช่น บางหมู่บ้านเน้นทางทางการสร้างผลิตภัณฑ์ บางหมู่บ้านเน้นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัดบางวัดมีแนวโน้มในการที่จะสร้างตนเองเพื่อรองรับการมาเยือนของคนนอกพื้นที่มากขึ้น วัดบางวัดมีศักยภาพในการท่องเที่ยวมีศิลปกรรมที่งดงามแต่ยังไม่มีระบบการจัดการที่เหมาะสม จากสิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้เห็นว่าแต่ละหมู่บ้าน

นั้นมีการมองตนเองเชื่อมกับการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไปทำให้เกิดระบบการจัดการในแบบของตนเอง มีความกระตือรือร้นที่ต่างระดับกันไป ทำให้ระบบการประสานงานร่วมกันขาดความชัดเจน ทั้งในระดับชุมชนเดียวกันและในระดับระหว่างชุมชน ดังนั้นปัญหาสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวของกลุ่มหมู่บ้านที่นี้คือ จินตนาการของการท่องเที่ยว ที่แต่ละคนแต่ละกลุ่มต้องเข้าไปสัมผัสในฐานะเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน และเพื่อให้ทราบว่าตนเองนั้นอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ใดของระบบการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง และไม่ไปละเมิดสิทธิของคนอื่นที่เป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน

การสร้างจินตภาพการท่องเที่ยวที่มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับข้อมูลเชิงกว้าง-ลึก ที่เพียงพอ เหตุเพราะการท่องเที่ยวนั้นต้องสัมพันธ์กับคนภายนอกชุมชนเป็นส่วนใหญ่ เพื่อช่วยในการวางแผนพัฒนาได้อย่างครอบคลุม ซึ่งในส่วนนี้ภาครัฐจึงน่าจะมีบทบาทสำคัญในการที่จะเข้ามาช่วยเหลือ เพราะภาครัฐนั้นเป็นเหมือนตัวกลางในการเชื่อมระบบ (ภายนอก - ภายใน) ของชุมชนเข้าด้วยกัน และน่าจะเป็นคนกำหนดจุดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สมดุล ซึ่งตัวภาครัฐเองก็ต้องมีจินตนาการที่สอดคล้องกับภาคชุมชนเช่นเดียวกัน เพื่อนำเสนอการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวได้ถูกต้องเหมาะสม เพราะนักท่องเที่ยวแต่ละคนนั้นมีเป้าประสงค์และมีจินตนาการการท่องเที่ยวของตนเองเช่นกัน ในเรื่องจินตนาการการท่องเที่ยวนี้จึงสัมพันธ์กับสามภาคส่วน คือ ชุมชน ภาครัฐ และนักท่องเที่ยว

แผนผังที่ 4.1 แสดงความสัมพันธ์ของสามส่วนในเรื่องการมีจินตนาการร่วมกัน

เมื่อทุกส่วนเข้าใจตรงกันก็สามารถที่จะวางกรอบในการพัฒนาได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจะได้ปรับตัวรองรับได้เหมาะสม

การเข้ามาของการท่องเที่ยวที่นั่นอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นผู้ไทยของคนที่นี่ เพราะจุดขายจุดหนึ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมาก่อนหน้านี้คือ อัตลักษณ์ความเป็นผู้ไทย การมีอัตลักษณ์เป็นของตนเองนั้นเป็นเครื่องแสดงถึงภูมิปัญญาของกลุ่มชนนั้นๆ แต่ปัญหาของการท่องเที่ยวปัจจุบันที่มีผลต่อการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์คือ การมองอัตลักษณ์ในแบบหยุดนิ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ขาดมิติพัฒนาการทางประวัติศาสตร์

ปัจจุบันชาวผู้ไทยที่นี่ได้มีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมากพอสมควร การประกอบอาชีพมีการย้ายจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น ทำให้ต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไป วิถีชีวิตมีความซับซ้อนมากขึ้นเช่นเดียวกับผู้คนในภูมิภาคอื่นๆ การเข้ามาของการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการหยิบอัตลักษณ์ขึ้นมาเป็นเครื่องช่วยในการสร้างอำนาจการต่อรองเพื่อให้ความแตกต่างในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นคือ ชาวผู้ไทยที่นี่จะใช้สิ่งใดเป็นเครื่องมือในการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ และอัตลักษณ์นั้นจะหยิบส่วนใดมาจากพัฒนาการที่ต่อเนื่องของอัตลักษณ์นั้น นอกจากนั้นมุมมองจากภายนอกของนักท่องเที่ยว อาจจินตนาการอัตลักษณ์ของคนที่นี่ก็อาจมีหลายแบบ เช่น คนเอเชีย คนไทย คนอีสาน คนผู้ไทย คนคำชะอี ฯลฯ อัตลักษณ์เหล่านี้มีมูลค่าในตัวเองที่คนผู้ไทยคำชะอีสามารถหยิบยกขึ้นมาสร้างมูลค่าในการท่องเที่ยวได้ แต่ความหลากหลายนี้ก็เกิดปัญหาว่าจะหยิบหรือไม่หยิบอัตลักษณ์ใดมาใช้ จะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์นั้นมีมิติความกว้างและลึกในการที่จะเลือกนำมาใช้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คนในชุมชนจะต้องทำความเข้าใจร่วมกันถึงภาพของคนที่นี่ปรากฏในปัจจุบัน ซึ่งอาจส่งผลสู่ระบบการจัดการไม่เฉพาะสำหรับรองรับการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการจัดการสังคมหมู่บ้านและทรัพยากรต่างๆ โดยรวมด้วย ในที่นี้จะยกกรณีบ้านแก้งข้างเนียมเป็นตัวอย่าง

บ้านแก้งข้างเนียมเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ตั้งอยู่ลึกเข้าไปในเขตที่ราบระหว่างเขามีสถนเข้าออกได้ทางเดียว ทำให้หมู่บ้านนี้มีความเงียบสงบเพราะมีคนค้างคืนผ่านเข้าออกน้อยมาก วิถีชีวิตของคนที่นี่ยังคงทำการเกษตร ไร่ข้าว และทอผ้าเย็บผ้าเป็นอาชีพหลัก ทรัพยากรทางธรรมชาติรอบๆ หมู่บ้านมีทั้งภูเขา ลำธาร และน้ำตก ซึ่งใช้สอยกันในหมู่บ้านตามปกติเรื่อยมา ต่อมาก็มีจุดเปลี่ยนจุดหนึ่งที่ทำให้ทรัพยากรของหมู่บ้านแห่งนี้มีความหมายขึ้นมา นั่นคือน้ำตกซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้หมู่บ้านได้กลายเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดในการดักไปใช้ในพระราชพิธีงานเฉลิมฉลองต่างๆ จากแหล่งน้ำตกธรรมดาได้มีความหมายใหม่เข้ามาแทนที่ และกลายเป็นที่รู้จักมากขึ้น และกำลังมีการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประจำอำเภอและจังหวัด มีโครงการที่จะทำถนนเพิ่มเติมที่จะเข้าไปสู่ตัวน้ำตกได้ง่ายขึ้น ดังนั้นคนในหมู่บ้านแก้งข้างเนียมจึงเสมือนเป็นผู้จะรับผลต่างๆ ที่จะเกิดตามมาของการพัฒนาในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้น้ำตกแห่งนี้มากที่สุด

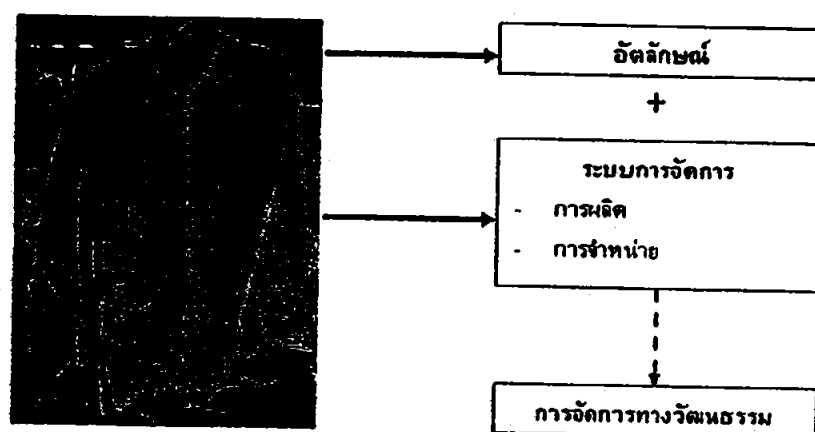
จะเห็นได้ว่าความหมายที่ถูกสวมทับเข้าไปใหม่ก็มีผลกระทบต่อชาวบ้าน ภาพจินตนาการของทรัพยากรนั้นก็เปลี่ยนไปจากเดิม จากแหล่งน้ำธรรมดากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการเข้าใช้ทรัพยากรนั้น ที่จะต้องแบ่งให้กับคนภายนอกคือ

นักท่องเที่ยวที่จะตามมา สาธารณูปโภคที่จะต้องมารองรับ รวมถึงระบบการค้าขายที่มีร้านค้าเพียงสองร้านที่รองรับแคคนในชุมชนก็อาจเกิดร้านค้ามากขึ้น นี่เป็นเพียงภาพสิ่งที่จะตามมา เป็นอย่างน้อย หากหมู่บ้านนี้เปิดรับการท่องเที่ยวอย่างจริงจังและหากมีความเข้มข้นก็อาจส่งผลถึงระบบการใช้ชีวิตเลยทีเดียวที่เคียวตัวอย่างเช่นที่เกิดในหมู่บ้านอื่นที่มีการทำหมู่บ้านให้เป็นโฮมสเตย์ที่ต้องรองรับคนภายนอกเข้ามาพักอาศัยอยู่ด้วย ระบบการผลิตก็อาจมีการปรับเปลี่ยน การประกอบอาชีพระบบการทอผ้าเย็บผ้าจากขายส่งมาสู่การขายปลีกให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งแต่ละส่วนก็อาจมีทั้งผลดีและผลเสียในตัวเอง รวมถึงการกำหนดภาพอัตลักษณ์ของคนเองด้วยว่าจะต้องแสดงความเป็นผู้ไทยในภาพลักษณ์แบบใด

รูปที่ 4.1 น้ำตกและระบบการจัดการน้ำ

โดยทั่วไปอัตลักษณ์จะปรากฏชัดเจนมากขึ้นเมื่อเกิดการที่ต้องสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นการสร้างภาพเพื่อจำแนกแยกแยะหาความเหมือนและความแตกต่างเพื่อหาความสัมพันธ์ที่เหมาะสมต่อกัน คำถามที่ตามมาคือเมื่ออัตลักษณ์เป็นจินตนาการภาพตัวแทน สิ่งที่ชาวแก๊งข้างเนียมจะหยิบขึ้นมาแสดงนั้นควรจะเป็นภาพจินตนาการของใครและตอบสนองความคาดหวังแก่กันมากน้อยแค่ไหน แต่คำถามที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือใครจะเป็นคนกำหนดภาพอัตลักษณ์ที่จะเกิดขึ้น

รูปที่ 4.2 สินค้าของหมู่บ้านเสือป่ากลาย

เมื่อเข้าสู่ระบบการจัดการท่องเที่ยว อັคลักษณ์ความเป็นผู้ไทยของชาวบ้านแก่งช้างเนียมอาจถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและต้องสัมพันธ์กับเงื่อนไขหลายอย่าง เช่น ความต้องการของนักท่องเที่ยว ภาพรวมในการส่งเสริมจากภาครัฐ และศักยภาพของคนในชุมชน ชาวบ้านเองอาจจะแสดงออกถึงอັคลักษณ์ตามนั้นหรือไม่ก็ได้ตามเหตุผลของตนเอง อาจพิจารณาจากเหตุผลทางเศรษฐกิจที่คนจะได้รับหรือพิจารณาจากเหตุผลทางสังคมความเป็นอยู่ของคนก็ได้ ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงไม่ใช่เป็นเพียงการจัดแสดงสิ่งที่เคยมีอยู่ให้ปรากฏออกมาเท่านั้น แต่เป็นการจัดการในมิติที่ซับซ้อนมีเงื่อนไขหลากหลายและเกี่ยวเนื่องกับคนหลายฝ่าย สิ่งทีพึงระวังอย่างยิ่งในการใช้อັคลักษณ์กับการท่องเที่ยวคือ การสร้างภาพลวงซึ่งไม่ได้สะท้อนความเป็นจริง และการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของคนในชุมชนที่เกิดจากการเน้นผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจมากเกินไป จนทำให้เกิดการเสียดุลยภาพในการใช้ชีวิต และอาจนำมาซึ่งความแตกแยกของคนในพื้นที่

จากกรณีบ้านแก่งช้างเนียมจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวที่ดูเหมือนจะไกลตัวกลับเข้ามาสู่ชุมชนได้อย่างรวดเร็วจากการเปลี่ยนความหมายของน้ำตกซึ่งเป็นสิ่งที่มาจากภายนอกชุมชนทำให้ชุมชนหลักเลียงไม่ได้กับสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจเกิดทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งขึ้นอยู่กับการจัดการของชุมชนเอง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันในการสร้างให้เกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างยั่งยืนที่ยังคงอັคลักษณ์ของตนเองควบคู่กันไป

3.2 อັคลักษณ์โยงกับสินค้าทางการท่องเที่ยว

3.2.1 ผลักดันทีในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของอำเภอคำชะอี

ตารางที่ 4.13 ตารางแสดงผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของอำเภอคำชะอี

ชื่อผลิตภัณฑ์ OTOP	สถานที่ติดต่อ/โทรศัพท์
ไม้กวาดดอกหญ้า (แฉม), ข้าวเกรียบสาวกูไท	นายทองปาน หาญจริง 81 หมู่ที่ 1 ตำบล คำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัด มุกดาหาร
เสื่อเย็บมือ	นางละม้าย สलगสิงห์ 58 หมู่ที่ 2 ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร
ผ้าฝ้ายมัดหมี่	นางปัญหา คล่องแคล่ว 8 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านค้อ อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร
ผ้าลายสายฝน	นางบุญท่าน กุลวงค์ 150 หมู่ที่ 1 ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

(<http://www.amphoe.com/menu.php?mid=5&am=468&pv=42, 2549>)

3.2.2 กลุ่มอาชีพตำบลคำชะอี

1. กลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ หมู่ที่ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 และ 14
 2. กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง หมู่ที่ 5 2 10
 3. กลุ่มพัฒนาอาชีพทำไม้กวาด หมู่ที่ 6
 4. กลุ่มทอผ้าไหม หมู่ที่ 4
 5. กลุ่มทำขนมแปรรูปอาหาร หมู่ที่ 1 14
 6. กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ ตำบลคำชะอี
 7. กลุ่มทำขนมจีน หมู่ที่ 1
 8. กลุ่มจักสานชะลอมขนม หมู่ที่ 11
 9. กลุ่มสตรีเครือข่าย หมู่ที่ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 และ 14
 10. กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง หมู่ที่ 9
 11. กลุ่มไข่เสริมไอโอดีน หมู่ที่ 11
 12. กลุ่มผ้าเย็บมือ บ้านกกโฮ บ้านแก่งช้างเนียม และบ้านคำชะอี
 13. กลุ่มรักษาสภาพตำบลคำชะอี
- (องค์การบริหารส่วนตำบลคำชะอี, 2550)

3.2.2.1 หมู่บ้านกกโฮ

ชุมชนชาวกกโฮถึงแม้จะมีประชากรน้อยแต่รวมตัวจัดตั้งกลุ่มได้หลายกลุ่ม ซึ่งจะแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ได้ดังนี้

1. กลุ่มหัตถกรรม แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ
 - 1.1 กลุ่มทอผ้าฝ้ายพื้นเมือง
 - 1.2 กลุ่มสตรีเสื่อเย็บมือ
 - 1.3 กลุ่มจักสาน
2. กลุ่มการเกษตร ประชากรชุมชนกกโฮประมาณ 90 % เป็นเกษตรกรอาชีพหลักคือทำนา ฟังจะมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มทำการเกษตรได้ 2 กลุ่ม คือ
 - 2.1 กลุ่มเลี้ยงโค
 - 2.2 กลุ่มปลูกพืชเศรษฐกิจ
 - ปลูกไม้ยูคา
 - ปลูกยางพารา
 - ปลูกสวนป่าไม้สัก

3. กลุ่มอาหาร

3.1 กลุ่มทำข้าวเกรียบจากผลผลิตทางการเกษตรแม่บ้าน
กกไฮ

3.2 เบเกอร์แม่ค้า SMEs

3.3 ข้าเกรียบธัญพืช SMEs

3.4 ปลุกผักปลอดสารพิษสวนครัวรั้วกินได้

ทั้งนี้กลุ่มใหญ่ ๆ ทั้ง 3 กลุ่มที่กล่าวมาเป็นวิถีชีวิต เป็นภูมิ
ปัญญาสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน

3.2.2.1.1 กลุ่มทอผ้าฝ้ายทอมือบ้านกกไฮ

ประวัติความเป็นมา

ผ้าทอมือด้ายที่เป็นพื้นเมืองโดยใช้ฝ้ายที่ปลูกขึ้นเองในท้องถิ่น
ผ้าทอมือเป็นศิลปะ เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบต่อกันมาตั้งแต่สมัย
โบราณจนถึงปัจจุบัน ทุกๆ ครอบครัวจะมีการปลูกฝ้ายเพื่อนำมาแปร
รูปเป็นเครื่องนุ่งห่มใช้เองภายในครอบครัว สมัยก่อนพ่อแม่ ไม่นิยม
ส่งลูกเรียนหนังสือเพราะไม่มีเงินเดือน ไม่ได้เป็นเจ้าของนายเหมือน
สมัยนี้ และหนุ่ม ๆ นิยมจะมีภรรยาที่เก่งการบ้านการเรือน สาวไหน
ทอผ้าเก่งทอผ้าสวยจะเป็นที่หมายตาของหนุ่ม ๆ และมักจะได้อำ
ลาสินสอดแพง ค่าโบราณท่านว่า ทอหูกไม่ถึงหน้าทอผ้าไม่ถึงผืน
อย่าพึ่งหาผัว ท่านจึงสอนลูกให้เข็นด้าย ทอผ้าตั้งแต่เริ่มเป็นสาว
สมัยนั้นทอผ้าขึ้นใช้เองไม่มีการซื้อขาย ทุกบ้านจะมีของใช้
เครื่องนุ่งห่มที่เหมือน ๆ กัน วันเวลาผ่านไปการทอผ้าก็ยังทำกัน
อย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาจากเดิมให้ทันกับสมัยนิยม ความ
แนวนโยบายรัฐบาล จะมีหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนด้านต่างๆ
เช่น ให้ความรู้ เงินทุน จึงมีการพัฒนาตามเทคโนโลยีสมัยใหม่ มี
การใช้สารเคมีเข้ามาช่วยในการเพิ่มสีส้น เมื่อก่อนการย้อมผ้าจะใช้สี
ธรรมชาติจากเปลือกไม้ ทุกวันนี้ก็มีคนนิยมอยู่มากเช่น สีแดงจะได้
จากถั่ง สีน้ำตาลจาเปลือกเค็ง สีน้ำตาลไหม้จากแก่นขนุน สีดำได้
จากต้นคราม ปัจจุบันนี้ถึงเราจะมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยก็คงยึดถือภูมิ
ปัญญาของบรรพบุรุษไว้ ปลูกฝ้ายเข็นฝ้ายก็ยังทำกันอยู่ เพียงแต่
เราจะพัฒนาคุณภาพและรูปร่างลวดลายให้ทันสมัยความนิยม

เมื่อ พ.ศ. 2537 คุณครูสุดาวณิษฐ์ วังคะฮาด ซึ่งเป็นผู้ที่มี
ความรู้ความสามารถในชุมชนได้เข้ามาแนะนำ และนำความรู้มา
ถ่ายทอดให้ชุมชนชาวกกไฮ และแนะนำให้ตั้งกลุ่มตามแนวนโยบาย
ของรัฐบาล และแม่บ้านชุมชนชาวกกไฮได้จัดทะเบียนตั้งกลุ่มขึ้น

เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2539 มีสมาชิกกลุ่มครั้งแรก จำนวน 11 คน จากนั้นก็จะมีสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนในปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด จำนวน 30 คนมีกลุ่มเครือข่ายทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

ความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์

- ใช้วัตถุดิบที่ผลิตได้เองในชุมชน
- ย้อมสีผ้าจากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

ความเข้มแข็งของกลุ่ม

1. ประธานกลุ่มเป็นผู้ที่มีความพร้อม มีความเสียสละและจริงจัง มีความสามารถในการผลิต เริ่มตั้งแต่การปลูกฝ้าย จนเป็นฝ้าย สามารถออกแบบลายได้และสามารถเป็นวิทยากรได้ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่มยาวนาน 10 ปี โดยไม่มีการขัดแย้ง
2. มีที่ปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถอยู่ในชุมชน
3. สมาชิกในกลุ่มเป็นคนมีฝีมือ มีความคิดสร้างสรรค์เรียนรู้และพัฒนาฝีมือได้เร็ว และทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม
4. สมาชิกทอผ้ามีอุปกรณ์การทอผ้าครบทุกคน
5. กลุ่มไม่มีหนี้เงินกู้จากสถาบันการเงินใด ๆ ใช้เงินทุนหมุนเวียนจากการบริหารจัดการจากเงินส่วนราชการสนับสนุน
6. เมื่อ พ.ศ. 2547 ได้รับการคัดเลือก 5 ดาว หนึ่งเดียวในจังหวัดมุกดาหาร
7. ได้รับเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือ มผช. เรียบร้อยแล้ว และมีรางวัลอีกมากมาย

3.2.2.2 หมู่บ้านคำชะอี

บ้านคำชะอีมีการจัดกลุ่มอาชีพคือ กลุ่มคำชะอีมีสุข โดยมีการรวมกลุ่มกันเพื่อเป็นกลุ่มทอผ้าฝ้าย และผ้าเย็บมือ ซึ่งคุณครูณรงค์ อุปัญญา ได้เล่าให้ฟังว่าถือเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวผู้ไทยผ่านทางทอผ้าก็ว่าได้ เนื่องจากกรรมวิธีได้มีการนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาปรับประยุกต์กับกรรมวิธีสมัยใหม่ คิดค้นเป็นลวดลายใหม่ๆ ซึ่งถือว่าการถ่ายทอดวิถีชีวิตของชาวผู้ไทยแบบร่วมสมัยได้อีกประการหนึ่ง

รูปที่ 4.3 การทอผ้าฝ้าย

รูปที่ 4.4 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์

3.2.2.2 หมู่บ้านหนองกะปาด

ชาวบ้านหนองกะปาดมีอาชีพเสริม คือ การทำไม้กวาดดอกแฉม สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม้กวาด ถือเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนที่ทุกครอบครัวจะขาดไม่ได้ มีมากมายหลายรูปแบบหลากหลายชนิด แล้วแต่วัตถุประสงค์ที่นำมาผลิต แต่ไม้กวาดก็มีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือใช้เพื่อทำความสะอาดเท่านั้น

ในเมื่อไม้กวาดเป็นสิ่งจำเป็นต่อบ้านเรือนแล้ว การผลิตไม้กวาดจึงมีการพัฒนารูปแบบการผลิตขึ้นมาเรื่อยๆ เพื่อเป็นที่ต้องการของตลาดและสร้างรายได้สู่ครอบครัว เช่นเดียวกับประชาชนชาวบ้านหนองกะปาด ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร ที่ได้พัฒนาอาชีพการทำไม้กวาดที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จนทำให้ไม้กวาดจากหมู่บ้านนี้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย สร้างรายได้เข้าสู่ครอบครัวเสริมอาชีพหลักได้เป็นอย่างดี ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ประชาชนอยู่ดีมีสุข จนได้รับการคัดเลือก ให้เป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองชายแดน ระดับภาค ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 2 ประจำปี 2545

นางนิยม ใจคง ประธานกลุ่มสตรีทำไม้กวาดดอกแฉม บ้านหนองกะปาด กล่าวว่า อาชีพทำไม้กวาดดอกแฉม ได้เกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับบรรพบุรุษของหมู่บ้านที่เริ่มเข้ามาก่อตั้งหมู่บ้าน เพราะรอบๆ หมู่บ้านที่พื้นที่ส่วนมากเป็นภูเขา จะมีต้นดอกแฉมเกิดขึ้นอย่างมากมาย บรรพบุรุษสมัยนั้น จึงนำมา

ทดลองทำไม้กวาดใช้เองที่บ้าน แต่เมื่อทำมากๆ ขึ้น เหลือใช้ จึงได้ขายส่งให้ตลาด มีรายได้ดี จึงทำขายมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน

แต่ก่อนนั้น ยังไม่มีการรวมกลุ่มผู้ทำอาชีพไม้กวาด ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่าง โดยเฉพาะการควบคุมคุณภาพและราคา ต่างคนต่างส่ง ต่างคนต่างผลิต มีการตัดราคากันเอง ภายหลังจากมีกองทุนพัฒนาเพื่อสังคมหรือกองทุน SIF มาให้ประชาชนได้ใช้เป็นแหล่งเงินทุน ชาวบ้านหนองกะปาดจึงได้หันหน้าเข้าหากัน คกลงที่จะทำอาชีพทำไม้กวาดร่วมกัน ภายใต้อุดหนุนหรือการศึกษาที่วางขึ้นมา ให้ร่วมกัน มีการแบ่งฝ่ายกันบริหารจัดการกลุ่มอย่างชัดเจน ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งเรื่อยมา รายได้มีการแบ่งปันส่วนกันอย่างเหมาะสม

นางนิยม ใจคง กล่าวถึงไม้กวาดบ้านหนองกะปาด เอกลักษณะสำคัญ ที่ทำให้คนรู้จักคือ ทำด้วยดอกหญ้า หรือดอกแฉม ที่มีกำลังขนาดพอดีๆ มีการถักไม้กวาดด้วยหวายอย่างละเอียด ทำให้ดอกแฉมไม่หลุดร่วง ทนทาน ใช้จนดอกแฉมกุด ส่วนด้ามก็ทำด้วยปลายไม้ไผ่ขนาดเหมาะสมมือ และที่สำคัญคือราคาถูกมาก เมื่อเทียบกับคุณภาพที่ผู้ผลิตทำอย่างพิถีพิถัน เพื่อรักษาเอกลักษณ์ที่มีชื่อเสียงมาช้านาน จึงเป็นที่ต้องการของตลาดมาก ตลาดจำหน่าย นอกจากจะจำหน่ายในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ยังมีพ่อค้าเร่ หรือคาราวานสินค้า มารับซื้อถึงในบ้าน วันๆ จึงผลิตแทบไม่ทัน และวันนี้ไม้กวาดบ้านหนองกะปาด ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของจังหวัดมุกดาหารแล้ว (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2545)

3.3 วัด และสถาปัตยกรรมทางศาสนาของชาวไทยในอำเภอคำชะอี

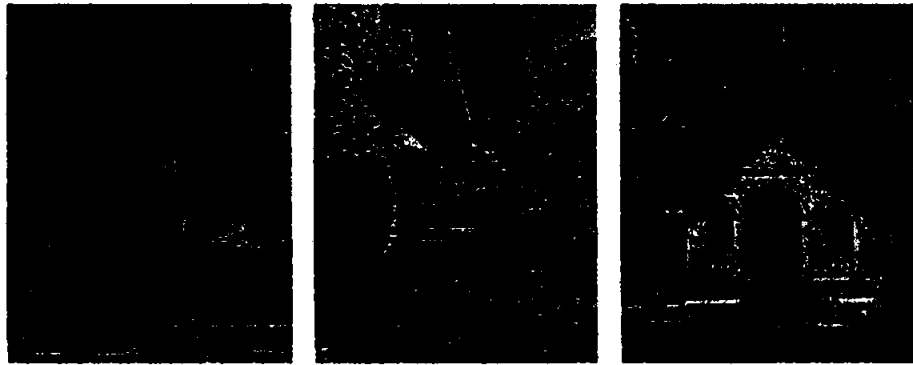
วัดเป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน มีความเป็นสาธารณะ เป็นศูนย์รวมจิตใจ ดังนั้นวัดจึงมีลักษณะของภาพตัวแทนที่คนในชุมชนยึดถือร่วมกัน สะท้อนออกมาทางสุนทรียภาพ ผ่านงานศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม ที่ปรากฏภายในวัดนั้นๆ ซึ่งสามารถสื่อสารรับรู้ได้ด้วยภาษาทางศิลปะ วัดแต่ละวัดนั้นจึงมีคุณค่าในตนเอง และยังสามารถสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยวได้อีกด้วย ชาวไทยในพื้นที่นี้ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ โดยแต่ละหมู่บ้านแต่ละชุมชนจะมีวัดเป็นศาสนสถานเป็นของตนเอง ใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรม และเป็นที่พำนักของพระสงฆ์ สามารถแบ่งประเภทกว้างๆ ได้เป็น วัดคามวาสี (วัดบ้าน) วัดอรัญวาสี (วัดป่า) และสำนักสงฆ์ ซึ่งแต่ละประเภทจะมีรายละเอียดปลีกย่อยที่ต่างกันไป²

² คุรยละเอียดได้ใน สมคิด จิระทัศนกุล, Monastery เอกสารคำสอนวิชาพื้นฐานสถาปัตยกรรมไทย. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ. 2543 หน้า 9 - 14.

สถาปัตยกรรมหรืออาคารที่สร้างขึ้นในบริเวณวัดแต่ละวัดนั้น มีประเภท ขนาด และจำนวนที่แตกต่างกันตามศักยภาพและปัจจัยที่เกี่ยวเนื่องไม่เหมือนกัน เช่น บางวัดมีอาคารหลายหลัง บางวัดมีพระอุโบสถ บางวัดมีพื้นที่ของวัดจำกัด เป็นต้น แต่ทุกๆ วัดนั้นก็มีความสำคัญต่อชุมชนที่ตั้งอยู่ และอาจรวมถึงชุมชนใกล้เคียงอื่นๆ ด้วย

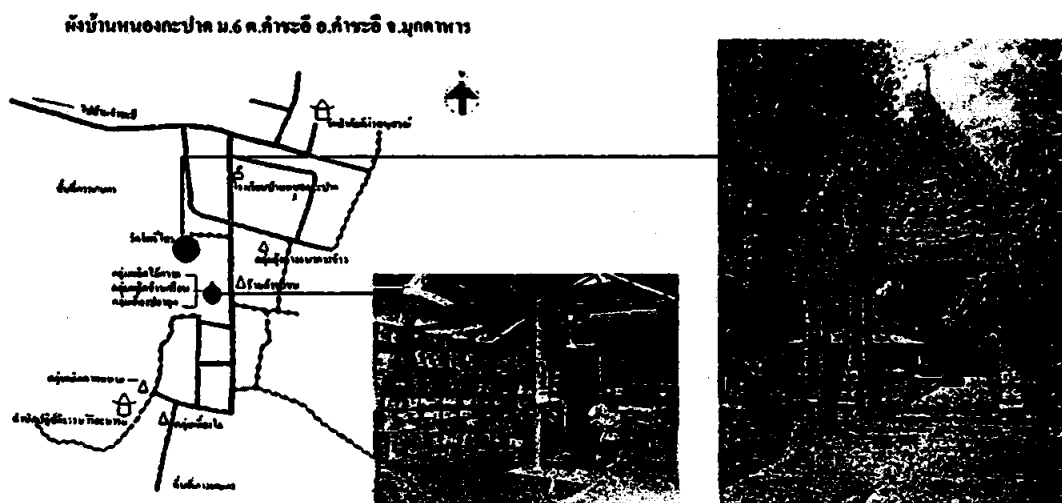
ในพื้นที่ศึกษาอาจแบ่งกลุ่มวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยดูจากความพร้อมทางด้านสถาปัตยกรรม ได้กว้างๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่มีสถาปัตยกรรมโดดเด่น มีความพร้อมทางด้านกายภาพ หากได้รับการปรับปรุงพัฒนาเพียงเล็กน้อยก็สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ ตัวอย่างเช่น วัดโพธิ์ศรีแก้ว บ้านคำชะอี, วัดศรีจอมพล บ้านห้วยทราย, วัดป่าสุภัทรวาส บ้านศรีมงคล

รูปที่ 4.5 วัดที่มีสถาปัตยกรรมโดดเด่น

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวหากได้รับการพัฒนา อาจไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวโดยตรง หากแต่เป็นส่วนช่วยในการสร้างบรรยากาศของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น วัดโพธิ์ไทร บ้านหนองกะปาด, วัดศรีสำราญ บ้านกกไฮ, วัดศรีอ้อมแก้ว บ้านคำบก

รูปที่ 4.6 วัดโพธิ์ไทรที่ใกล้กลุ่มผลิตสินค้าของหมู่บ้านหนองกะปาด

กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่ไม่ได้มีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นนัก แต่อาศัยความเป็นธรรมชาติเข้ามาช่วยเสริม ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่วัดป่า หรือสำนักสงฆ์ เช่น วัดถ้ำผาแดงพุทธรุณ บ้านแก้งข้างเนียม, วัดป่าคัมภีร์โรสุรณ บ้านหนองกะปาด, วัดป่าภูเขากวาง บ้านห้วยลำไม้ง

รูปที่ 4.7 วัดถ้ำผาแดงฯ กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม

3.4 บ้านเรือนพักอาศัยของชาวไทยในอำเภอคำชะอี

บ้านหรือเรือน นั้นเป็นสถาปัตยกรรมที่ใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุด เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมการอยู่อาศัยต่างๆ มากมายมีความเป็นส่วนตัวแตกต่างจากอาคารสาธารณะแบบอื่นๆ เรือนของชาวไทยในพื้นที่วิจัยนั้นมีหลากหลายลักษณะตามแต่ละครอบครัว ที่มีปัจจัยต่อการสร้างเรือนในแต่ละชุมชน รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงตามการเวลา ทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตเปลี่ยนไปและแตกต่างกัน

ชุมชนของพื้นที่ศึกษานี้ ยังคงเป็นชุมชนแบบหมู่บ้านดั้งรวมกันเป็นกลุ่มโดยมีพื้นที่นา และพื้นที่เกษตรกรรมล้อมรอบหมู่บ้าน การคัดถนนทำให้มีบางบ้านนั้นเริ่มที่จะแยกตัวออกมาปลูกบ้านในพื้นที่ของตนเองที่ถนนตัดผ่าน แต่ภาพโดยรวมนั้นยังคงความเป็นหมู่บ้านอยู่อาศัยเป็นหลักยังคงเป็นเกษตรกร ไร่จ้าง มีอาชีพเสริมในการทอผ้า และรวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์ของชุมชนส่งไปขาย ซึ่งวิถีชีวิตของคนที่นี่ก็ได้สะท้อนผ่านสถาปัตยกรรมบ้านเรือนพักอาศัยได้อย่างชัดเจน

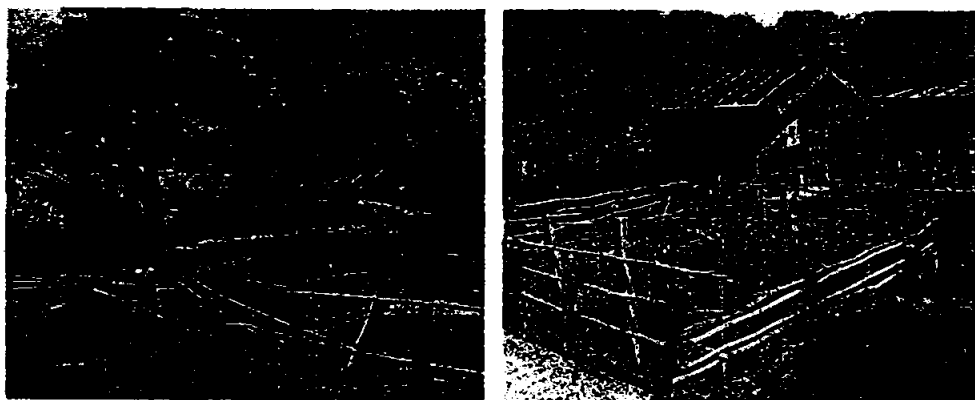
ในงานวิจัยนี้จะสุ่มตัวอย่างบ้านของชาวไทยบ้างหลังเพื่อมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับบริบทของการท่องเที่ยว เพื่อให้เห็นศักยภาพต่างๆ สำหรับเป็นแนวทางการนำไปใช้งานการพัฒนาต่อไป ไม่ได้มุ่งหวังให้เป็นภาพตัวแทนของสถาปัตยกรรมผู้ไทยของที่นี่ หากแต่ความหลากหลายของบ้านเรือนน่าจะนำไปสู่วิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับความเป็นจริงมากกว่า

บ้านเรือนของชาวไทยที่นี่ลักษณะโดยรวมยังคงเป็นบ้านไม้หนึ่งหรือสองชั้น มีการใช้วัสดุก่อสร้างสมัยใหม่เข้ามาบ้าง เช่น คอนกรีต และกระเบื้อง โดยเฉพาะบ้านที่มีฐานะทางการเงินดีขึ้น หมู่บ้านที่มีถนนตัดผ่านนั้นจะมีความมิดชิดกว่าอาจเพราะการสัญจรทำให้มีผู้คน

จากต่างถิ่นผ่านทำให้ต้องระวางทรัพย์สินมากขึ้น ส่วนหมู่บ้านที่อยู่ห่างจากถนนใหญ่ให้มีลักษณะที่ผ่อนคลายและเปิดเผยมากกว่า วัสดุที่เรียบง่ายกว่า จากภาพโดยรวมสามารถจำแนกบ้านตามลักษณะทางกายภาพได้เป็นประเภทได้ดังนี้ คือ บ้านไม้ บ้านไม้ผสมคอนกรีต บ้านคอนกรีต การวางผังบริเวณส่วนใหญ่จะมีความกลมกลืนกัน ขนาดและสัดส่วนของบ้านแต่ละหลังดูไม่ต่างกันมากนัก การเชื่อมต่อทางสายตามองเห็นกันของบ้านแต่ละหลังยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน ต้นไม้ประดับต่างๆ ยังคงเป็นแบบธรรมชาติไม่ได้มีการวางผังแบบเป็นทางการนัก นอกจากตัวบ้านแล้วอาคารประกอบอื่นๆ ได้แก่ ฉางข้าว ซึ่งใช้เก็บผลผลิตจากการทำนา รวมถึงคอกวัว ก็เป็นสิ่งก่อสร้างหนึ่งที่ที่น่าสนใจ เพราะเป็นสิ่งแสดงวิถีชีวิตของคนที่นี่

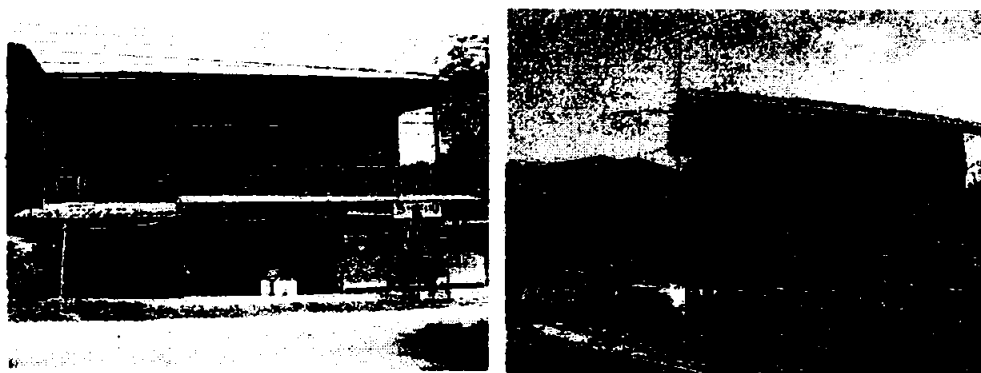
พื้นที่ของตัวบ้านมีการแบ่งคล้ายกับบ้านโดยทั่วไป ที่รองรับกิจกรรมต่างๆ เช่น ส่วนนอน ส่วนครัว ส่วนนั่งเล่น ส่วนทำงาน สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของที่นี่คือ การทอผ้า มีหลายบ้านที่ก็ทอผ้า พื้นที่การทำงานก็อาจอยู่ชั้นล่างใต้ถุนบ้าน

แบบที่ 1 เรือนไม้ เป็นลักษณะพื้นฐานของบ้านในพื้นที่ชนบท อาจเป็นแบบหนึ่งหรือสองชั้น การวางผังเรียบง่าย วัสดุประเภทไม้เป็นหลัก วัสดุผนังทั้งแบบหญ้าแฝกและแบบสังกะสี ยังคงรูปแบบการใช้งานในสังคมเกษตร มีฉางข้าว คอกวัว กลุ่มนี้รวมถึงเตียงนาที่ตั้งในนาที่ห่างจากตัวหมู่บ้าน ข้อดีของเรือนในลักษณะนี้คือ ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สามารถปรับเปลี่ยนการใช้งานได้อย่างอิสระ

รูปที่ 4.8 เรือนพื้นถิ่นที่ยังผูกพันกับสังคมเกษตร

แบบที่ 2 เรือนไม้ผสมวัสดุสมัยใหม่ เช่น เสาและผนังคอนกรีต ส่วนใหญ่ชั้นบนจะเป็นไม้ชั้นล่างจะเป็นก่ออิฐฉาบปูน เดิมอาจเป็นเรือนไม้ใต้ถุนสูงหรือเป็นผนังไม้มาก่อน ภายหลังจึงก่อผนังที่ชั้นล่าง ทำให้บ้านมีความมิดชิดเพิ่มพื้นที่การใช้สอยภายในเพื่อการอยู่อาศัย และขยายเพื่อการค้าขาย ข้อดีของเรือนลักษณะนี้คือ สามารถปรับการใช้สอยแต่ยังคงวัสดุและบรรยากาศเดิมของพื้นที่ได้

รูปที่ 4.9 เรือนที่เริ่มใช้วัสดุใหม่เพื่อรองรับการใช้งานที่เปลี่ยนไป

แบบที่ 3 เรือนทำจากวัสดุสมัยใหม่ เช่น กระเบื้องมุงหลังคาแบบรอนแบบต่างๆ หน้าต่างมีการใช้กระจก เป็นเรือนที่สร้างใหม่ทั้งหลังอาจเป็นแบบหนึ่งหรือสองชั้น เป็นบ้านแบบใหม่ที่เน้นการใช้สอยภายใน แบ่งการใช้สอยเป็นสัดส่วน มีการทาสีแบบสมัยใหม่เน้นความโดดเด่นและความพอใจของเจ้าของเรือน ข้อดีคือ การได้อาคารที่สื่อถึงความทันสมัย (ในสายตาของเจ้าของเรือน) และได้รับความคงทนแข็งแรง

รูปที่ 4.10 เรือนรุ่นใหม่ที่เปลี่ยนไปพร้อมกับสภาพสังคมปัจจุบัน

บ้านของชาวไทยนั้นมีการปรับเปลี่ยนทางกายภาพเพื่อรองรับการใช้งานที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยอันเนื่องมาจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ซึ่งเกิดจากความจำเป็นส่วนตัวแบบปัจเจกในสังคมสมัยใหม่ที่คิบลานเข้ามา ที่มีทรัพย์สินส่วนตัวมากขึ้นทำให้บ้านต้องมีความมิดชิดในการป้องกันภัยจากภายนอก อาคารบางหลังปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพ เช่น เปิดร้านขายอาหาร ทำให้พื้นที่บางส่วนของบ้านมีความเป็นส่วนตัวน้อยลง

รูปที่ 4.11 ลักษณะเรือนชาวผู้ไทยริมทางหลวง 2042

3.5 การพัฒนาสถาปัตยกรรมเพื่อการท่องเที่ยว

ความสัมพันธ์ระหว่างสถาปัตยกรรมกับการท่องเที่ยว นั้น อาจแบ่งได้ในสองระดับคือ ความสัมพันธ์กับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยตรง และการสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยอ้อม

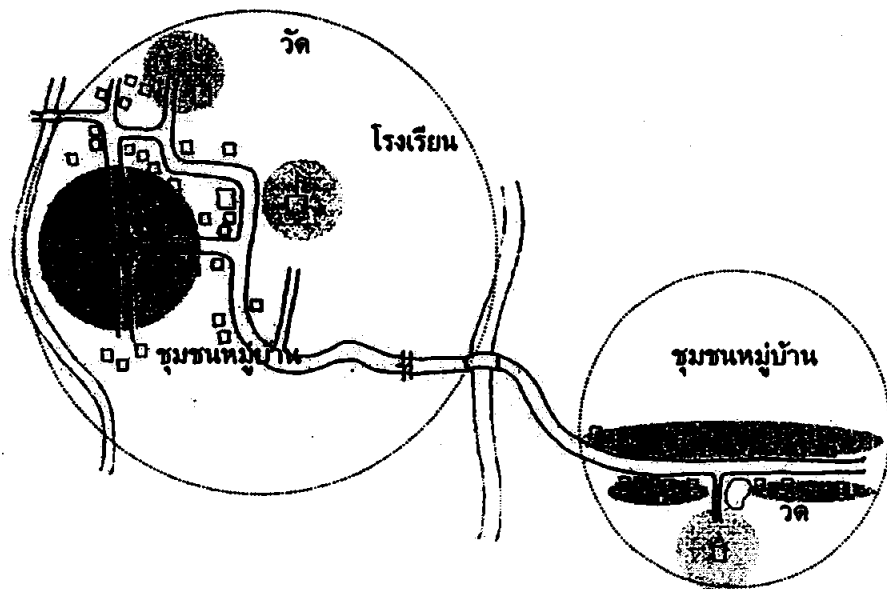
การเข้าไปสัมผัสหรือใช้สถาปัตยกรรมอย่างใกล้ชิดของนักท่องเที่ยวโดยตรง สำหรับอาคารสาธารณะเช่นวัดนั้นจะไม่มีปัญหามากนัก แต่อาคารส่วนบุคคลเช่นบ้านนั้นจะมีย่อจำกัดและสิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากกว่า แต่ในการท่องเที่ยวแบบใหม่ๆ นั้นเริ่มมีการเปิดพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น เช่น Home Stay และการท่องเที่ยวแบบเข้าไปสัมผัสวิถีชีวิตโดยตรงในการสร้างความประทับใจและประสบการณ์ที่แปลกใหม่แก่นักท่องเที่ยว การเข้าไปพักอาศัยร่วมกับเจ้าของบ้าน ทำให้บ้านหลังนั้นๆ มีมูลค่าเพิ่มจากเดิม แต่ขณะเดียวกันก็มีผลต่อความเป็นส่วนตัวของเจ้าของบ้านด้วย

ส่วนความสัมพันธ์โดยอ้อมนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้ส่งผลทางมูลค่าโดยตรง หากแต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน สะท้อนคุณค่าโดยภาพรวมออกมาในรูปแบบของภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม ซึ่งเกิดจากการผสมผสานทรัพยากรต่างๆ ทั้งสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมทางกายภาพ สถาปัตยกรรมทางวัฒนธรรมในชุมชน ทำให้เกิดแรงดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว เป็นเสมือนฉากหลังที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศแห่งการท่องเที่ยวโดยรวม

การพัฒนาสถาปัตยกรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวไม่ได้เป็นเพียงการปรับปรุงทางด้านกายภาพของตัวอาคารหรือภูมิสถาปัตยกรรมเท่านั้น แต่เกี่ยวเนื่องถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่อาจเปลี่ยนแปลงไป ขึ้นอยู่กับระดับความเข้มข้นของการท่องเที่ยวเป็นตัวกำหนด ความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นนั้นมีผลกระทบต่อคนในชุมชนโดยรวม ดังนั้นการพัฒนาใดๆ จึงควร

เกิดจากการตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อกำหนดเป้าหมายและทิศทางในแบบที่ทุกคน
รับได้

สำหรับสถาปัตยกรรมต่างๆ ของชาวผู้ไทยที่คำชะอีนั้นหากมองในภาพรวมนั้นถือว่ายัง
อยู่ในช่วงต้นของการรับอิทธิพลแบบเมือง มีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ มีความสงบเงียบ
หากจะพัฒนาพื้นที่แห่งนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็อาจนำมาซึ่งการปรับเปลี่ยนบ้างสิ่งบางอย่างต่อ
สถาปัตยกรรมไม่มากนักน้อย เพราะการท่องเที่ยวนั้นเป็นกิจกรรมที่เป็นการเปิดพื้นที่สู่
สาธารณะ ทำให้พื้นที่นั้นๆ มีความเป็นส่วนตัวลดลง ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกของชาวบ้านที่อาจดู
กระแฉับความเป็นส่วนตัว ดังนั้นการจัดการเรื่องพื้นที่จึงมีความสำคัญ แต่สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงที่สุด
คือผลกระทบต่อชาวบ้านนั้นมีความสำคัญมากกว่าเพราะเป็นผู้ที่จะต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น
ตลอดเวลา

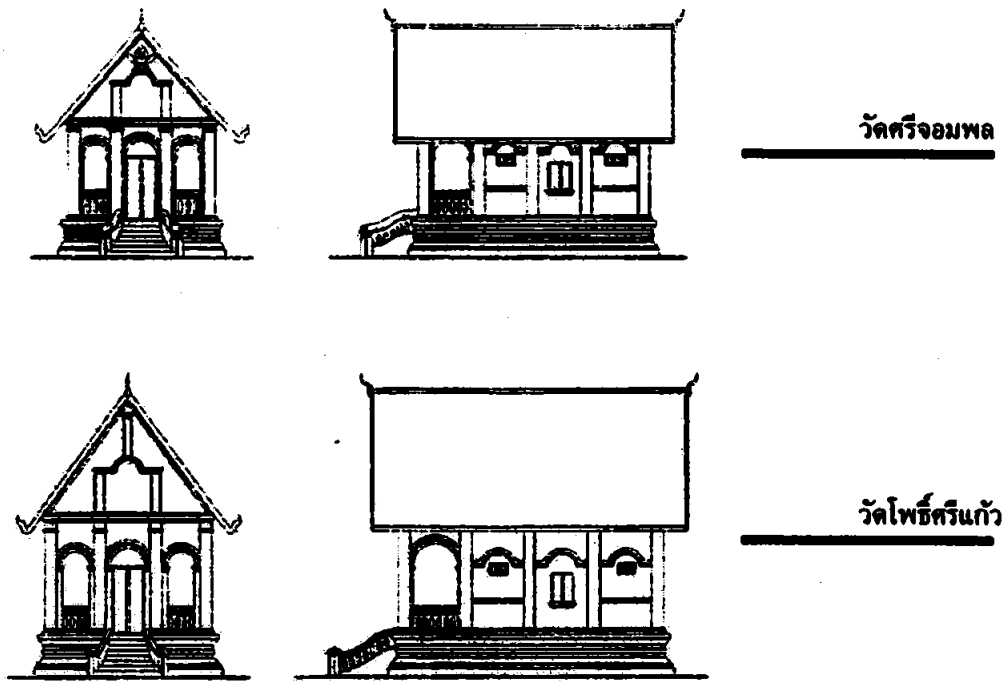

แผนผังที่ 4.2 บ้านแก่งช้างเนียม แสดงพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ

การเข้าไปท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจะมุ่งสู่พื้นที่ๆ เป็นพื้นที่สาธารณะก่อนเสมอ การ
มีพื้นที่สาธารณะที่ชัดเจนจะทำให้ความรู้สึกนักท่องเที่ยวที่จะไม่ชัดเจนและแปลกแยกเกินไปนัก
ในกรณีหมู่บ้านต่างๆ ในพื้นที่ศึกษาของคำชะอีนั้น พื้นที่สาธารณะเหล่านี้ได้แก่ วัด ที่
ทำการราชการ ศูนย์ขายผลิตภัณฑ์ ร้านค้า ร้านขายอาหาร ถนนหนทาง รวมถึง
สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอื่นๆ ด้วย การจัดระบบความสัมพันธ์พื้นที่เหล่านี้ได้ดี ก็จะสามารถ
สร้างเอกภาพเนื้อหาของการท่องเที่ยวได้มากตามไปด้วย ซึ่งอาจทำได้โดยการสร้าง
เรื่องราวต่างๆ ที่อาจมีการเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ของชุมชนในความเป็นชาวผู้ไทย หรือ
อาจเชื่อมโยงเรื่องราวของการระบบการผลิตสินค้าประเภทผ้าทอต่างๆ ที่ทำอยู่ในปัจจุบัน โดย
ใช้สถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องเปิดเป็นพื้นที่ให้มีความเป็นสาธารณะมากขึ้น เช่น เรือนบางหลัง
ที่เป็นเรือนกำกมมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองหรือมีความงามเป็นพิเศษ ทำให้นักท่องเที่ยวสาม
รถเข้าไปเรียนรู้ได้

การทำพื้นที่ให้มีความเป็นสาธารณะมากขึ้นนั้นอาจทำได้หลายวิธี และต้องเลือกใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละกรณี ไม่จำเป็นต้องลงทุนสูงในการปรับพื้นที่ หรือสร้างอาคารขนาดใหญ่มารองรับ การคิดป้ายแสดงข้อมูลเพียงแผ่นเดียวพื้นรอบๆ ป้ายนั้นก็มีความเป็นสาธารณะขึ้นได้ เพราะป้ายเป็นสิ่งสาธารณะที่ทุกคนสามารถมาใช้สอยได้ เช่นเดียวกับ ที่นั่งพักสาธารณะ ศาลาริมทาง ซึ่งมีผลทางจิตวิทยาต่อนักท่องเที่ยวที่ตัวเองยังรู้สึกว่าจะตนยังอยู่ในพื้นที่สาธารณะไม่ได้ก้าวล่วงไปในพื้นที่ส่วนตัวของใคร การเปิดพื้นที่สาธารณะให้นักท่องเที่ยวได้มีพื้นที่ทางกายภาพเป็นของตนเองในการผ่อนคลายอิริยาบถที่ถูกกดดันจากการวางตัวในพื้นที่ที่ไม่คุ้นเคย นำมาสู่การเปิดพื้นที่ทางจินตนาการของนักท่องเที่ยวที่จะนำตัวเองเข้ามาสัมพันธ์กับพื้นที่

ตัวสถาปัตยกรรมนั้นถือเป็นตัวบ่งบอกเรื่องราวประวัติศาสตร์ของพื้นที่ เป็นภาพตัวแทนที่นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ได้เป็นลำดับแรกๆ สิ่งที่เหมาะสมต่างๆ ในอำเภอคำชะอียังขาดอยู่คือ การสร้างประวัติศาสตร์ชุมชน ซึ่งต้องทำในระดับย่อยคือตัวหมู่บ้านเองและทำในระดับใหญ่คือการเชื่อมโยงกับชุมชนอื่นๆ เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ สิ่งเหล่านี้ค่อนข้างจะมีความสัมพันธ์แนบแน่นต่อพื้นที่ และสามารถถูกคอกย้ำให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยสถาปัตยกรรมกรณีตัวอย่างเช่น พระอุโบสถวัดศรีจอมพล บ้านห้วยทราย ซึ่งมีความคล้ายกับพระอุโบสถวัดโพธิ์ศรีแก้ว บ้านคำชะอี แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่ถ่ายทอดกันในชุมชนและอาจเชื่อมโยงกับชุมชนอื่นๆ ได้อีกด้วย หรือในกรณีเจดีย์โพธิญาณ (พระธาตุเก่าเกีย) วัดป่าสุภัทรวาส ที่มีลักษณะรูปทรงแบบเดียวกับพระธาตุพนม แสดงถึงการถ่ายทอดทางคติความเชื่อร่วมกันของชาวอีสาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนในคำชะอีต้องศึกษาหาความสัมพันธ์ของเรื่องราวต่างๆ ร่วมกัน ทั้งนี้มิใช่เพื่อประโยชน์ในการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสร้างความเข้มแข็งของแต่ละชุมชนร่วมกัน การสร้างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์นั้นไม่จำเป็นต้องใช้ตัวสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่เพียงอย่างเดียว สถาปัตยกรรมที่มีอายุไม่มากก็สามารถเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวได้เช่นกัน ในสถานะที่เป็นที่รองรับกิจกรรมในปัจจุบันที่จะแปรเปลี่ยนเป็นประวัติศาสตร์ในอนาคต ส่วนอาคารที่อาจมีการสร้างขึ้นใหม่หากมีการสื่อความหมายเชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมของพื้นที่ในปัจจุบัน ก็จะช่วยส่งเสริมความเป็นเอกภาพได้อย่างมา

รูปที่ 4.12 แสดงความคล้ายกันของวัดทั้งสอง

ความสำคัญของสถาปัตยกรรมสำหรับชาวบ้านแล้วเป็นทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ทำให้คนกับสถาปัตยกรรมมีความแนบแน่น แต่สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต่างกันไป สถาปัตยกรรมนั้นจะเป็นพื้นที่ทางประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาให้สัมผัส ดังนั้นการจัดการสถาปัตยกรรมเพื่อการท่องเที่ยวจึงต้องคำนึงจากสองมุมมองนี้

การจัดการพัฒนาสถาปัตยกรรมเพื่อการท่องเที่ยวนั้นมีความเกี่ยวเนื่องกับบริบทหลายๆ อย่างที่ต้องคำนึงถึง ทางด้านกายภาพนั้นอาจทำได้ในรูปแบบของการจัดการภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม³ เช่น เริ่มต้นจากการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้านให้สะอาด เพื่อลดมลภาวะทางสายตาแก่นักท่องเที่ยวและเสริมสุขภาวะอันดีของคนในชุมชน การรักษาอาคารบ้านเรือนที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ในสภาพที่อยู่เสมอ หากส่วนใดมีความเสื่อมโทรมมากก็อาจซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายจากการเข้าไปใช้ อาจมีการปรับเปลี่ยนการใช้สอยให้สอดคล้องกับกิจกรรมใหม่ รวมถึงการสร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นมาใหม่แต่ข้อนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมด้วย ว่าสิ่งใหม่นั้นจะไม่เข้าไปทำลายของเดิม และมีข้อควรคำนึงในการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนานั้นจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตคัมภีร์ของคนใน

³ ค. กระจ่างวัฒนธรรม. แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร. 2549. หน้า 39.

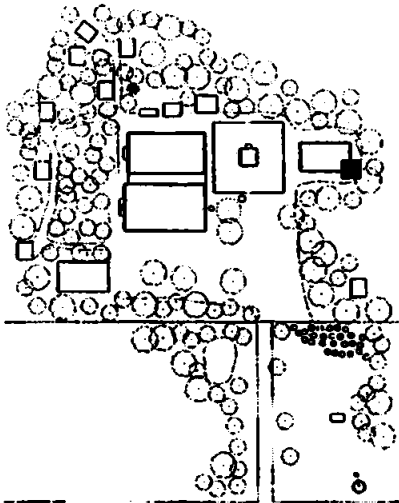
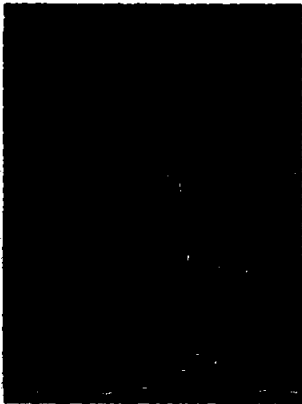
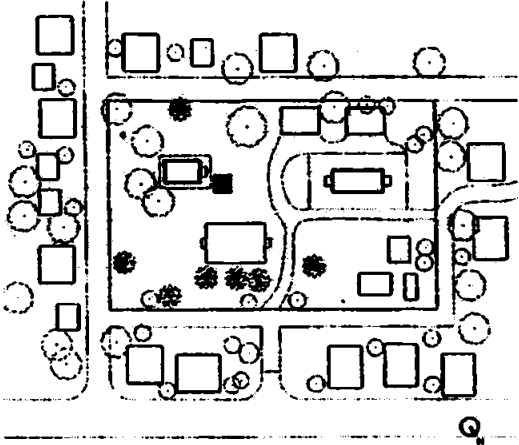

ชุมชนมากนัก การพัฒนานั้นไม่ควรบิดเบือนรูปแบบทางศิลปกรรมอย่างขาดเหตุผล การพัฒนานั้นควรสร้างคุณภาพชีวิตคนในชุมชนให้ดีขึ้น และไม่สิ้นเปลือง และคนในชุมชนสามารถดูแลรักษาตนเองได้ การที่ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการพัฒนานี้เองที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

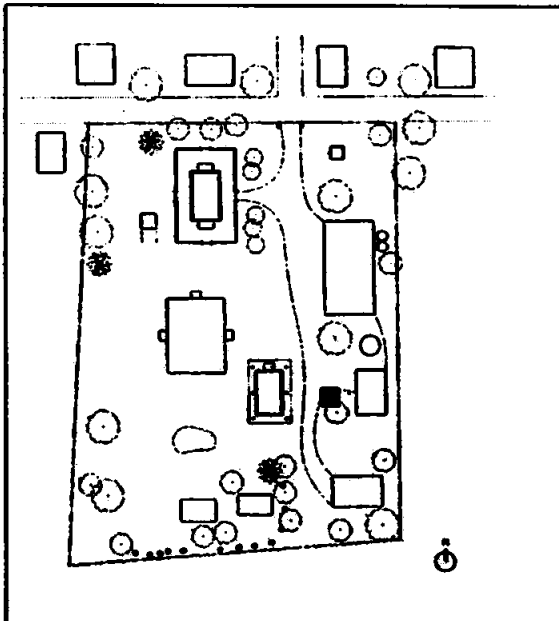

แผนที่ 4.5 แสดงตำแหน่งวัดต่างๆ ในพื้นที่วิจัย

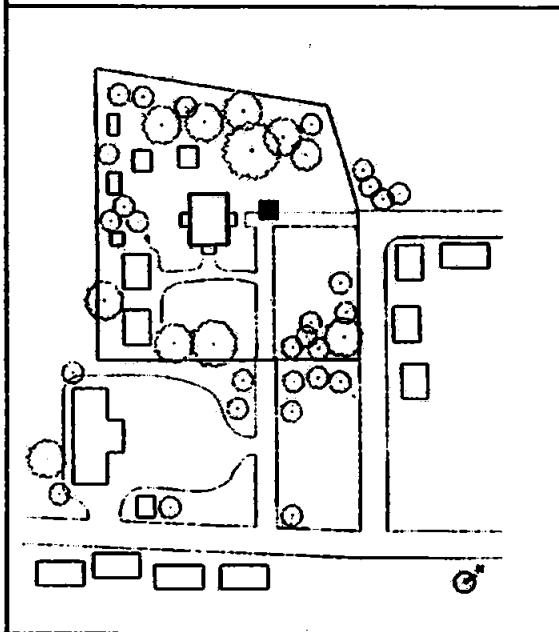
วัดป่าวิเวกวัฒนาราม

1 วัดศรีจอมพล	9 วัดบ้านหนองฮี
2 วัดโพธิ์ศรีแก้ว	10 วัดป่าบ้านโนนสว่าง
3 วัดโพธิ์ไทร	11 วัดบรรพตศรีสุวรรณาราม
4 วัดป่าคัมภีร์อนุสรณ์	12 วัดข้าวสะพานภู
5 วัดจิตสามัคคี	13 วัดศรีบุญเรือง
6 วัดป่าสุภัทรวาส	14 วัดศรีอ้อมแก้ว
7 วัดศรีสำราญ	15 วัดศรีจอมแก้ว
8 วัดถ้ำป่าแดง	16 วัดป่าภูเขากวาง

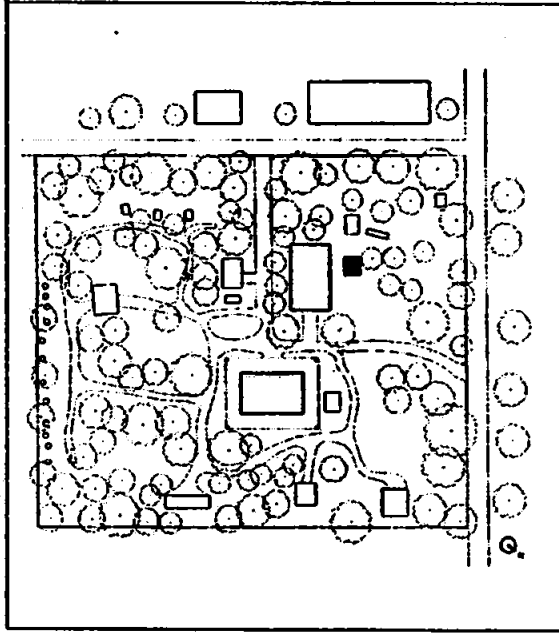
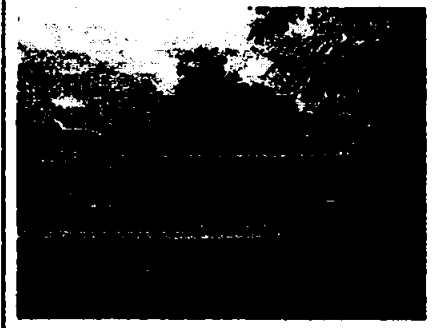
 <p>A site plan diagram of Wat Pa Wiwekaram. It shows a central area with several rectangular buildings, surrounded by a dense perimeter of trees. A road or path runs along the bottom edge of the site.</p>	<p>1) วัดป่าวิเวกวัฒนาราม</p> <p>A solid black rectangular area, likely a placeholder for a photograph of the temple.</p>
 <p>A site plan diagram of Wat Sriyomthol. It shows a central area with several rectangular buildings, surrounded by a dense perimeter of trees. A road or path runs along the bottom edge of the site.</p>	<p>2) วัดศรีจอมพล</p> <p>A photograph showing the interior of a temple, likely Wat Sriyomthol, featuring a large, ornate archway leading to a brightly lit area.</p>

3) วัดโพธิ์ศรีแก้ว

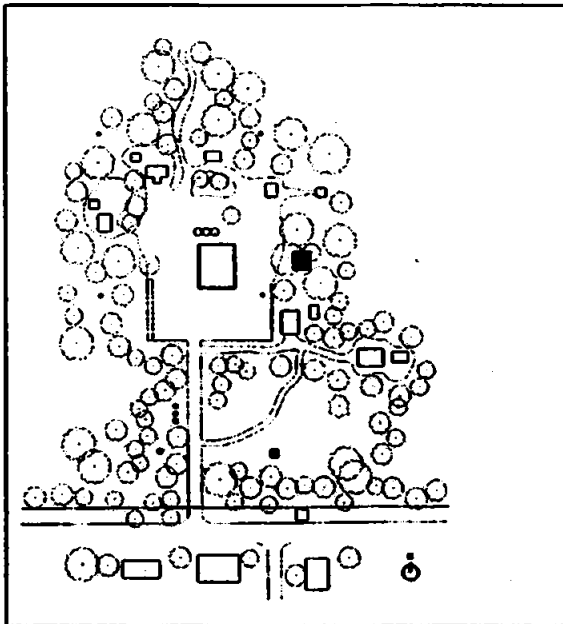

4) วัดโพธิ์ทอง

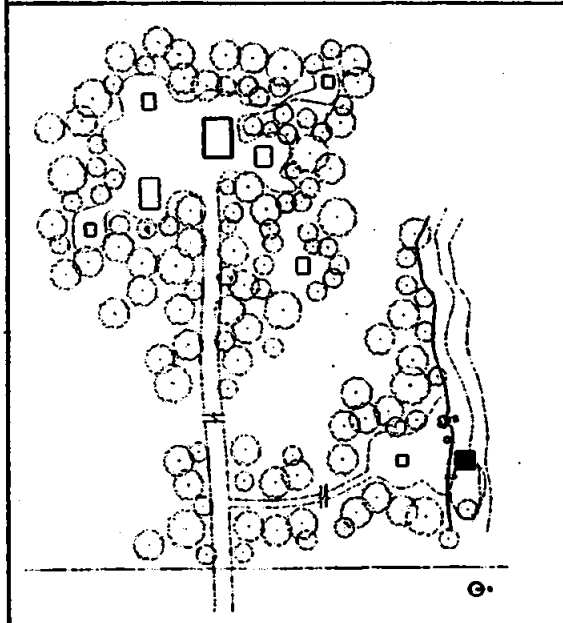

5) วัดป่าคัมภีร์อนุสรณ์

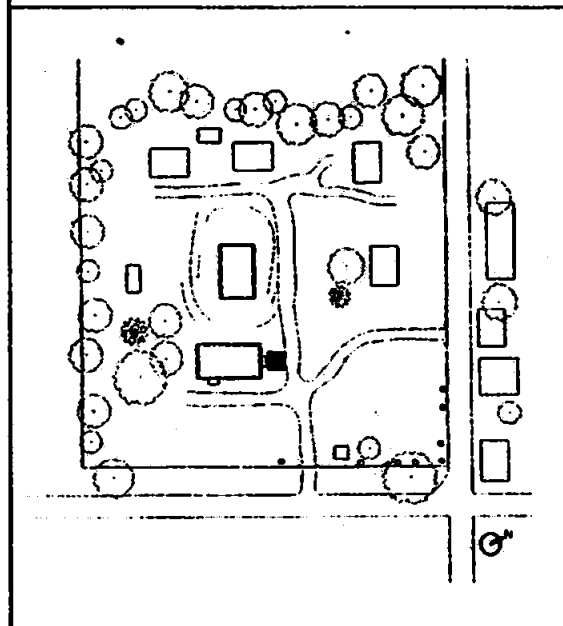
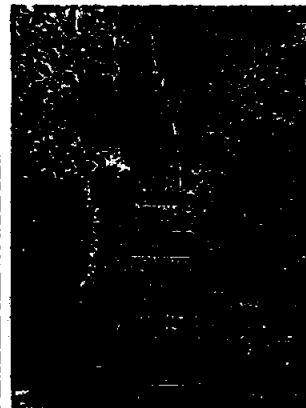

6) วัดจิตสามัคคี

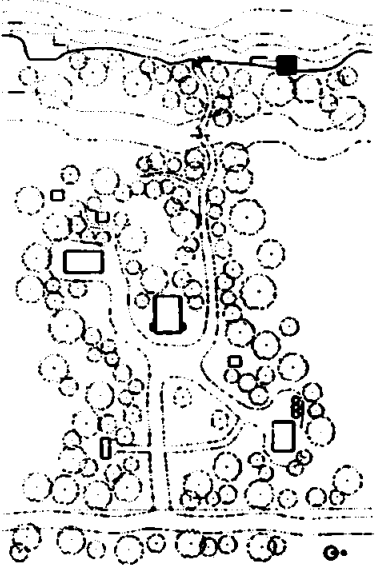

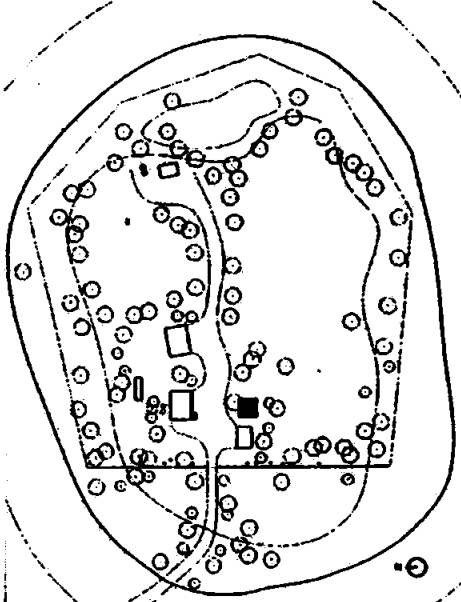

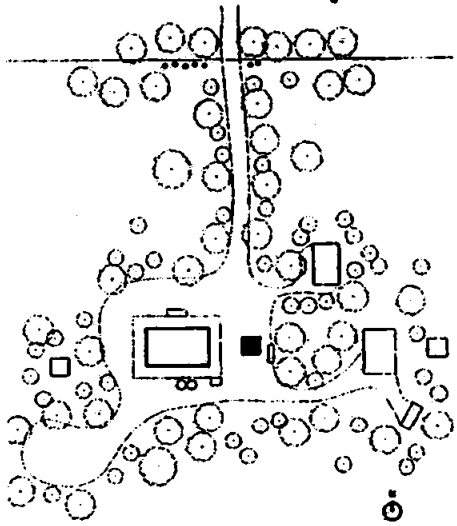

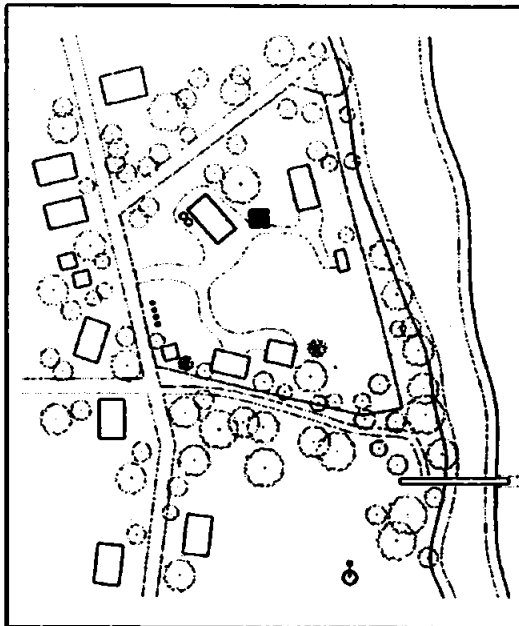
7) วัดป่าสุกัทรवास

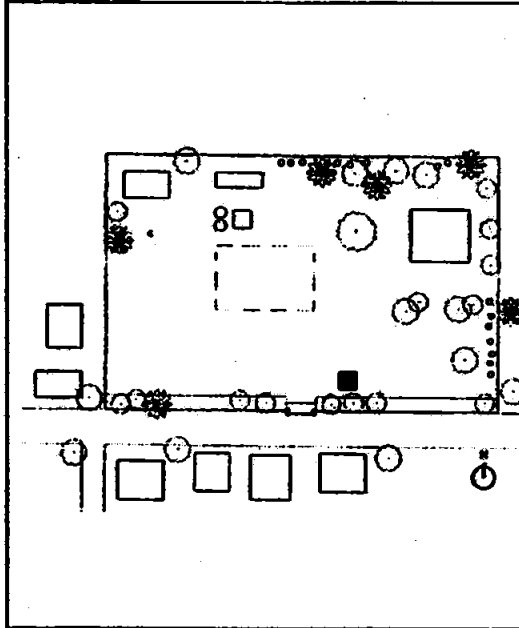
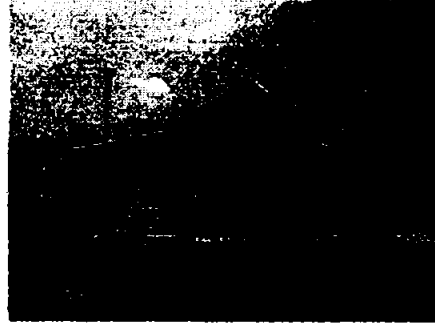
8) วัดศรีสำราญ

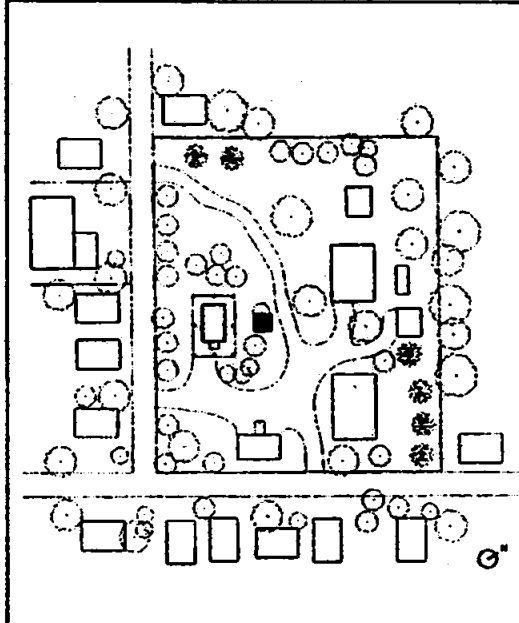
	<p>9) วัดท่าปานแดง</p>
	<p>10) วัดบ้านหนองฮี</p>
	<p>11) วัดป่าบ้านโนนสว่าง</p>

12) วัดบรรพตศรีสุวรรณาราม

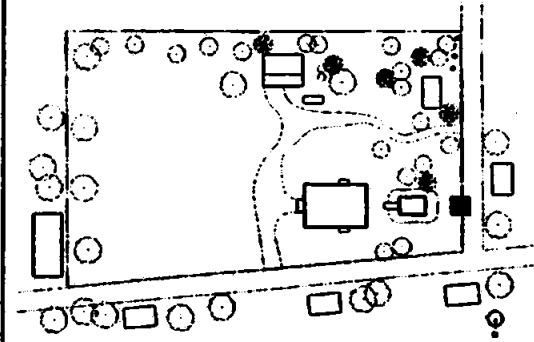
13) วัดชัยสถานกู

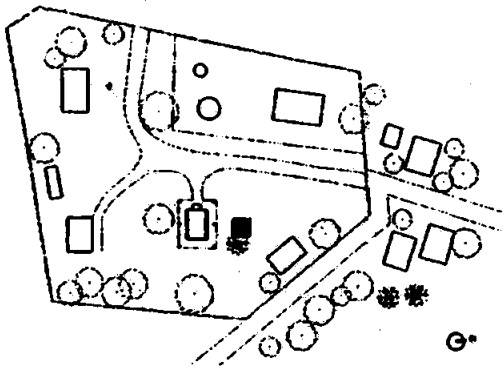
14) วัดศรีบุญเรือง

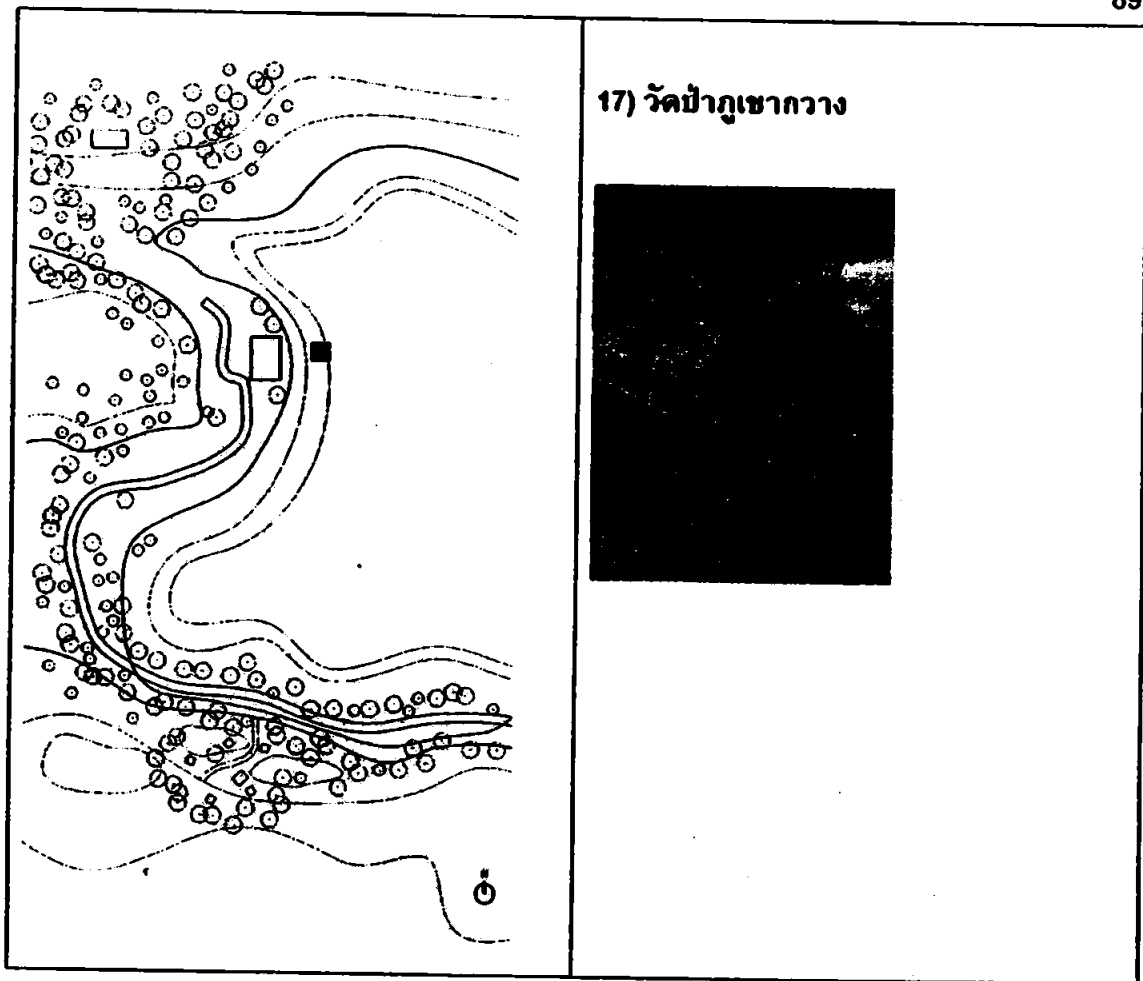

15) วัดศรีอ้อมแก้ว

16) วัดศรีจอมแก้ว

17) วัดป่าภูเขากวาง

ตารางที่ 4.14 แสดงผังวัดต่างๆ ในพื้นที่วิจัย

หมายเหตุ ผังวัดที่แสดงในตารางเป็นผังที่ร่างจากการสำรวจเบื้องต้น เพื่อดูองค์ประกอบอาคารต่างๆ ภายในวัดโดยสังเขป ดังนั้นขนาดและสัดส่วนอาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

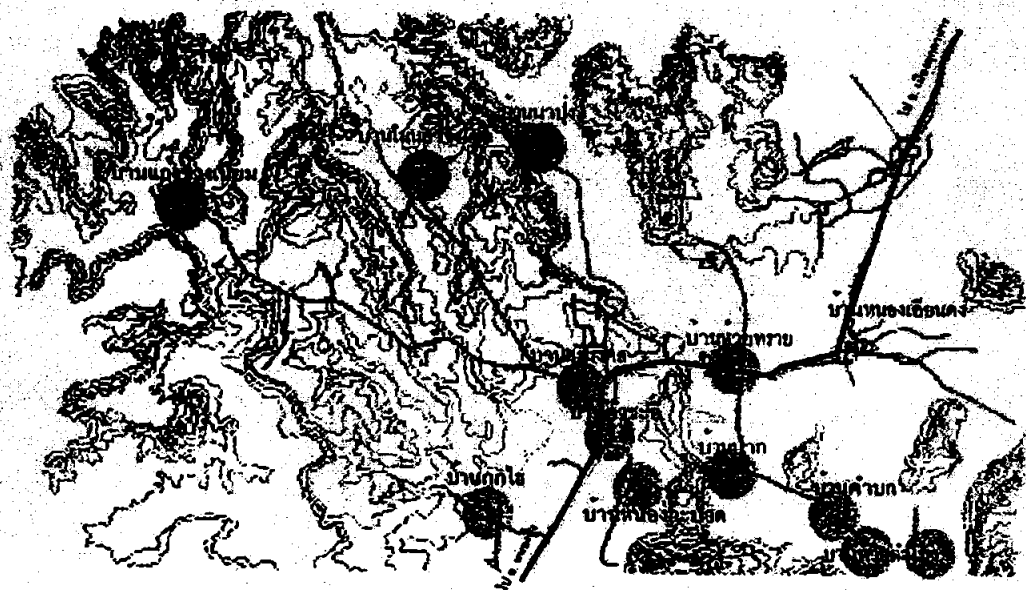
บทที่ 5

กำหนดขอบเขตพื้นที่สงวนรักษาและพื้นที่พัฒนา

กำหนดขอบเขตพื้นที่สงวนรักษาและพื้นที่พัฒนา

อำเภอคำชะอีเป็นอำเภอที่มีความน่าสนใจทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีเอกลักษณ์โดดเด่นในรูปแบบของวัฒนธรรมผู้ไทย มีการเดินทางที่เข้าถึงสะดวก อยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองมุกดาหารซึ่งมีสะพานสามารถเชื่อมต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ ในการศึกษาวิจัยได้ทำการสำรวจเบื้องต้น โดยเลือกหมู่บ้านในตำบลคำชะอีเพื่อทำการศึกษาเป็นกรณีตัวอย่าง 5 หมู่บ้าน คือ บ้านคำชะอี บ้านกกไฮ บ้านแก้งช้างเนียม บ้านคำบก และบ้านหนองกะปาด

จากข้อมูลของพื้นที่ศึกษาวิจัยพบว่าหมู่บ้านแต่ละพื้นที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง หากแต่แล้วยังขาดจุดเด่นและความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยวซึ่งในการกำหนดขอบเขตสงวนรักษาและพื้นที่พัฒนานั้นจะกำหนดขอบเขตในภาพรวมของหมู่บ้านทั้ง 5 แห่ง ซึ่งหากรวมกันแล้วจะมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและสามารถสร้างเครือข่ายส่งต่อการท่องเที่ยวไปสู่หมู่บ้านใกล้เคียงและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนตามเส้นทางการท่องเที่ยวซึ่งจะส่งผลที่ดีตามมาต่อพื้นที่ได้

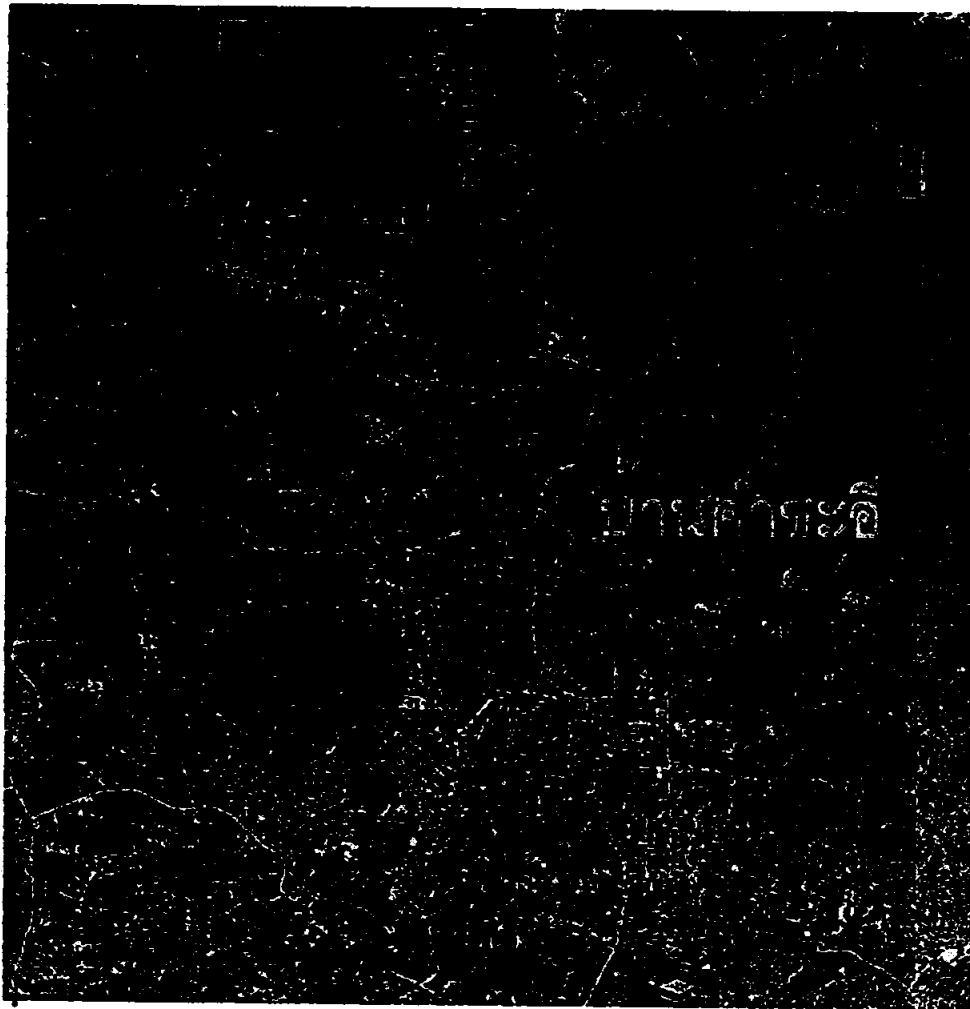

แผนที่ 5.1 หมู่บ้านทั้ง 5 หมู่บ้านในการศึกษาวิจัย

ขอบเขตของพื้นที่สงวนรักษาและพื้นที่พัฒนาประกอบด้วย 5 หมู่บ้านหลัก ดังต่อไปนี้

1. บ้านคำชะอี

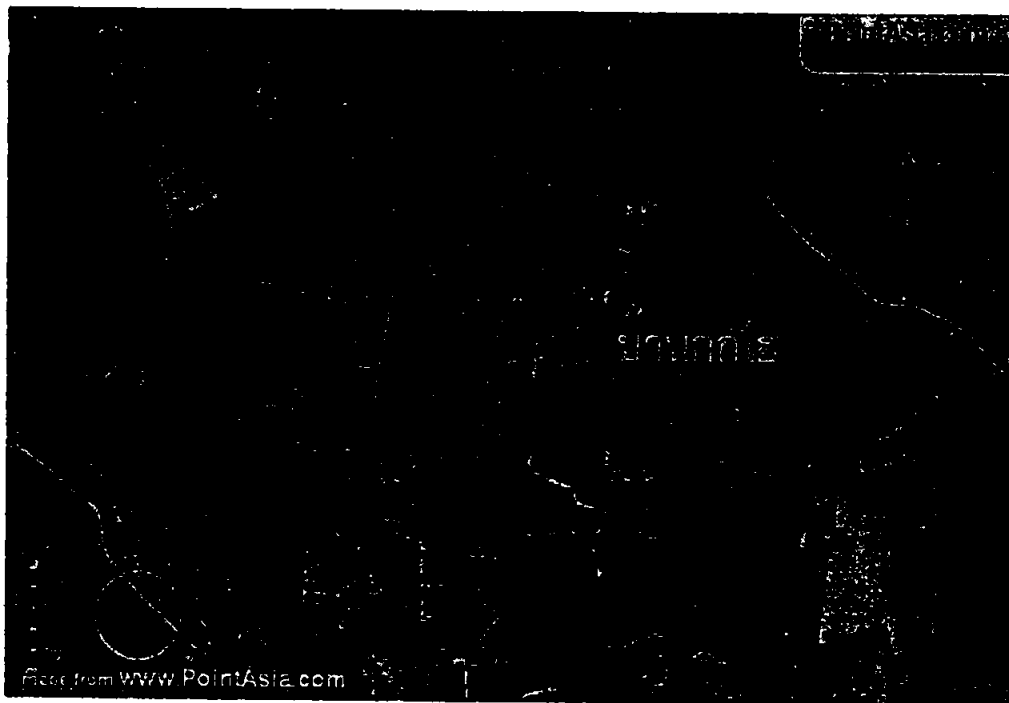
บ้านคำชะอีเป็นหมู่บ้านในการสำรวจหมู่บ้านเดียวที่อยู่ติดกับถนนสายหลักที่เข้าสู่ตัวเมืองมุกดาหาร ทำให้มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการพร้อมเพรียงกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย โดยลักษณะของบ้านที่ติดเส้นทางสายหลักจะเป็นเรือนร้านค้าที่เป็นการผสมผสานระหว่างเรือนญไทและเรือนอีสาน มีวิถีชีวิตเช่นเดียวกับชาวญไทในหมู่บ้านอื่น ๆ บ้านคำชะอีมีวัดที่สำคัญ คือ วัดโพธิ์ศรีแก้ว ซึ่งมีสถาปัตยกรรมที่สวยงามที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ นอกจากนี้คนในชุมชนนั้นได้มีการรวมกลุ่มอาชีพในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าของท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์ทอผ้าฝ้าย

รูปที่ 5.1 ภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านคำชะอี

2. บ้านกกโฮ

บ้านกกโฮมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ แหล่งเพาะพันธุ์ไม้ของกรมป่าไม้ มีสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่อยู่ที่วัดศรีสำราญ มีวิถีชีวิตของชาวภูไทที่มีการทอผ้าสานกระติบ มีการจัดทำพิพิธภัณฑร์รวบรวมข้าวของเครื่องใช้ในวิถีประจำวัน และหมู่บ้านกกโฮยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชาวภูไทต่างๆเอาไว้

รูปที่ 5.2 ภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านกกโฮ

3. บ้านหนองกะปาด

หมู่บ้านหนองกะปาดอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีทัศนียภาพที่สวยงาม ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มทำผลิตภัณฑ์ของชุมชน และมีศาสนสถานที่สำคัญ คือ วัดคัมภีโรอนุสรณ์ และวัดโพธิ์ไทร ซึ่งเป็นวัดเก่ามีสถาปัตยกรรมที่ควรแก่การอนุรักษ์อยู่

รูปที่ 5.3 ภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านหนองกะปาด

4. บ้านคำบก

บ้านคำบกอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทำให้มีบรรยากาศและอากาศที่บริสุทธิ์สวยงาม ภายในมีเรือนภูไทเก่าอยู่หลายหลัง ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ซึ่งหมู่บ้านคำบกมีจุดเด่นในเรื่องของการปลูกพืชสมุนไพร

รูปที่ 5.4 ภาพถ่ายทางอากาศบ้านคำบก

5. บ้านแก่งข้างเนียม

มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ คือ น้ำตกแก่งข้างเนียม ซึ่งเป็นน้ำตกตักศักดิ์สิทธิ์ ใช้ประกอบพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาของจังหวัดมุกดาหาร หมู่บ้านแก่งข้างเนียมเป็นหมู่บ้านที่อยู่ลึกที่สุดของการศึกษาวิจัยหมู่บ้านทั้ง 5 หมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านยังคงรักษาวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีไทยเอาไว้เป็นอย่างดี

รูปที่ 5.5 ภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านแก่งข้างเนียม

ในการสงวนรักษาและพัฒนาพื้นที่นั้นต้องจัดทำในเส้นทางเชื่อมต่อของพื้นที่ศึกษาวิจัย เพื่อให้เกิดภาพรวมของอัตลักษณ์และภูมิทัศน์วัฒนธรรม ที่เป็นหนึ่งเดียวกันของพื้นที่ขึ้นดังนี้

กลุ่มหมู่บ้านในขอบเขตการสงวนรักษาและพัฒนาพื้นที่

การกำหนดขอบเขตในการสงวนรักษาและพัฒนาพื้นที่นั้นได้กำหนดให้มีศูนย์กลางของพื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาอยู่ที่บ้านคำชะอี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดเส้นทางหลักที่เข้าสู่ตัวเมืองมุกดาหารทำให้สามารถเป็นพื้นที่เชื่อมต่อของเส้นทางการท่องเที่ยว เป็นพื้นที่เก็บและเผยแพร่ข้อมูลส่วนกลาง เป็นพื้นที่รวบรวมผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านต่างๆที่อยู่ในขอบเขตการพัฒนาหรือหมู่บ้านใกล้เคียง อีกทั้งสามารถประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแก่ผู้สัญจรไปมาได้สะดวกและด้วยการที่เป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดเส้นทางหลักนี้เองสภาพความเสื่อมโทรมของหมู่บ้านจึงมีมากกว่าในพื้นที่อื่นๆซึ่งทำให้จำเป็นต้องมีการเข้าไปดูแลและสงวนรักษาเป็นอันดับแรกเพื่อจะเชื่อมขอบเขตพื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาพื้นที่สู่หมู่บ้านอื่นต่อไป

บ้านคำชะอี - บ้านแก้งช้างเนียม ระยะห่างประมาณ 12 กิโลเมตร
ในการกำหนดขอบเขตพื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาพื้นที่นั้นสามารถแบ่งรูปแบบของ
พื้นที่ได้ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมทางด้านการเกษตร

เนื่องจากหมู่บ้านทั้ง 5 หมู่บ้านต่างก็มีอาชีพในการทำเกษตรอยู่แล้ว ทั้งการทำนา
ทำสวน ทำไร่ ปศุสัตว์ ประมงน้ำจืด ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นปกติธรรมดาของชุมชนหากแต่ในยุค
สมัยปัจจุบันนั้น มีคนเมืองไม่น้อยที่จะได้รู้จักและเคยเห็นกิจกรรมซึ่งเป็นต้นกระบวนกรในการ
ผลิตปัจจัยด้านอาหารที่ส่งต่อเมือง อีกทั้งชาวต่างชาติผู้มีวัฒนธรรมที่แตกต่างก็สามารถศึกษา
การทำเกษตรในรูปแบบของชาวภูไทได้จากหมู่บ้านทั้ง 5 นี้ ซึ่งการสงวนรักษาและพัฒนา
ภูมิทัศน์ทางด้านการเกษตรนี้ก็จำเป็นต่อการจัดการไม่ให้ศูนย์หายหรือเสื่อมลงไป เพื่อที่จะ
ส่งผลให้การพัฒนาที่ครอบคลุมในทุกด้านและจะเกิดผลในภาพรวมของพื้นที่ โดยเฉพาะใน
ปัจจุบันนี้ที่เริ่มมีความนิยมในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกิดขึ้น ซึ่งในพื้นที่ทำการศึกษาวิจัยนี้มี
ศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ โดยการพัฒนาพร้อมกับ
อนุรักษ์วิถีการในการทำเกษตรแบบดั้งเดิมที่มีวัฒนธรรมและประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น
ประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นต้น

รูปที่ 5.7 คอกวัวได้เถียงนา (ซ้าย) เล้าข้าว (ขวา)

นักท่องเที่ยวให้มีความสะดวกสบายและจัดการไม่ให้เกิดผลกระทบที่ทำลายสภาพพื้นที่ และกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้ ซึ่งจะเป็นการดีถ้าการพัฒนาการท่องเที่ยว ต่างๆ ในพื้นที่มีคนในชุมชนมีส่วนร่วมในพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็จะทำให้ แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนมากยิ่งขึ้น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ นี้เอง จะส่งผลให้เกิดจุดเด่นที่น่าสนใจขึ้นกับขอบเขตพื้นที่สงวนรักษาและการพัฒนาในภาพรวม

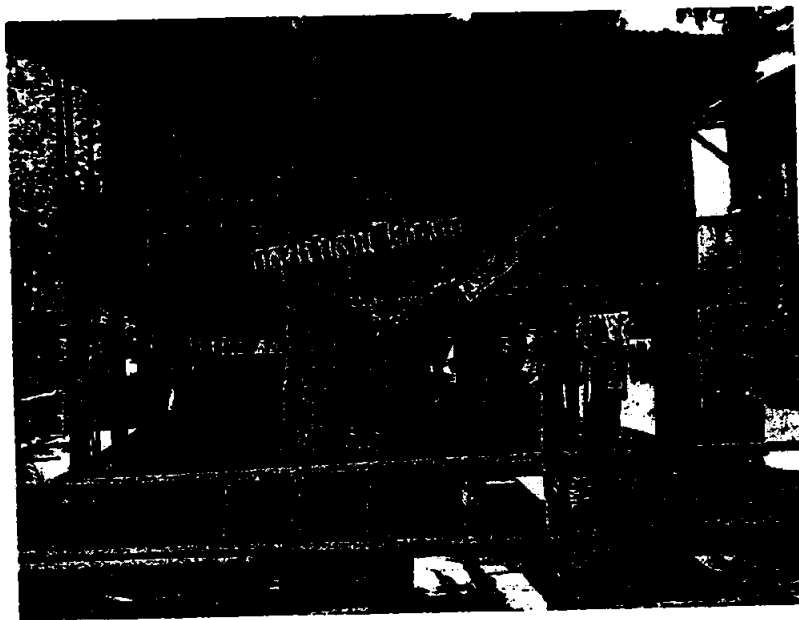
รูปที่ 5.9 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติภายในพื้นที่ศึกษาวิจัย

รูปที่ 5.10 ภูเขาใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษาวิจัย

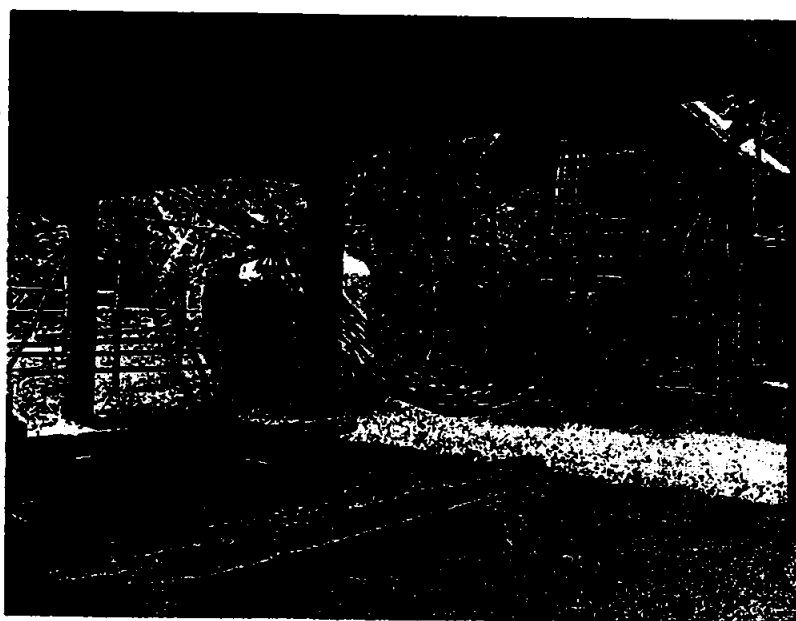
รูปที่ 5.11 ชาวบ้านในชุมชน

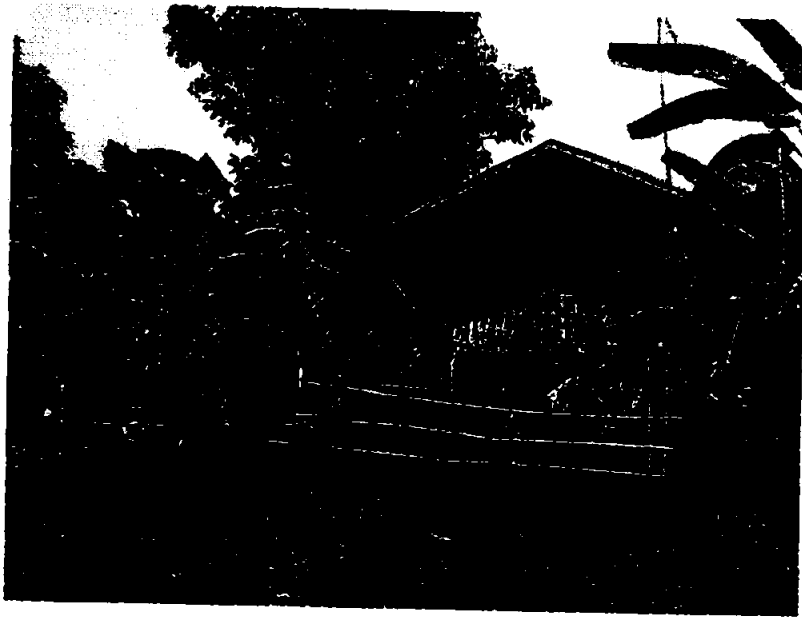
รูปที่ 5.12 ชุมสาลาหน้าบ้านไว้สำหรับรับรองแขก

รูปที่ 5.13 สยามหญ้าซึ่งเป็นสถานวัด

รูปที่ 5.14 ได้ดูเรือนที่จะมีความเย็นสบายในช่วงกลางวัน

รูปที่ 5.15 บริเวณรั้วบ้านปลูกพืชผักผลไม้

รูปที่ 5.16 ชาวบ้านกับวิถีชีวิตบนชานบ้าน

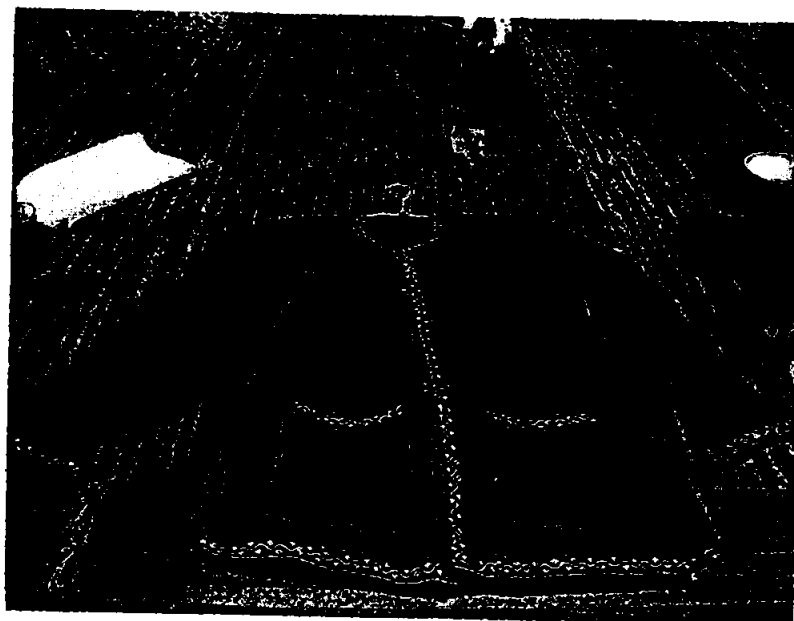
รูปที่ 5.17 จิตรกรกำลังวาดภาพทกแด่งพระอุโบสถ

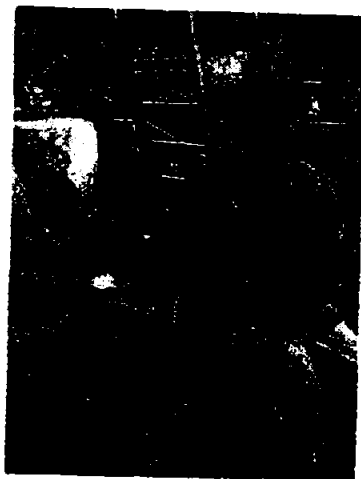
รูปที่ 5.18 ในบางชุมชนยังอนุญาตให้เลี้ยงสัตว์ไว้ในหมู่บ้านได้

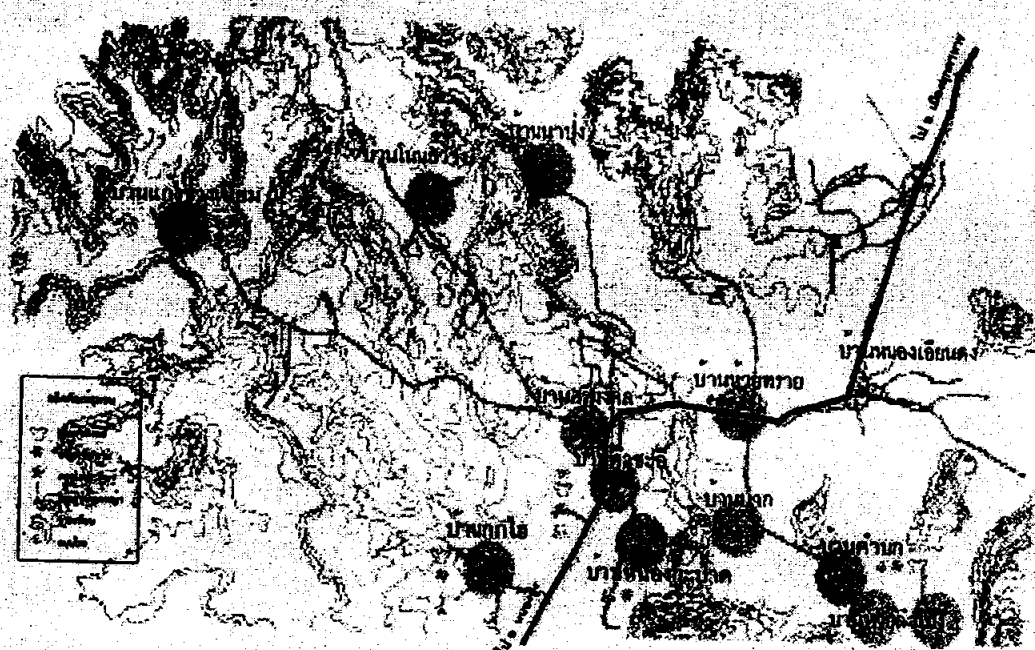
รูปที่ 5.19 ในฤดูนอกการทำนาชาวบ้านก็จะใช้เวลาว่างในการทอผ้า

รูปที่ 5.20 เสื้อผ้าเอกลักษณ์ของชุมชน

รูปที่ 5.21 (ซ้าย) ชาวบ้านและผลงานของตนเอง (ขวา) ชาวบ้านสาธิตการทอผ้า

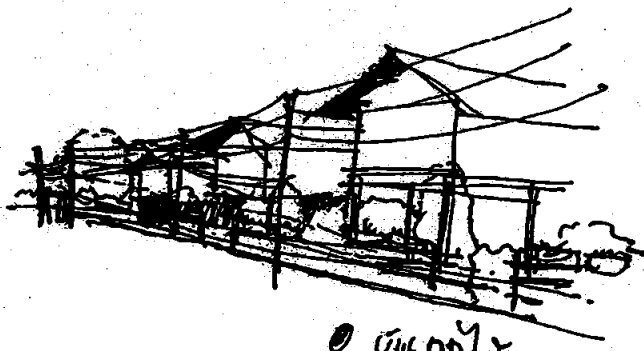
แผนที่ 5.6 พื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

ผลิตภัณฑ์ในพื้นที่สามารถพัฒนาให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นได้หากมีการจัดการและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งการรวมกลุ่มของแต่ละชุมชนยังไม่มี ความชัดเจนเท่าที่ควร อีกทั้งยังแยกประเภทของผลิตภัณฑ์ในการจัดจำหน่าย หากจัดการหาพื้นที่รวมของสินค้าจากแต่ละหมู่บ้านมารวมไว้จัดจำหน่ายในพื้นที่เดียวกันก็จะทำให้เห็นความชัดเจนในการขายผลิตภัณฑ์ได้ และหากมีผู้สนใจต้องการชมขั้นตอนการผลิตก็สามารถแนะนำที่ไปที่มาและสถานที่ ผลิตและส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวชมการผลิตผลิตภัณฑ์ที่นำมาจำหน่ายได้อีกต่อหนึ่ง

รูปที่ 5.22 ทศนิยมภาพบ้านในชุมชนในปัจจุบัน

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ทั้ง 5 หมู่บ้านนั้นมีปะปนกันทั้งแบบเก่าและแบบร่วมสมัย การกำหนดขอบเขตเพื่อสงวนรักษาและพัฒนาจำเป็นต้องดูในภาพรวมของขอบเขตทั้งหมด ประเภทของงานสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นของพื้นที่แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ บ้าน และ วัด ซึ่งสามารถดำเนินการอนุรักษ์ควบคุมจัดการให้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในทั้ง 5 หมู่บ้านนี้มีรูปแบบเดียวกัน เพื่อที่จะเกิดภาพรวมอัครลักษณ์ของพื้นที่ได้

๐ บ้านก่าไธ
สุพรรณบุรี

รูปที่ 5.23 สภาพภูมิทัศน์ของชุมชนในพื้นที่ศึกษาวิจัย

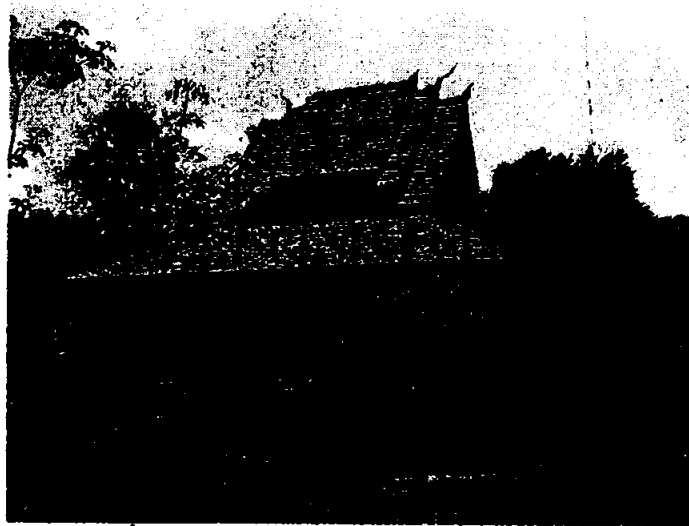
รูปที่ 5.24 เรือนภูไทแบบเก่าที่ได้ถนุยังใช้เลี้ยงสัตว์

รูปที่ 5.25 เรือนร้านค้าในชุมชน

รูปที่ 5.26 เรือนภูไทในชุมชน

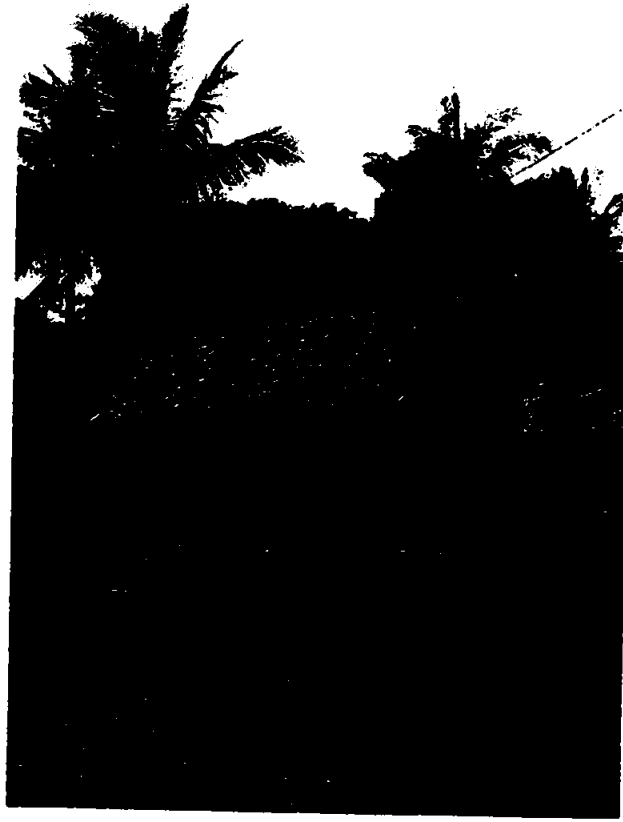
รูปที่ 5.27 ศาลาการเปรียญโบราณที่บ้านกกไฮ

รูปที่ 5.28 รายละเอียดของงานช่างภูเก็ตสมัยก่อน

รูปที่ 5.29 เรือนภูเก็ตที่บ้านกกไฮจัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์

รูปที่ 5.30 เล้าข้าวของชาวภูเก็ต

รูปที่ 5.31 เรือนภูเก็ต

รูปที่ 5.32 ชุมประต้วัดคัมภีโรนุสรณ์

รูปที่ 5.33 ประตู่บ้านเพ็ญมาของเรือนร้านค้า

รูปที่ 5.34 ลานดินเอนกประสงค์หน้าบ้าน

บทที่ 6

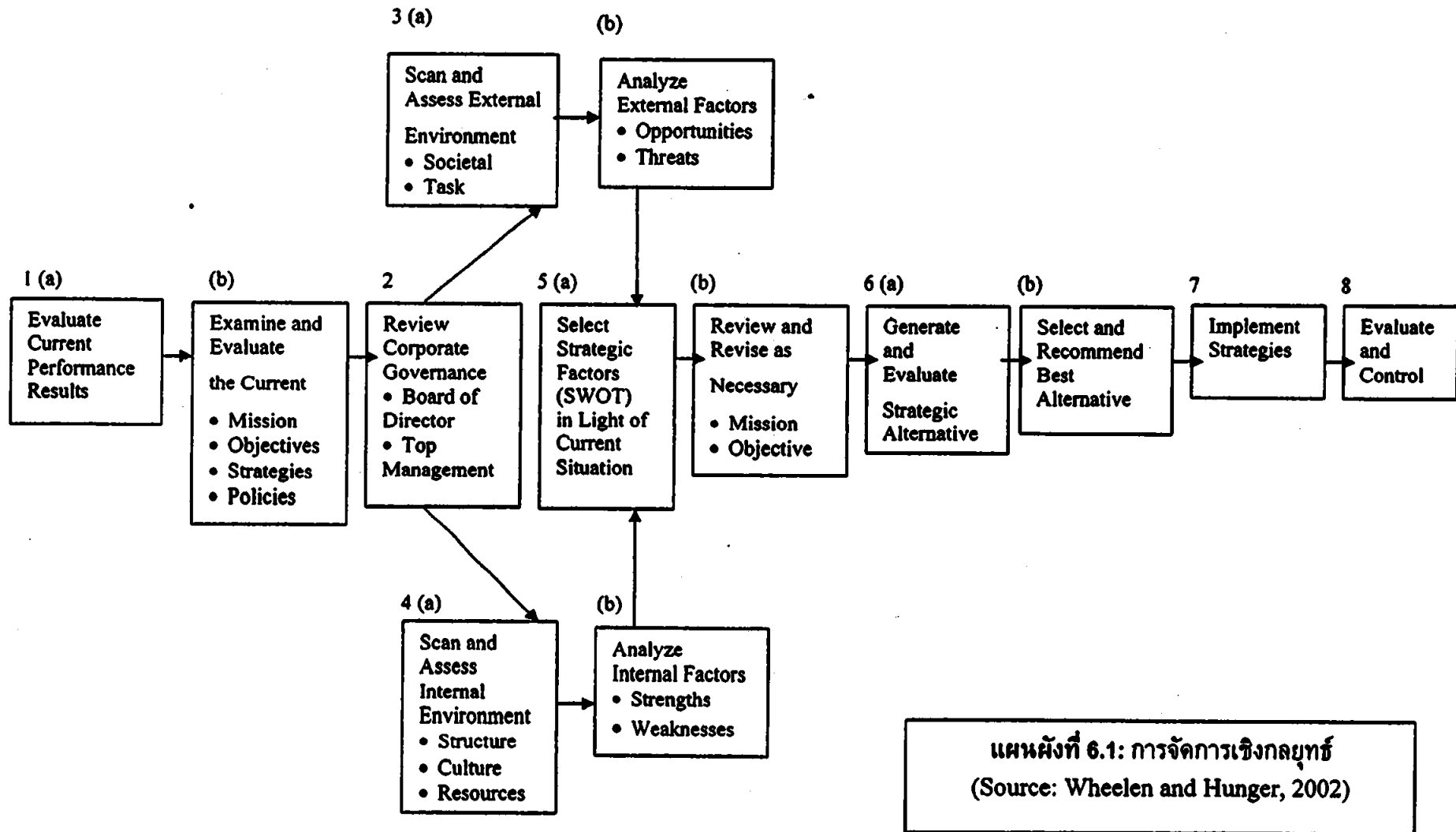
การจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อการท่องเที่ยว

จากข้อมูลของพื้นที่ศึกษาวิจัยที่อำเภอคำชะอี พื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก้งช้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก พบว่าหมู่บ้านแต่ละพื้นที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง หากแต่คว่ายังขาดจุดเด่นและความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม

อำเภอคำชะอีเป็นอำเภอที่มีความน่าสนใจทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีเอกลักษณ์โดดเด่นในรูปแบบของวัฒนธรรมผู้ไท มีการเดินทางที่เข้าถึงสะดวก อยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองมุกดาหาร ซึ่งมีสะพานสามารถเชื่อมต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้

ดังนั้นการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก้งช้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก จึงเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการและพัฒนาศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย และสามารถสร้างเครือข่ายส่งต่อการท่องเที่ยวไปสู่หมู่บ้านใกล้เคียงและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนตามเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้

แนวคิดพื้นฐานด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ของอำเภอคำชะอี เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก้งช้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก โดยคณะผู้วิจัยใช้แบบจำลอง Model 8 ขั้นตอน (Wheelen and Hunger, 2002) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (แผนผังที่ 6.1)

แผนผังที่ 6.1: การจัดการเชิงกลยุทธ์
(Source: Wheelen and Hunger, 2002)

ขั้นตอนที่ 1 Current Situation

1. (a) Evaluate Current Performance Results

● Return on Investment

-**Liquidity** : สภาพคล่องของสถานการณ์ใช้จ่ายของคณะกรรมการหมู่บ้านของพื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก้งช้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก ซึ่งจากรายงานสรุปข้อมูลหลักการและการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของกองทุนหมู่บ้าน ประจำปีงบประมาณ 2550 ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยดูจากภาพรวมแล้วพื้นที่เป้าหมาย มีอัตราส่วนสภาพคล่องสูง เพราะมีสัดส่วนเงินทุนหมุนเวียนสูงกว่ารายจ่ายของโครงการต่าง ๆ ที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาของชุมชนเป้าหมาย ดังนั้นสภาพคล่องจึงสูงเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนอื่น ๆ ในจังหวัดมุกดาหาร (คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอำเภอคำชะอี, 2549).

-**Profitability** : แสดงความสามารถในการทำกำไร จากรายงานสรุปข้อมูลหลักการ และการเบิกจ่ายเงิน ประจำปีงบประมาณ 2550 ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยดูจากภาพรวมแล้วพื้นที่เป้าหมาย มีอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรค่อนข้างสูง เพราะมีความสามารถที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

-**Activity** : ความสามารถในการใช้ทรัพย์สินหมู่บ้านแก้งช้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามในการลงพื้นที่ทั้ง 5 หมู่บ้าน พบว่า มีการใช้ทรัพย์สินหมู่บ้านอย่างคุ้มค่าภายใต้การบริหารจัดการของผู้นำชุมชน

● **Market Share** ส่วนแบ่งทางการตลาดของหมู่บ้านของพื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก้งช้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก ยังอยู่ในความต้องการของตลาด เพราะมี "Brand Name" ที่เข้มแข็ง มี "วัฒนธรรมผู้ไทย" เป็นจุดขาย ซึ่งดูได้จากปริมาณความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือนค่อนข้างสูงกว่าสถานที่ท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกหลายแห่ง (ด้านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหาร, 2550)

● **Profitability** พื้นที่เป้าหมายมีจุดแข็งอยู่หลายประการ อาทิเช่น ศักยภาพของป่าไม้, สถาปัตยกรรมที่สวยงามที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์, มีบรรยากาศและอากาศที่บริสุทธิ์ และวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีไทย

(b) Examine and Evaluated the Current

● **Mission & Vision** พันธกิจและวิสัยทัศน์ของทางจังหวัดมุกดาหารสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของการท่องเที่ยวตามนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งจังหวัดมุกดาหารมีกรอบและวิธีปฏิบัติของโครงการยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขร่วมกันแล้วนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วน (TAT, 2550)

- **Objectives** วัตถุประสงค์ของทางจังหวัดมุกดาหาร มีกรอบและวิธีปฏิบัติของโครงการยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งด้านคุณภาพให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมมากกว่าเดิมที่ผ่านมา 80% (TAT, 2550)

- **Strategic**

- ระดับบุคคล

- ระดับหมู่บ้าน

- ระดับตำบล

- ระดับอำเภอ

- ระดับจังหวัด

อยู่ในกระบวนการพัฒนาให้เป็น Concept เดียวกันทุกระดับ (โครงการสัมมนาการท่องเที่ยวและศึกษาดูงานนอกสถานที่)

- **Policies** นโยบายภาพรวมจากทางจังหวัดมุกดาหาร สนองตอบด้านการท่องเที่ยวอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี

ขั้นตอนที่ 2 Review Corporate Governance

- **Board of director** ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร เชิญทุกองค์กรร่วมรับฟังขั้นตอนการทำงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ในรอบปีงบประมาณ 2551 ทำให้ Out put ของงานบริหารออกมามีคุณภาพดังวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม (TAT, 2550)

- **Top Management** ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหารมอบหมายนโยบายให้นายอำเภอ แต่ละอำเภอ ประสานงานกับผู้นำชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก่งช้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก มีผลทำให้สายการบินบัวขาวชัดเจน และมีผลดีต่อการท่องเที่ยวโดยภาพรวม (TAT, 2550)

ขั้นตอนที่ 3 (a) Scan and Assess External Environment

- **Societal : 4 ด้าน**

1. **Economic** ในสภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงฟื้นตัว จากวิกฤตเศรษฐกิจและกำลังขยายตัวด้านธุรกิจอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว ซึ่งนับว่าอยู่ในเกณฑ์การขยายตัวที่ค่อนข้างสูง ทำให้ศาสตร์ทางด้านโรงแรมและท่องเที่ยว อยู่ในมุมมองของทางภาครัฐ และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเองเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับ 1 จนกระทั่งมีผลถึงการปรับโครงสร้างของรัฐบาล ได้เกิดกระทรวงใหม่เพื่อกำกับดูแลนโยบายทางด้านการท่องเที่ยวขึ้น ได้แก่ “กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา” จากโครงสร้างนี้ ทำให้เกิดสัญญาณจากทางภาครัฐว่า “การท่องเที่ยวจะเป็นจุดขายหลักของประเทศ”

2. **Technological** เป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้ จังหวัดมุกดาหารจะต้องมี แนวทางในการบริหารจัดการที่ชัดเจนในสายวิชาชีพ "กลุ่มธุรกิจงานบริการ" ตลอดจนรังสรรค์ นวัตกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative Learning) ตามนโยบายของรัฐบาล ที่มุ่งให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง ซึ่งหมายถึง "การท่องเที่ยวโดยชุมชน" (Community base tourism)

3. **Political & Legal** พื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก้งข้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก ต้องมีการบริหารจัดการที่ ถูกต้องให้สอดคล้องกับกฎหมายและกฎระเบียบของทางจังหวัดมุกดาหาร

4. **Sociocultural** วัฒนธรรมทางสังคมเป็นตัวกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการเตรียม ความพร้อมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ

• **Task : 10 ด้าน**

1. **Shareholder** ประชากรในพื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก้งข้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก ถือว่าเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ ที่สุด ดังนั้นจึงเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากที่สุด ที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านของตนเอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพออกสู่สังคม

2. **Supplier** อำเภอคำชะอีเป็น Supplier ที่สำคัญในการควบคุมมาตรฐานสินค้า ทางการท่องเที่ยว โดยประชากรในพื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก้งข้างเนียม, หมู่บ้าน คำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก จะสนองตอบนโยบายของ ทางอำเภอและจังหวัด

3. **Consumer** ลูกค้า หรือนักท่องเที่ยว ทั้งภายนอกและภายใน ยังให้ความสำคัญ กับ Brand Name ที่เข้มแข็งของ "ชุมชนผู้ไทย"

4. **Government** รัฐบาลส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกระดับชั้น แต่งบประมาณที่ให้ มาก่อนข้างจำกัด อำเภอคำชะอีจึงต้องพึ่งพาเงินรายได้จาก อบต.เป็นส่วนใหญ่

5. **Special Interest** รัฐบาลมีเงินกู้เพื่อการทำธุรกิจด้านท่องเที่ยว โดยให้สำหรับ ชุมชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์

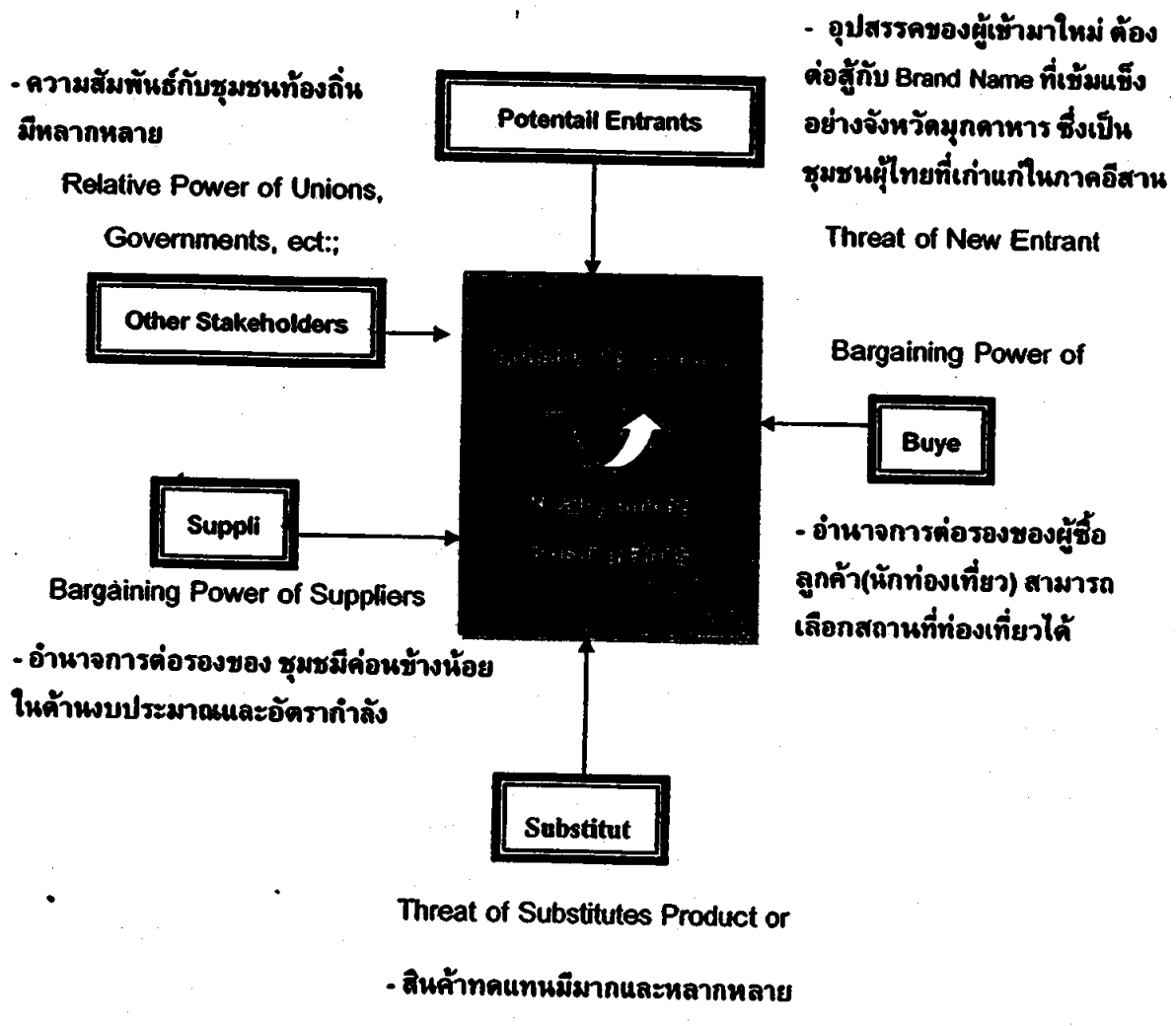
6. **Creditor** รัฐบาลให้ชุมชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์กู้ยืม โดยมีสิทธิผ่อนชำระวงเงิน เมื่อธุรกิจประสบความสำเร็จแล้ว

7. **Community** อำเภอคำชะอี มีการจัดอบรมทางด้าน การเงิน การบัญชี การท่องเที่ยว และการตลาด ทำให้ชุมชนมีความพร้อมด้านการท่องเที่ยว

8. **Trade Association** ประชากรในพื้นที่เป้าหมายการศึกษา อันได้แก่ หมู่บ้าน แก้งข้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก มีการ รวมตัวกันในแต่ละหมู่บ้าน จัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านและผลิตของใช้รวมทั้งของที่ระลึกทางการ ท่องเที่ยวของตนเอง

9. Labor Union ประชากรในพื้นที่เป้าหมายการศึกษา อันได้แก่ หมู่บ้านแก่งช้าง เนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก มีการรวมตัวกัน ในแต่ละหมู่บ้านจัดตั้งสหกรณ์ของตนเอง เช่น หมู่บ้านคำชะอี เป็นต้น

10. Competition การแข่งขันศาสตร์ทางด้านบริหารธุรกิจการท่องเที่ยว มีอยู่สูง มากในปัจจุบัน ดังนั้นอำเภอคำชะอี จึงตระหนักถึงสภาพแวดล้อมภายนอกในจุดนี้มากที่สุด ดังแผนภูมิที่ 6.1

แผนผังที่ 6.2: 5 Forces Model Industry Analysis (Task) /

(b) Analyze External Factors

External Factors	Weight		Rating		Weighted Score		Comments
	1	2	3	4	4		
โอกาส (Opportunities)							
1. จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น	.05		1		.05		- อัตราการเกิดของประชากรสูง
2. ความนิยมในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	.20		3		.60		- คำนึงตามกระแสเศรษฐกิจและนโยบายของรัฐบาล
3. รัฐบาลเร่งรัดสนับสนุนด้านอุตสาหกรรมบริการ	.20		4		.80		- เพราะทำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นอันดับ 1
4. นโยบายด้านการปฏิรูปการระบบราชการ	.10		2		.20		- อบค.
5. เทคโนโลยีเป็นตัวผลักดันการเรียนรู้	.10		3		.30		- ยุคสารสนเทศ
อุปสรรค (Threats)							
1. การเพิ่มกฎระเบียบของรัฐด้านภาษี	.20		4		.80		- ทำให้มีต้นทุนการดำเนินงานสูงขึ้น
2. การแข่งขันที่รุนแรงในปัจจุบัน	.10		3		.30		- ขาดนโยบายที่ชัดเจน
3. อัตราการแลกเปลี่ยนเงิน	.05		3		.15		- ทำให้ไม่สามารถจัดวางแผนทางการบริหารจัดการในระยะยาวได้
Total Scores	1.00				3.20		

หมายเหตุ Rating 5 = มาก, 4 = ค่อนข้างมาก, 3 = ปานกลาง, 2 = พอใช้, 1 = ต่ำ

ตารางที่ 6.1 External Factors Analysis Summary (EFAS)

ขั้นตอนที่ 4 (a) Scan and Assess Internal Environment

- **Structure** โครงสร้างการบริหารจัดการอำเภอคำชะอีในการควบคุมมาตรฐานสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ ประชากรในพื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก้งช้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก จะเป็นแนวนโยบายของทางอำเภอและจังหวัด

- **Culture** วัฒนธรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คุณภาพเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด

- **Resources : VRIO, Value Chain**

VRIO : V = Value → ทักษะกรรมมนุษย์ที่มีอยู่มีความได้เปรียบเหนือคู่แข่งชั้น (Distinctive)

R = Rareness → ทักษะกรรมมนุษย์ที่มีอยู่มีคู่แข่งชั้น

I = Imitability → คู่แข่งชั้นเลียนแบบต้องมีค่าใช้จ่าย

O = Organization → องค์กรสามารถได้ประโยชน์จากทักษะที่มีอยู่

แผนผังที่ 6.3 : Value Chain

(b) Analyze Internal Factors

Internal Factors	Weight		Rating		Weighted Score		Comments
	1	2	3	4	1	2	
จุดแข็ง (Strengths)							
1. ย่านการค้าชะอี มีกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าผู้ไท	.10		3		.30		- จึงถือได้ว่าเป็นจุดขาย
2. มีการจัดงานเทศกาลในท้องถิ่น	.05		3		.15		- ทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมมือกัน
3. ที่สวยงามมีธรรมชาติ	.05		4		.20		- จึงถือได้ว่าเป็นจุดเด่น
4. ผู้นำชุมชนบางท่านมีความสามารถในการประสานงานกับผู้บริหารระดับสูงของจังหวัด	.05		3		.15		- เป็นประโยชน์กับท้องถิ่น ในการติดต่อประสานงานเรื่องโครงการด้านการท่องเที่ยว
5. สามารถผลิตสินค้าของที่ระลึกที่มีคุณภาพ	.10		4		.40		- มีตลาดรองรับ
6. มี Brand Name ที่เข้มแข็งภายใต้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมสองฝั่งโขง	.10		2		.20		- จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในภูมิภาคอีสาน
7. เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวก	.10		3		.30		- จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดที่มีขนาดมสะดวกการค
จุดอ่อน (Weaknesses)							
1. ขาดการฝึกปฏิบัติการที่สมบูรณ์แบบในด้านการฝึกทักษะการขาย	.20		4		.80		- ขาดแผนรองรับในอนาคต
2. ขาดงานวิจัยชุดโครงการแบบบูรณาการมาสนับสนุนข้อมูลด้านการพัฒนา	.10		3		.30		- จังหวัดควรจัดทำนโยบายในรูปโครงการเพื่อบูรณาการศาสตร์ทุกศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง และเพิ่มวงเงินสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว
3. ที่พักไม่เพียงพอในช่วงเทศกาล	.10		3		.30		- ควรประสานงานกับหมู่บ้านต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในลักษณะใช้ทรัพยากรร่วมกัน

Internal Factors	Weight		Rating		Weighted Score		Comments
	1	2	3	4			
4. งบประมาณแผ่นดินได้รับจัดสรรน้อย		.05	2		.10		-ต้องเพิ่มงบประมาณเงินสนับสนุนจาก อบต.เป็นหลัก
Total Scores		1.00			3.20		

หมายเหตุ Rating 5 = มาก, 4 = ค่อนข้างมาก, 3 = ปานกลาง, 2 = พอใช้, 1 = ต่ำ

ตารางที่ 6.2 Internal Factors Analysis Summary (IFAS)

ขั้นตอนที่ 5 (a) Select Strategic Factors (SWOT) in Light of Current Situation

Key Strategic Factors (เลือกโอกาส/อุปสรรคที่สำคัญที่สุด จากตาราง EFAS และเลือกจุดแข็ง/ จุดอ่อนที่สำคัญที่สุดจากตาราง IFAS)	1	2	3	4			5	6
				Duration				
	Weight	Rating	Weighted Score	S	I	L	Comments	
S1 อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำทิพย์ ฝายผู้ไท	.10	3	.30			X	- จึงถือได้ว่าเป็นจุดขาย	
S5 สามารถผลิตสินค้าของที่ระลึกที่ มีคุณภาพ	.10	4	.40			X	- มีตลาดรองรับ	
S7 เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สะดวก	.10	3	.30		X		- จังหวัดมุกดาหารเป็น จังหวัดที่มีการคมนาคม สะดวก	
W1 ขาดการฝึกปฏิบัติการที่สมบูรณ์ แบบในด้านการฝึกทักษะการขาย	.20	4	.80	X			- ขาดแผนรองรับในอนาคต	
W2 ขาดงานวิจัยชุดโครงการแบบ บูรณาการมาสนับสนุนข้อมูลด้าน การพัฒนา	.10	3	.30	X			- จังหวัดควรจัดทำนโยบาย ในรูปโครงการเพื่อบูรณา การศาสตร์ทุกศาสตร์ที่ เกี่ยวข้อง และเพิ่มวงเงิน สนับสนุนด้านการท่องเที่ยว	

Key Strategic Factors (เลือกโอกาส/อุปสรรคที่สำคัญที่สุด จากตาราง EFAS และเลือกจุดแข็ง/ จุดอ่อนที่สำคัญที่สุดจากตาราง IFAS)	1	2	3	4			5	6
	Weight	Rating	Weighted Score	Duration			Comments	
				S	I	L		
W3 ที่พักไม่เพียงพอในช่วงเทศกาล	.10	3	.30		X		- ควรประสานงานกับ หมู่บ้านต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในลักษณะใช้ ทรัพยากรร่วมกัน	
O3 รัฐบาลแรงจูงใจสนับสนุนด้าน อุตสาหกรรมบริการ	.20	4	.80			X	- เพราะทำรายได้เข้าสู่ ประเทศเป็นอันดับ1	
O2 ความนิยมในด้านการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	.20	3	.60	X			- คำนึงตามกระแส เศรษฐกิจและนโยบายของ รัฐบาล	
T1 การเพิ่มกฎระเบียบของรัฐด้าน ภาษี	.20	4	.80		X		- ทำให้มีต้นทุนการ ดำเนินงานสูงขึ้น	
T2 การแข่งขันที่รุนแรงในปัจจุบัน	.10	3	.30	X			- ขาดนโยบายที่ชัดเจน	
Total Scores	<u>1.00</u>		<u>3.70</u>					

หมายเหตุ Rating 5 = มาก, 4 = ค่อนข้างมาก, 3 = ปานกลาง, 2 = พอใช้, 1 = ต่ำ

ตารางที่ 6.3 (SFAS) Strategic Factor Analysis Summary

Business Growth Rate (%)	Stars	Question Marks
	Cash Cows (หมู่บ้านคำชะอี)	Dogs

Relative Competition Position

ตารางที่ 6.4 BCG Growth - Share Matrix

หมู่บ้านของพื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก้งช้างเผือก, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยการนำ BCG Growth – Share Matrix มาวิเคราะห์ Product และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านคำชะอี จึงอยู่ในจุด Cash Cows เพราะการกำหนดขอบเขตในการสงวนรักษาและพัฒนาพื้นที่นั้นได้กำหนดให้มีศูนย์กลางของพื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาอยู่ที่บ้านคำชะอี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดเส้นทางหลักที่เข้าสู่ตัวเมืองมุกดาหารทำให้สามารถเป็นพื้นที่เชื่อมต่อของเส้นทางท่องเที่ยว เป็นพื้นที่เก็บและเผยแพร่ข้อมูลส่วนกลาง เป็นพื้นที่รวบรวมผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านต่างๆ ที่อยู่ในขอบเขตการพัฒนา หรือหมู่บ้านใกล้เคียง อีกทั้งสามารถประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแก่ผู้สัญจรไปมาได้สะดวก

Opportunity	SO Strategies ใช้กลยุทธ์จุดแข็งด้าน ชื่อเสียง ของวัฒนธรรมมุกโท	WO Strategies ปรับปรุงคุณภาพการบริการ
	ST Strategies ใช้กลยุทธ์ผลิตของที่ระลึก แบบ Mass Product	WT Strategies ต้องพยายามปรับปรุงการใช้ และควบคุมการทรัพยากรให้ มีประสิทธิภาพ
Threat		
	Strength	Weakness

ตารางที่ 6.5 TOWS Matrix

(b) Review and Revise as Necessary

- **Mission** ผลิตสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านบริหารธุรกิจ เพื่อมุ่งประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
- **Objective** วัตถุประสงค์ของทางจังหวัดมุกดาหาร ต้องการสร้างความเข้มแข็งด้านคุณภาพของผลิตสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ให้เกิดการพัฒนามากกว่าเดิม 80%

ขั้นตอนที่ 6 (a) Generate and Evaluate Strategic Alternative

จากการวิเคราะห์โดยภาพรวมและจากตาราง TOWS Matrix มีทางเลือกสำหรับหมู่บ้านของพื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก่งช้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก ดังนี้

- กลยุทธ์ Growth
 1. พัฒนาต่อไปโดยขยายระบบสาธารณูปโภคทั้งแบบ Vertical Growth และ Horizontal Growth
 2. เจาะกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย (นักท่องเที่ยว) ประเภทกลุ่มนักท่องเที่ยว เพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยว
- กลยุทธ์ Stability
 1. ดำเนินงานต่อไปโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือ
 2. หยุดและตรวจดูทรัพยากรต่างๆ ของพื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก่งช้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบกที่มีอยู่
- กลยุทธ์ Retrenchment
 1. ใช้กลยุทธ์แบบ Turnaround เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

(b) Select and Recommend Best Alternative

จากแผนพัฒนาระยะที่ 10 (พ.ศ. 2549 -2553) พื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก่งช้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก ควรใช้กลยุทธ์ Growth โดยใช้กลยุทธ์ Cooperative Strategies แบบ Value - Chain Partnership จะเหมาะสมและสอดคล้องกับเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน

ส่วนกลยุทธ์ระดับ Functional นั้น ควรใช้กลยุทธ์ด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้าน Marketing ควรพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ให้มีคุณภาพ ดังตารางที่ 6.5

	Existing Product	New Product
Existing Market	Market Penetration	Product Development หมู่บ้านคำชะอี
New Market	Market Development	Diversification

ตารางที่ 6.6 กลยุทธ์ระดับหน้าที่ทางด้านการตลาด

2. ด้าน Finance ควรมีการจัดทำระบบบัญชีควบคุมภายในทุกหมวดเงิน ทั้งเงินงบประมาณจาก อบค. และเงินรายได้ของชุมชน

3. ด้าน R&D ด้านการวิจัยและพัฒนา จังหวัดมุกดาหารควรส่งเสริมการทำวิจัยในรูปแบบ Package ของทุกหมู่บ้านในพื้นที่เป้าหมาย

4. ด้าน Operations ควรมีการดำเนินงานด้านบริการทางการท่องเที่ยว ทั้ง 5 หมู่บ้านร่วมกัน

5. ด้าน Purchasing ด้านการจัดซื้อควรพัฒนาโดยใช้ระบบสหกรณ์หมู่บ้าน

6. ด้าน HRM ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรจะดำเนินการจัดให้มีโครงการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง

7. ด้าน MIS โครงการพัฒนาด้านข้อมูลข่าวสารสารสนเทศทางการท่องเที่ยว จัดตั้งบริษัทจำลองด้านการท่องเที่ยวและการตลาดรวมถึงด้านอื่นๆ ทั้ง 5 หมู่บ้านร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 7 Implement Strategic จากกลยุทธ์ระดับ จังหวัด Corporate Strategic และระดับ อำเภอ Business Strategic สามารถกำหนดกิจกรรม (Program) เพื่อนำไปปฏิบัติได้ดังนี้

สิ่งที่ควรทำทันที

- เพิ่มผลผลิตด้านคุณภาพของจำนวนสินค้าของที่ระลึก เพื่อให้มีเงินรายได้เพิ่มมากขึ้นและสามารถผลิตสินค้าของที่ระลึกเข้าสู่ตลาดได้ตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มตั้งไว้
- ปรับปรุงคุณภาพการบริการทุกหมู่บ้าน
- ปรับโครงสร้างองค์กรตามนโยบายของทางภาครัฐ
- ตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อควบคุมดูแลพื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมทางการเกษตรให้ยั่งยืน
- ตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อควบคุมดูแลพื้นที่สงวนรักษาและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

- พัฒนาวิถีชีวิตวัฒนธรรมความเป็นอยู่และปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่โดยของบประมาณสนับสนุนจาก อบต.

สิ่งที่ควรทำภายใน 6 เดือน

- ระดมทุนเพื่อการพัฒนาสินค้า โดยเพิ่มงบประมาณด้วยวิธีการจัดกลุ่มชุมชน 5 หมู่บ้าน
- Training ระดับ Middle Line เพื่อ Rotation งาน และเพื่อสนับสนุนชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสร้าง Network กับชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาทิเช่น จังหวัดกาฬสินธุ์
- ทบทวนผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดทำแผนกลยุทธ์ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

สิ่งที่ควรทำภายใน 1 - 4 ปี

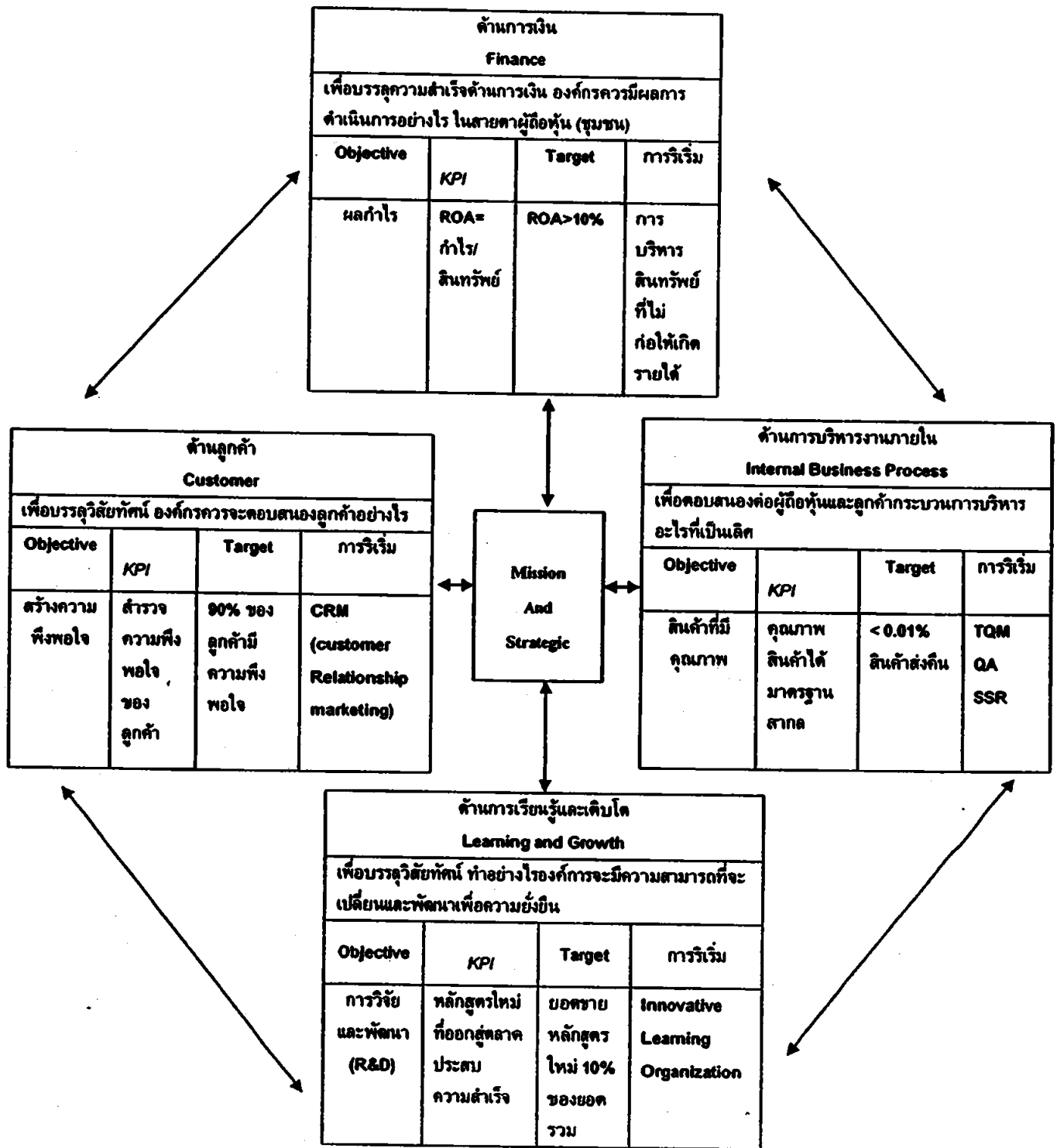
- ปรับปรุงและพัฒนาภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมทางด้านการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน
- วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบ Package ของทุกพื้นที่เป้าหมาย และพัฒนาด้านการตลาดให้เป็นศูนย์กลางทางการตลาดในภูมิภาคอีสาน
- ขยายฐานการตลาด ในการเพิ่มปริมาณจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นจุดแข็ง
- จัดโครงการอบรมมัคคุเทศก์ระดับประเทศ เพื่อให้เกิดการจ้างงาน
- จัดโครงการอบรมภาษาอังกฤษเพื่อศาสตร์ทางการท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ
- วางแผนยุทธศาสตร์ทางการบริการให้สอดคล้องกับนโยบายของทางภาครัฐ
- จัดโครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางด้านการท่องเที่ยวกับประเทศแถบลุ่มน้ำโขง

ขั้นที่ 8 Evaluate and Control

8.1 เครื่องมือที่ใช้

1. วิธี BSC (Balance Scorecard) เป็นเครื่องมือวัดผลที่เชื่อมโยงกับกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งมีการวัดผล (Evaluation) และประเมินองค์กร 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการเงิน : Finance
2. ด้านการบริหารงานภายใน : Internal Business Process
3. ด้านการเรียนรู้และเติบโต : Learning & Growth
4. ด้านลูกค้า : Customer

แผนผังที่ 6.4 วิธี BSC (Balance Scorecard)

2. วิธี Benchmarking

หมายถึง การเปรียบเทียบประยুক্তเพื่อความเป็นเลิศ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องในการวัดสินค้า (Product) บริการ (Service) และแนวทางปฏิบัติ (Practice) และในการทำ Benchmarking จะต้องนำ Marketing Mix คือ Product Price Place Promotion มาเปรียบเทียบประยুক্তเพื่อความเป็นเลิศด้วย

จากการทำ Benchmarking ของพื้นที่เป้าหมาย อันได้แก่ หมู่บ้านแก้งช้างเนียม, หมู่บ้านคำชะอี, หมู่บ้านหนองกะปาด, หมู่บ้านกกไฮ และหมู่บ้านคำบก ทุกหมู่บ้านมีการบริหารจัดการที่ถูกต้องสอดคล้องกับกฎหมายและกฎระเบียบของทางจังหวัดมุกดาหาร แต่หมู่บ้านที่มีศักยภาพสูงทางด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ หมู่บ้านคำชะอี เพราะสามารถแยกย่อยออกไปตามเส้นทางสู่บ้านกกไฮ บ้านหนองกะปาด บ้านคำบก และบ้านแก้งช้างเนียมได้ในลักษณะเส้นทางสายวัฒนธรรมภูไท

8.2 ระยะเวลา

ในการตรวจสอบทางการดำเนินงานของชุมชนว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่นั้น ให้ประเมินผลงานทุก 6 เดือน (ปีละ 2 ครั้ง) ในรูปของการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้มีการชี้แจงผลการดำเนินงานที่ผ่านมา และระดมสมองหาแนวทางแก้ไขอุปสรรคร่วมกัน

สรุป จากการวิเคราะห์แนวคิดพื้นฐานด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ของอำเภอคำชะอี ด้านการจัดการการท่องเที่ยว โดยใช้แบบจำลอง Model 8 ขั้นตอน สรุปได้ว่า อำเภอคำชะอี ควรใช้กลยุทธ์ (Growth) ในลักษณะ Concentration แบบ Vertical Growth และแบบ Horizontal Growth เพื่อรองรับกระแสโลกาภิวัตน์ด้านการท่องเที่ยว ที่ ณ ปัจจุบันมุ่งเข้าสู่สังคมการเรียนรู้โดยชุมชน และบ้านคำชะอีเป็นหมู่บ้านในการสำรวจหมู่บ้านเดียวที่อยู่ติดกับถนนสายหลักที่เข้าสู่ตัวเมืองมุกดาหาร ทำให้มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการพร้อมเพรียงกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย โดยลักษณะของบ้านที่ติดเส้นทางสายหลักจะเป็นเรือนร้านค้าที่เป็นการผสมผสานระหว่างเรือนภูไทและเรือนอีสาน มีวิถีชีวิตเช่นเดียวกับชาวภูไทในหมู่บ้านอื่น ๆ หมู่บ้านคำชะอี มีวัดที่สำคัญ คือ วัดโพธิ์ศรีแก้ว ซึ่งมีสถาปัตยกรรมที่สวยงามโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ นอกจากนี้คนในชุมชนก็ได้มีการรวมกลุ่มอาชีพในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าของท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์ทอผ้าฝ้าย เป็นต้น

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอำเภอคำชะอี. เอกสารประกอบคำของบประมาณปี 2550, อำเภอคำชะอี, 2549.
- คลฤทัย ไกวรรณกุล. "มิตินโยบายพัฒนาเศรษฐกิจผ่านมรดกวัฒนธรรม มุมมองด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่น." วารสารการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ 1, 3 (2548): 319 – 326.
- ดวงจันทร์ อาภาวัชรุณี เจริญเมือง. เมืองยั่งยืนในสังคมไทย แนวคิดและประสบการณ์ของบ้านและศิษย์โลก. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.
- คำนครวจนคนเข้าเมืองมุกดาหาร. รายงานประจำปี 2549. จังหวัดมุกดาหาร, 2550.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- บริษัทชินครอนกรุ๊ปจำกัด และบริษัทมรดกโลกจำกัด. แผนแม่บทและผังแม่บทการท่องเที่ยวและพัฒนาริเวณเมืองเก่าบ้าน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2548.
- ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัษฐิติ และจิตติศักดิ์ ชรรมาภรณ์พิลาศ. โครงการศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากการท่องเที่ยวทางน้ำในกรุงเทพฯชั้นในและบริเวณใกล้เคียง. รวบรวมและจัดพิมพ์โดย ทวีป ศิริวิศมี. นนทบุรี : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.
- รลิกา อังกูร. "การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น." วารสารการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ 1, (2548) : 135 – 147.
- วิรุจ กิณันทวีวัฒน์. "จุดเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย." วารสารการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ 1, (2548) : 117 – 134.
- สมาคมสถาปนิกสยาม. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการสถาปัตยกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : สมาคมสถาปนิกสยาม, 2530.
- APEC Tourism Forum. 3rd APEC Tourism Forum: sustainable pathways to quality and value in tourism in the APEC region 12th June 2003 royal cliffs Beach Resort Pattaya City Thailand: final report / Tourism Authority of Thailand, Bangkok : Tourism Authority of Thailand, 2003.
- Grzymiski, Krzysztof. "Landscape Archaeology of Nubia and Central Sudan." African Archaeological Review 21, 1 (March 2004): 7-29.
- Knottnerus, Otto. "History of human settlement, cultural change and interference with the marine environment." Helgol Mar Res (2005) 59: 2-8.
- Laotian National Inter-Ministerial Co-ordinating Committee for Vat Phou. Champasak Heritage Management Plan. Vientiane: Ministry of Information and Culture, Lao PDR., 1999.

- Lennon, J. John. Tourism statistics: international perspectives and current issues. London: Continuum, 2001.
- Reisinger, Yvette. Cross-Cultural Behavior in Tourism Concepts and Analysis. Oxford: Butterworth-Heinemann, 2003. XII.
- Ritchie, J.R. Brent and Goeldner, Charles R. Travel, tourism, and hospitality research : a handbook for managers and researchers. New York : Wiley, 1994.
- Senada, M.. "Japan's Traditional View of Nature and Interpretation of Landscape." Geo Journal 26 (2) : 129 – 134.
- Stephen, J. Page. Tourism Management : Managing for Change. Oxford : Butterworth-Heinemann, 2003.
- Stone, Mike and Wall, Geoffrey. "Ecotourism and Community Development: Case Studies from Hainan, China." Environmental Management 33 (1) : 12–24.
- Weaver, David and Lawton, Laura. Tourism Management, Milton :Wiley, 2002.
- Wheelen, T. L., and Hunger, D. J. Strategic Management and Business Policy: (7 ed.). New Jersey: Upper Saddle River, 2002.

Internet:

- สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2545. จาก <http://www.kapook.com/news/10/104522.html>
- Adapted from UNESCO. [Online]. Accessed on 22 June 2005. Available from <http://whc.unesco.org/en/news/126>.
- UNESCO. Cultural Tourism. [Online]. Accessed 21 June, 2005. Available from http://portal.unesco.org/culture/admin/ev.php?URL_ID=11408 &URL_DO=DO_TOPIC.
- PATA. PATA Site. [Online]. Accessed 22 July 2005 Available from <http://www.pata.org/patasite/index.php?id=121>.
- TAT. [Online]. Accessed 25 July 2005 Available from <http://www.mukdahan.go.th/hapylive.htm>
- Thai ICOMOS, Washington Charter. [Online]. Accessed 22 July, 2005. Available from <http://www.icomosthai.org>.

ภาคผนวก ก
แบบประเมินค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

ค่าความสำคัญด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (B)					คะแนน (A)×(B)
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปาน กลาง 3	น้อย 2	น้อยมาก 1	
1. สภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว							
1.1 ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว	5						
1.2 การเข้าถึงของทรัพยากรท่องเที่ยว	5						
รวมคะแนน	10						
2. คุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.1 คุณค่าทางเอกลักษณ์ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2						
2.2 คุณค่าทางความสมบูรณ์ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2						
2.3 คุณค่าทางสังคมของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2						
2.4 คุณค่าทางวิชาการและการศึกษาของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	2						
2.5 คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	2						
รวมคะแนน	10						
3. ความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว							
3.1 ความมีชื่อเสียงของทรัพยากร ท่องเที่ยว	4						
3.2 ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวใน ทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
3.3 ภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
รวมคะแนน	10						
4. ความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.1 การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	4						
4.2 การป้องกันการขึ้นราคาค่าบริการของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
4.3 การดูแลด้านความปลอดภัยจาก เจ้าหน้าที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
รวมคะแนน	10						
5. ความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมใน ทรัพยากรท่องเที่ยว							
5.1 การป้องกันพื้นที่เปราะบางของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	4						

5.2 การควบคุมเข้าไปใช้พื้นที่เปราะบาง ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
5.3 มาตรการทางกฎหมายในพื้นที่ เปราะบางของทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
รวมคะแนน	10						
รวมคะแนนทั้งหมด	50						50×5 = 250

ภาคผนวก ข
แบบประเมินค่าความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

ค่าความเสื่อมโทรมด้าน	ค่าน้ำหนัก A	ระดับความสำคัญ (C)					คะแนน (A)×(C)
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยมาก 1	
1. ขีดความสามารถรองรับของ ทรัพยากรท่องเที่ยว							
1.1 พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
1.2 การวางแผนการใช้พื้นที่ใน ทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
1.3 ความเปราะบางของพื้นที่ใน ทรัพยากรท่องเที่ยว	2						
สิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่ใน แหล่งท่องเที่ยว	2						
รวมคะแนน	10						
2. การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของ ทรัพยากรท่องเที่ยว							
2.1 การจัดการคุณภาพอากาศของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	2						
2.2 การจัดการคุณภาพเสียงของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	2						
2.3 การจัดการคุณภาพขยะมูลฝอย ของทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
2.4 การจัดการคุณภาพน้ำของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
รวมคะแนน	10						
3. ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจาก ทรัพยากรท่องเที่ยว							
3.1 การมีส่วนร่วมด้านรายได้และ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชน ได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว	4						
3.2 การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนา และบริหารจัดการของชุมชนใน ทรัพยากรท่องเที่ยว	3						
3.3 การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากร ท่องเที่ยวของชุมชน	3						
รวมคะแนน	10						
4. ความสามารถในการพึ่งตนเองของ ทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.1 ความคุ้มค่าของการเที่ยวชม	4						

ทรัพยากรท่องเที่ยว							
4.2 การจัดเก็บรายได้ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	3						
4.3 การเลี้ยงตัวเองได้ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	3						
รวมคะแนน	10						
5. การบริหารจัดการของทรัพยากร ท่องเที่ยว							
5.1 การบริหารจัดการด้านการใช้ ทรัพยากรท่องเที่ยว	2						
5.2 การบริหารจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2						
5.3 การบริหารจัดการด้านความปลอดภัย ของทรัพยากรท่องเที่ยว	2						
5.4 การบริหารจัดการด้านบุคลากร และงบประมาณของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2						
5.5 การบริหารจัดการด้านการให้ ความรู้และจิตสำนึกของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2						
รวมคะแนน	10						
รวมคะแนนทั้งสิ้น	50						50×5 = 250

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฐิรัชญา มณีเนตร

Assist.Prof. Dr.Thirachaya Maneenetr

เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน

3-1999-00372-14-3

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ 8

หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โทรศัพท์ 043-202401, 087-8584466

โทรสาร 043-202402

E-mail: thirachaya@kku.ac.th

ประวัติการศึกษา

ปีจบการศึกษา	ระดับปริญญา(ตรี โท เอก และ ประกาศนียบัตร)	อักษรย่อปริญญา และชื่อเต็ม	สาขาวิชา	วิชาเอก	ชื่อสถาบันการศึกษา	ประเทศ
2529	ตรี	ศษ.บ. ศึกษาศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ2)	นาฏศิลป์ไทย	ละคร	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	ไทย
2540	โท	ศษ.ม. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต	เทคโนโลยีการศึกษา	เทคโนโลยีการศึกษา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ไทย
2545	โท	บธ.ม. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต	บริหารธุรกิจ	บริหารธุรกิจ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	ไทย
2551	เอก	Ph.D. DOCTOR OF PHILOSOPHY	Architectural Heritage Management and Tourism (International Program)	Architectural Heritage Management and Tourism	มหาวิทยาลัยศิลปากร	ไทย

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- การจัดการการโรงแรมและการท่องเที่ยว
- คอมพิวเตอร์

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

-ชุดโครงการ การพัฒนาศักยภาพและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ : เขตจังหวัดขอนแก่นและพื้นที่ใกล้เคียง (ผู้อำนวยการชุดโครงการ สัดส่วน 100%)

Development of Capacity and Management of Health Tourism: Khon Kaen and Vicinity

- ชุดโครงการ การพัฒนาศักยภาพและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : เขตจังหวัดขอนแก่นและพื้นที่ใกล้เคียง (ผู้อำนวยการชุดโครงการ สัดส่วน 100%)

Development of Capacity and Management of Cultural Tourism: Khon Kaen and vicinity

- ชุดโครงการ การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชายแดน ไทย – ลาว : กรณีศึกษาภาคอีสาน (ผู้อำนวยการชุดโครงการ สัดส่วน 100%) ***อยู่ระหว่างการดำเนินการอนุมัติงบประมาณ

Potential Development of Thai - Laos Frontier Tourism : Case Study in Isan Region

- ชุดโครงการ การพัฒนาศักยภาพและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ : เขตจังหวัดขอนแก่นและพื้นที่ใกล้เคียง (ผู้อำนวยการชุดโครงการ สัดส่วน 100%)

Development of Capacity and Management of Health Tourism: Khon Kaen and Vicinity.

หัวหน้าโครงการวิจัย

- เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว เรื่ององค์ประกอบของอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว A Comparison of Learning Achievement in Hotel and Tourism Industry Entitled "A Factor of Hotel and Tourism Industry": for the Second year Bachelor Degree Students by Using Programmed Instruction and the Conventional Method.

(หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 80%)

- เรื่องการพัฒนาแบบการสอนวิชาหลักการมัคคุเทศก์ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้

(หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 100%)

The Development of Instructional Model for Principles of Tourist Guides Course Based on Cooperative Learning.

- เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวบริเวณพรมแดนด่านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหาร

(หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 100%)

Factors Influence to Motivate Tourists to Visit The Boundary Mukdahan Immigration Checkpoint.

- เรื่องการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสถานบริการที่พักแรมแบบประหยัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

(หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 60%)

Case Study in Satisfaction of Tourist to budget Accommodation in Muang District Khon Kaen Province.

- เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวต่างชาติกลับมาเที่ยวที่เกาะสมุยซ้ำอีก

(หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 100%)

Factors Influence to Motivate Foreign Tourists to Visit Samui Island Again.

- โครงการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: กรณีศึกษาการนวดแผนไทย

(หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 60%)

(Health Tourism Industry Development: Case Study of Thai Massage)

- จากภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนลุ่มน้ำโขง กรณีศึกษาอำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

(From Cultural Landscape to Sustainable Tourism for Mekong Region: Case Study at Kum-Cha-E Mukdahan) (หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 50%)

- การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณลักษณะด้านการฝึกงานของนักศึกษาที่พึงประสงค์ ความต้องการของสถานประกอบการ (หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 100%)

A Study of Appropriate Characteristics on Job Training of Student Demand as Desired by Work Establishments.

- ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นจากการเติบโตของแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

(The Impact of Tourism to Local Community in the Area of Phimai Historical Park)

(หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 100%)

- การเปรียบเทียบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจุดผ่านแดนไทย-ลาว กรณีศึกษาจุดผ่านแดนสะพานมิตรภาพไทย-ลาว จังหวัดหนองคาย และจังหวัดมุกดาหาร

(A Comparative Study of Thai Tourist's Behavior at Thai and Laos Borders : A Case Study of Thai - Laos Mittaphap Friendship Bridge in Nong Khai Province and

Mukdahan Province.)

ผู้ร่วมวิจัย

- การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา หมู่บ้านบุไทร โขมสเคย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

(Community Participation in Tourism Management: A Case Study of Busai Homestay, Wang Nam Kheaw District, Nakhon Ratchasima province)

(ผู้ร่วมโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 50%)

- เรื่องปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์การท่องเที่ยวภายในประเทศของชาวอีสาน

(ผู้ร่วมโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 50%)

Determinant of Isan People's Demand for Domestic Tourism

- เรื่องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานรับทำบัญชีของบริษัท

จำกัดและห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคาม

(ผู้ร่วมโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 40%)

The Study of Influence Factor Accounting Service Office of Limited Liability company, Limited Partnership in Khon Kaen and Mahasarakham Province.

งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

- เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว เรื่ององค์ประกอบของอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยว สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 โดยใช้บทเรียนโปรแกรมกับการสอนปกติ (หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 80%)

A Comparison of Learning Achievement in Hotel and Tourism Industry Entitled "A Factor of Hotel and Tourism Industry": for the Second year Bachelor Degree Students by Using Programmed Instruction and the Conventional Method. ISBN 974-654-745-3 (งบประมาณอุดหนุนทั่วไปประจำปีงบประมาณ 2543) ตีพิมพ์วารสารคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (1 มกราคม 2545) หน้า 50-61

- เรื่องการพัฒนาแบบการสอนวิชาหลักการมัคคุเทศก์ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ (หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 100%)

The Development of Instructional Model for Principles of Tourist Guides Course Based on Cooperative Learning. ISBN 974-668-614-3 (งบประมาณสนับสนุนทุนวิจัยเชิงปฏิบัติการ ฝ่ายบุคคล มหาวิทยาลัยขอนแก่น หลักสูตรแกน 2 : วัตถุประสงค์การเรียนการสอน ประจำปีงบประมาณ 2545) ตีพิมพ์วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ม.ค.-มิ.ย. 45 หน้า 86-92

- เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวบริเวณพรมแดนด่านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหาร (หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 100%)

Factors Influence to Motivate Tourists to Visit The Boundary Mukdahan Immigration Checkpoint. ISBN974-328-173-8 (งบประมาณดำเนินงานวิจัย คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2545) ศิพิมพ์วารสารวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 ม.ค.-มี.ค. 46 หน้า 58-67

- เรื่องการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสถานบริการที่พักแบบประหยัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 60%)

Case Study in Satisfaction of Tourist to budget Accommodation in Muang District Khon Kaen Province. ISBN 974-435-760-6 (งบประมาณด้านส่งเสริมงานวิจัย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2546) ศิพิมพ์วารสาร Academic

Business Chiangmai University ประกอบการประชุมทางวิชาการบริหารธุรกิจ ครั้งที่ 3 The third Academic Business Conference 2004 หน้า 45-55

- เรื่องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานรับทำบัญชีของบริษัทจำกัดและห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคาม (ผู้ร่วมโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 40%)

The Study of Influence Factor Accounting Service Office of Limited Liability company, Limited Partnership in Khon Kaen and Mahasarakham Province. (งบประมาณด้านส่งเสริมงานวิจัยคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ 2546)

ศิพิมพ์วารสารวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เม.ย.-มิ.ย. 48 หน้า 68-89

- เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาตินกลับมาเที่ยวที่เกาะสมุยซ้ำอีก (หัวหน้าโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 100%)

Factors Influence to Motivate Foreign Tourists to Visit Samui Island Again. ISBN 974-659-644-6 (งบประมาณอุดหนุนทั่วไป ประจำปีงบประมาณ 2547) ศิพิมพ์วารสารวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 เม.ย.-มิ.ย. 48 หน้า 49-67

- เรื่องปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์การท่องเที่ยวภายในประเทศของชาวอีสาน (ผู้ร่วมโครงการวิจัยฯ สัดส่วนการทำวิจัย 50%)

Determinant of Isan People's Demand for Domestic Tourism. ISBN 974-284-348-1

(งบประมาณอุดหนุนทั่วไป ประจำปีงบประมาณ 2548) ศิพิมพ์วารสารบริการและการท่องเที่ยวไทย สมาคมนักวิชาการการท่องเที่ยว (ประเทศไทย) ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 ม.ค.-มิ.ย. 51 หน้า 94-106

5.งานวิจัยที่กำลังทำ : ชื่อข้อเสนอการวิจัย แหล่งทุน และสถานภาพในการทำวิจัยว่าได้ทำการวิจัยลุล่วงแล้วประมาณร้อยละเท่าใด

- ชุดโครงการ การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชายแดน ไทย - ลาว : กรณีศึกษาภาคอีสาน (ผู้อำนวยการชุดโครงการ สัดส่วน 100%) ***อยู่ระหว่างการดำเนินการอนุมัติงบประมาณ

Potential Development of Thai - Laos Frontier Tourism : Case Study in Isan Region

ผู้ร่วมวิจัย

ดร. ดนุรทัย โกวรรธนกุล

Dr. Donruetai Kovathanakul

เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3 7199 00247 01 7

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์

หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

กลุ่มวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ถ.มิตรภาพ ด.ในเมือง อ.เมือง ขอนแก่น 40002

หมายเลขโทรศัพท์

0 4320 2401 ต่อ 406

08 9024 3999

โทรสาร

0 4320 2402

E-mail

kdonru@kku.ac.th

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ. ที่จบ	ระดับปริญญา	คุณวุฒิ	สาขาวิชา	ชื่อสถาบันการศึกษา	ประเทศ
2551	เอก	Ph.D.	Architectural Heritage Management and Tourism (International Program)	มหาวิทยาลัยศิลปากร	ไทย
2547	โท	M.A	Architectural Heritage Management and Tourism (International Program)	มหาวิทยาลัยศิลปากร	ไทย
2545	ตรี	ศศ.บ.	มนุษยศาสตร์ วิชาเอกภาษาฝรั่งเศส วิชาโทมัลดิวเทศก์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	ไทย

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
- มัลดิวเทศก์

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ
งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว:

1. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นมรดกโลกของอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท (หัวหน้าโครงการวิจัย : สัดส่วนการทำงาน 100 %)
 - ปีที่พิมพ์ 2550
 - วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2550) (สมาคมนักวิชาการการท่องเที่ยว ประเทศไทย)

- แหล่งทุน เงินรายได้ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 - 2. การสื่อความหมายมรดกวัฒนธรรมผ่านการท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านโนนเสลา (หัวหน้าโครงการวิจัย : สักส่วนการทำงาน 100 %)
 - ปีที่พิมพ์ 2552
 - แหล่งทุน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2551
 - 3. ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมตามเส้นทางหมายเลข 9 มุกดาหาร – สะหวันนะเขต (หัวหน้าโครงการวิจัย : สักส่วนการทำงาน 100 %)
 - ปีที่พิมพ์ 2551
 - เอกสารประกอบการประชุม International Council on Munument & Sites, Thailand, กุมภาพันธ์ 2552
 - แหล่งทุน เงินรายได้ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- งานวิจัยที่กำลังทำ:**
1. โครงการ	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
(หัวหน้าโครงการวิจัย : สักส่วนการทำงาน 100 %)
แหล่งทุน	เงินงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ปีงบประมาณ 2552
สถานภาพ	ดำเนินการแล้ว 50 %
2. โครงการ	การวิเคราะห์การจัดการการท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมมีชีวิตของเมืองมรดกโลกฮอยอัน ประเทศเวียดนาม
(หัวหน้าโครงการวิจัย : สักส่วนการทำงาน 100 %)
แหล่งทุน	ศูนย์วิจัยท่องเที่ยวเอเชียแปซิฟิก มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ปีงบประมาณ 2552
สถานภาพ	ดำเนินการแล้ว 50 %